

TURGUT ÖZAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER
ANABİLİM DALI

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER'İN REFORM İHTİYACI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Bünyamin DİNÇER

Tez Danışmanı
Yrd. Doç. Dr. İkboljon QORABOYEV

Ankara-2014

TURGUT ÖZAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER
ANABİLİM DALI

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER'İN REFORM İHTİYACI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Bünyamin DİNÇER

Tez Danışmanı
Yrd. Doç. Dr. İkboljon QORABOYEV

Ankara-2014

ONAY

Bünyamin DİNÇER tarafından hazırlanan “*Birleşmiş Milletler’in Reform İhtiyacı*” başlıklı bu çalışma 10.01.2014 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda *oybirliği / oyçokluğu* ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Anabilim dalında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Yrd. Doç. Dr. İkboljon QORABOYEV

Prof. Dr. Muhammet KÖSECİK

Yrd. Doç. Dr. Farkhad ALİMUKHAMEDOV

ÖNSÖZ

Çalışmamızın amacı dünyanın en geniş tabanlı uluslararası organizasyonu olma özelliğini taşıyan BM'nin reform ihtiyaçlarını ve bu ihtiyaçlar doğrultusunda ortaya konan reform önerilerini inceleyerek daha etkili bir BM'nin nasıl olabileceğini genel hatları ile ortaya koymaktır.

Küreselleşmenin yan etkilerinin çok sık görüldüğü günümüz dünyasında bu yan etkileri azaltacak veya tedavi edebilecek bir BM için önerilen reform taslakları oldukça önemlidir. Türkiye olarak da sıkça dile getirdiğimiz BM'nin reform ihtiyacının anlaşılmasına bu çalışmamızla bir nebze de olsa katkımız söz konusu olursa bu bizleri memnun edecektir.

Çalışmalarımızı sürdürürken karşılaştığımız çok büyük sorunlar olmamasına karşın konu ile ilgili Türkçe literatürde az kaynağın bulunması bizi oldukça şaşırtmıştır. Özellikle bazı ülkelerin konu ile ilgili çok özel çalışmalarının bulunmasını ise takdirlerle karşıladık. Umarım bu konu ile ilgili daha iyi çalışmalar yapılır ve umarım ki bizim çalışmalarımız da yapılacak bu yeni çalışmalara küçük de olsa bir katkı sunar.

Tezin konusunun belirlenmesi safhasında özellikle desteklerini esirgemeyen hocalarım Prof. Dr. Muhammet KÖSECİK ve Yrd. Doç. Dr. Engin AKÇAY'a, hazırlık sürecinde fikirleri ile bana destek olan hocam Yrd. Doç. Dr. Farkhad ALİMUKHAMEDOV'a ve tezimin her aşamasında desteğini sunan, fikirleri ile beni yönlendiren, aynı zamanda tez danışmanım da olan, Yrd. Doç. Dr. İkboljon QORABOYEV hocama teşekkürü bir borç biliyorum. Değerli arkadaşım Fatih Sezgin'e de yardımları için teşekkür ediyorum. Ayrıca çalışan bir baba olarak da tezimiz üzerinde yoğunlaştığımız dönemlerde ailemizin hukukuna da yeterli önemi gösterememiş olabileceğimi düşünüyor, bu nedenle öncelikle eşim Derya Dinçer'e anlayışı ve desteği için teşekkür ediyor, çocuklarımız Nilgün Dinçer ve Akif Dinçer'e de tezimi ithaf ediyorum.

ÖZET

Bünyamin, Dinçer. Birleşmiş Milletler'in Reform İhtiyacı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2014.

II. Dünya savaşı sonrası konjonktürün sürdürülmesi amacı ile kurulan BM bu gün uluslararası tartışmaların önemli bir nesnesi konumundadır. Soğuk savaş sonrasında hızla gelişen bilgi ve ulaşım teknolojilerinin oluşturduğu küreselleşme dalgası BM'nin kurulduğu konjonktörü tamamen değiştirmiştir. Bu gün daha etkin, daha mobil ve daha esnek bir BM ihtiyacı doğmuştur. Uluslararası toplum uluslararası yönetim talebini çeşitli platformlarda dile getirmektedir. BM'nin de bu talep doğrultusunda reform ihtiyacı ortaya çıkmıştır. BM'nin bu amaçla reform edilmesi 90'lı yıllardan itibaren gerek kendi içerisindeki örgütler tarafından gerekse harici aktörler tarafından dillendirilmektedir. Terörizm, yoksulluk ve (iç) savaşların dünya barışını tehdit ettiği günümüzde BM'nin bu tehditleri güncel araçlarla etkisiz hale getirebilmesi için belirgin bir reform ihtiyacı vardır. Biz de bu çalışmamızda bu reform çalışmalarına küçük de olsa bir projeksiyon tutmayı amaçladık.

Anahtar Kelimeler: BM, Reform, Küreselleşme, Terörizm, Kalkınma

ABSTRACT

Dinçer, Bünyamin. The Requirement for Reform of the United Nations, Master Thesis, Ankara, 2014.

The UN, which is currently an important object of international debate, was founded to sustain the political, social and economic situation after World War II. The information and transportation technology that has thrived rapidly during the post-Cold War era has created a wave of globalization which shifted the axis of world affairs significantly in the aftermath of the UN's foundation. These days, a more effective, mobile and flexible UN is needed. The international community has expressed demands for international governance on various platforms. The need for reform of the UN has emerged with these demands. For this purpose, both internal organizations and external actors have called for UN reform since the 1990's. It is clear that the UN needs reform to counteract with modern means the threats posed by terrorism, poverty, and (civil) wars to world peace today. We have aimed to provide a projection of these reform efforts in this study.

Keywords: UN, Reform, Globalization, Terrorism, Development

İÇİNDEKİLER

ONAY	i
ÖNSÖZ.....	i
ÖZET	ii
ABSTRACT	iii
İÇİNDEKİLER.....	iv
KISALTMALAR	vi
TABLolar.....	viii
GİRİŞ	1

I. BÖLÜM

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER VE ANA ORGANLARI

1.1. Birleşmiş Milletler'in Kuruluş Süreci	6
1.1.1. Atlantik Bildirisi	6
1.1.2. BM'nin Kurulması.....	7
1.1.3. Birleşmiş Milletler Şartı	8
1.2. BM'nin Ana Organları ve İşleyişleri.....	11
1.2.1. Genel Kurul ve İşleyişi	12
1.2.2. Güvenlik Konseyi ve İşleyişi.....	13
1.2.3. Ekonomik Ve Sosyal Konsey ve İşleyişi.....	14
1.2.4. Vekalet (Manda) Konseyi.....	14
1.2.5. Uluslararası Adalet Divanı	14
1.2.6. Sekreterlik.....	15

II. BÖLÜM

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER'İN REFORM İHTİYACI.....

2.1. Güvenlik ve Barış Konularında Reform İhtiyacını Gösteren Olaylar	17
---	----

2.1.1. Somali.....	17
2.1.2. Ruanda.....	18
2.1.3. Bosna.....	20
2.1.4. Filistin.....	21
2.1.5. Afganistan.....	23
2.1.6. Irak.....	24
2.1.7. Libya.....	28
2.1.8. Suriye.....	29
2.2. İdari, Ekonomi ve Hukuki Konularda Reform Gerektiren Örnek Olaylar	31
2.2.1. Volcker Soruşturması	31
2.2.2. Tedarik Departmanındaki Yolsuzluklar	32
2.2.3. BM Personelinin Karıştığı Cinsel Suçlar.....	32
2.2.4. Corfu Kanalı Davası	33
2.2.5. Açlık ve Yoksullukla Mücadele	34
III. BÖLÜM	36
BİRLEŞMİŞ MİLLETLER İÇİN REFORM ÖNERİLERİ.....	36
3.1. Reform Süreçlerine Katılan Aktörler	38
3.2. BM Ana Organları için Getirilen Reform Önerileri	40
3.2.1. Genel Kurul Reform Önerileri.....	40
3.2.2. Sekreterlik ve İdari Reform Önerileri.....	48
3.2.3. Vekalet (Manda) Konseyi Reformu	50
3.2.4. Ekonomik ve Sosyal Konsey Reformu Önerileri	51
3.2.5. Uluslararası Adalet Divanı Reform Önerileri.....	53
3.2.6. Güvenlik Konseyi Reform Önerileri	56
3.3. BM Reform Sürecinde Türkiye Perspektifi.....	66
SONUÇ.....	69
KAYNAKLAR.....	80

KISALTMALAR

AİHM	: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
AT	: Avrupa Topluluğu
BKM	: Barışı Koruma Misyonları
BM	: Birleşmiş Milletler
BMGK	: Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi
DB	: Dünya Bankası
DDO	: Dahili Denetim Ofisi
DT	: Demokrasiler Topluluğu
DTÖ	: Dünya Ticaret Örgütü
DYT	: Değişim Yönetim Takımı
ESK	: Ekonomik ve Sosyal Konsey
GK	: Genel Kurul
GS	: Genel Sekreter
IMF	: International Monetary Fund (Uluslararası Para Fonu)
MC	: Milletler Cemiyeti, Cemiyet-i Akvam
ODB	: Ortak Denetim Birimi
OPCW	:Organisation for the Prohibition of the Chemical Weapons (Kimyasal Silahların Yayılmasını Önleme Örgütü)
UAD	: Uluslararası Adalet Divanı
UCM	: Uluslararası Ceza Mahkemesi
UÇÖ	: Uluslararası Çalışma Örgütü
UDHM	: Uluslararası Deniz Hukuku Mahkemesi

UNOSOM : United Nations Operation Samalia, BM Soamali Harekatı)

VK : Vekalet Konseyi

TABLOLAR

Tablo 1: Irak savaşının sivil kayıpları	27
Tablo 2: Düşük Gelirli Ülkelerde günlük \$1,25 üzerinde ve altında yaşayan nüfus (milyon).	35
Tablo 3: Bazı ülkelerin nüfuslarına göre GK'ya gönderebileceği temsilci sayıları.....	45
Tablo 4: Bazı ülkelerin BM bütçesine yaptıkları katkılarla GK'ya gönderebilecekleri temsilci sayısı.	46
Tablo 5: Bazı ülkelerin GK'ya gönderebileceği toplam temsilci sayısı.....	47
Tablo 6: UAD'a 2013 yılında yapılan başvurular.	54
Tablo 7: Bazı ülkelerin BM 2013 yılı genel bütçesine yaptıkları net katkılar	59
Tablo 8: Bazı ülkelerin BM Barış Koruma Misyonlarına (BKM) yapılan güvenlik personeli katkı sayıları	60
Tablo 9: BM Barış Koruma Misyonlarına 2013 yılı içerisinde en fazla personel katkısı sunan ilk 15 ülke. BM Barış Koruma Misyonlarına 2013 yılı içerisinde en fazla personel katkısı sunan ilk 15 ülke.	62

GİRİŞ

Birleşmiş Milletler (BM) insanlık tarihinin en güçlü uluslararası kuruluşlarından biridir. Tarihin değişik devrelerinde ulus üstü kuruluşlar var olagelmıştır. Ancak bu kuruluşların büyük çoğunluğu din ve inanç birlikteliği çerçevesinde varlık göstermiştir. Hristiyanlık âlemindeki Papalık ve İslamiyet'teki Halifelik konumları bu ulus üstü kurumsallaşmayı temsil etmişlerdir. BM ise 19. yy. ve sonrasında artan uluslararası ilişkiler/sorunlar bağlamında çıkarlar, antlaşmalar ve adalet kavramı üzerine inşa edilen seküler bir yapı olma vasfını taşımaktadır. İki dünya savaşı sonrasında dünyada kurulan yeni düzenin en önemli aktörlerinden biri olması amacı ile kurulmuştur. Birinci Dünya savaşı sonrasında kurulan düzenin korunması için kurulan MC (Milletler Cemiyeti: Cemiyet-i Akvam) savaşın galiplerinin çıkarlarının korunması amacı ile kurulmuş, daha sonra kurulan bu düzen İkinci dünya savaşının nedenlerinin yerini alarak MC'yi fiili olarak bitirmiştir. İkinci Dünya savaşı sonrasında ise BM yeni düzenin koruyucu unsuru olarak uluslararası sahnede yer almış ve günümüze kadar pek çok görevi yerine getirmiştir. Bu görevleri kendisine kurucu antlaşmasının I. Bölümü'nde (Amaçlar ve Prensipler) yer alan maddelere dayanarak yerine getirmektedir.

1945'ten günümüze övgü ile bahsedilen görevleri bulunmakla birlikte çoğu kez eleştiri oklarını da üzerine çeken görevler de icra etmiştir. Kuruluş aşamasında kurumsal yapıya yönelik eleştiriler var olmakla birlikte, günümüzde BM'ye yöneltilen eleştirilerin çoğu icra ettiği/etmediği görevler ile birlikte uhdesinde yer alan BMGK'nın demokratik olmayan yapısına yöneliktir. Geline nokta bu eleştiriler bir reform çağrısına dönüşmekte ve BM'yi kurumsal anlamda meşruiyeti tartışılır bir konuma itmektedir. BM'nin reforma tabi tutulmasını dillendiren irili ufaklı gruplar bu gün daha fazla organize olmakta ve gittikçe büyüyen-gelişen ülkelerden destek görmektedirler. Son günlerde ise reform çalışmaları Genel Kurul'da çok sık gündem oluşturmaya başlamaktadır.

BM şartı ile kendisine verilen barış ve güvenliğin korunması, kalkınma, insan hakları, insani yardım ve uluslararası hukuk gibi alanlarda faaliyet yürütmektedir. Özellikle küresel barışı tehdit eden ihtilaflı konularda (örn. terörizm,

barışın korunması, barışın inşası ve silahsızlandırma) inisiyatif alabilmektedir. Bu konularda çeşitli misyonlar ve programlar yürüten BM, bu gün meşruiyet alanını genişletme çabası içerisinde. Uluslararası bir örgüt olan BM'nin karşılaştığı en önemli sorunlardan biri de ulusal kurumlara benzememesinden kaynaklanan meşruiyet tartışmalarıdır. Ulusal kurumlar meşruiyetini ulus / vatandaş veya millet olarak adlandırılan sosyolojik yapılardan alırken bu anlamda uluslararası bir yapı mevcut değildir. Uluslararası kamuoyu veya uluslararası toplum olarak adlandırılan yapılar ise sosyolojik olmaktan ziyade siyasal bir temele sahiptir. Bu temel üzerine inşa edilen kavramların içerisi ise henüz tam anlamıyla doldurulmuş değildir.

BM ile ilgili değinilen bir sorun ise anakronizm sorunudur. Başta BMGK'nın yapısı olmak üzere bazı organların II. Dünya savaşı sonrasındaki konjonktürün ürünü olmalarına rağmen günümüzde aynı parametreler üzerinde varlıklarını sürdürüyor olmaları uluslararası ilişkilerde demokratik normların yerleştirilmesinin önünde büyük bir engel olarak durmaktadır. Örneğin AB gibi bölgesel bir örgüt bu anlamda çok iyi bir örnek teşkil etmektedir. Burada beklenen BM'nin AB gibi yapılması değildir. Ancak AB bünyesindeki bazı demokratik normların BM için reform örnekleri oluşturabileceği de bir gerçektir.

Uluslararası örgütlerin demokratizasyonu yeni bir kavram olmasına karşın çok acil ve öncelikli bir konudur.¹ 21. yy'ın en önemli sorunları arasında gösterilen insan haklarının güvence altına alınması, uluslararası / iç (sivil) savaşların engellenmesi ve terörle mücadele konularında hayata geçirilecek kararların başarılı bir şekilde uygulanması örgütlerin demokratik bir yapıya sahip olması ve demokratik işletim sistemlerine sahip olmalarına bağlıdır.

BM ve demokrasi arasındaki ilişkinin sadece kendi iç yapısının demokratikleştirilmesi üzerinden yorumlanması eksik bir yorum olacaktır. Dünya üzerindeki egemen devletlere baktığımızda küresel barışı tehdit eden büyük etmenlerin birçoğu, demokrasi kültürünün zayıf olduğu coğrafyalarda karşımıza çıkmaktadır. Kısaca BM'nin küresel barışın inşasına karşı oluşabilecek tehditleri önleme amacıyla demokratik kültürün yayılmasına katkı sunması gerekmektedir.

¹ Martha Finnemore, (2009), Legitimacy, Hypocrisy, and the Social Structure of Unipolarity Why Being a Unipole Isn't all It's Cracked up to Be, **World Politics**, Jan. no.1, pp. 58-85.

Böyle bir katkının sağlanması adına da BM'nin bir reform çalışması yapması gerekmektedir.

BM ile ilgili diğer bir tartışma konusu ise askeri güç kullanımudur. Ortak barışın tehdit edildiği durumlarda güç kullanılmasını öngören maddeler BM şartının 7. bölümünde yer almaktadır. Bu gücün nasıl ve kime karşı kullanılabileceği bu bölümdeki maddelerde belirtilmesine rağmen uygulamalarda sorunlarla karşılaşmaktadır. Örneğin Libya'da güç kullanımını isteyen BMGK, benzer durumdaki Suriye'de benzer bir tepki verememektedir. Bunun sebepleri ileriki bölümlerde açıklanacaktır.

Altı ana organı olan BM özellikle bazı organlarının etkinlik, caydırıcılık, kalkınma, barış ve güvenlik konularında güçlendirilmesi, küresel misyon kabiliyet ve kapasitesinin artırılması ve yürütülen misyonlar için uluslararası destek zemininin genişletilmesi gibi konular güncel reform gündemleri arasında yer almaktadır. Burada önemli olan bir diğer konu ise güvenlik ve kalkınma arasındaki ilişkidir. ESK aracılığı ile kalkınma programları da yürüten BM, ekonomik olarak geri kalan birçok yerde geri kalmışlığın nedeni olarak da güvenlik sorunlarını görmektedir.

Bununla birlikte bahsedilen alanlarda reform çalışmaları Kuzey (Gelişmiş) ve Güney (Gelişmekte) ülkeleri arasında tartışmalara neden olmaktadır. Nüfus ve sayıca fazla olan Güney ülkelerinin BM'de daha fazla söz sahibi olmak için gayret içerisinde olması doğal olmakla birlikte henüz istenen meyveleri verebilmiş değildir. Kuzey ülkeleri arasında da yapısal reformların hayata geçmesi konusunda bir irade söz konusudur. Birçok gelişmiş ülke BM bütçesine oldukça cömert katkılar sunmalarına rağmen aynı ölçüde bir temsil gücüne sahip olamamaktan şikayetçidirler.²

Kurulduğu günden bu güne çeşitli reformlar gerçekleştiren BM, sömürgecilik sonrasında bağımsızlığını kazanan ülkelerle sayısal anlamda genişlemeler gerçekleştirmiş, soğuk savaş döneminde ise reform çabaları karşılıklı iki bloğun birbiri ile çatışması neticesinde yavaş bir seyir izlemiştir. 90'lı yıllardan itibaren

² Bkz. Joeseeph E. Schwartzberg (2013), **Transforming the United Nations System: Designs for a Workable World**, United Nations University Press, New York, ABD.

reform çabaları hızlanmış, özellikle gelişmekte olan ülkelerin BM yapılarına yönelik reform çağrıları bu gün de sıcaklığını korumaktadır. 90'lı yıllardaki hareketlilikte Genel Sekreterlik görevini yürüten Boutros Ghali'nin çok büyük etkisi vardır. 90'lı yılların sonlarında bu görevi yürüten Kofi Annan da 'Sessiz Devrim' olarak nitelenen çabaları ile BM organlarının etkinliğinin artırılması, barışı koruma misyonlarının revize edilmesi, AIDS/HIV gibi hastalıklarla mücadele gibi alanlarda çeşitli reformlar gerçekleştirmiştir. 2000 yılına gelindiğinde düzenlenen milenyum zirvesinde 'Milenyum Kalkınma Hedefleri'ni açıklayan Annan bu belgede yoksulluk, açlık, hastalıklar ve çevre sorunlarının üstesinden gelebilecek bir BM perspektifi ortaya koymuştur. 11 Eylül 2001'de ABD'nin başlıca kentlerine düzenlenen terör saldırıları BM'yi yukarıda değinilen hedeflerden bir ölçüde uzaklaştırmıştır. Bu tarihten sonra uzunca bir dönem BM artık güvenlik konularına odaklanmıştır.³

Küreselleşme sosyal, siyasal, ekonomik ve askeri alanlarda birçok işbirliği alanları oluşturmaya karşın güvenlik sorunlarının da küreselleşmesine zemin hazırlamıştır. Örneğin Ortadoğu'daki siyasal bir sorun, ABD'de herhangi bir askeri ve güvenlik sorununa dönüşebilmektedir. Bu da küreselleşmenin olumlu ve olumsuz etkilerinin çok boyutlu olduğu ve bunlar arasında çapraşık ilişkilerin mevcut olduğu gerçeği ile bizleri karşı karşıya bırakmaktadır. Bu ilişkilerin uluslararası toplumun barış ve huzurunu tesis etmesi amacına hizmet edecek ve bu barışı tehdit edebilecek unsurlara karşı da etkili olabilecek bir uluslararası örgütlenmeye ihtiyaç vardır. İçinde yaşadığımız zaman diliminde BM'nin ve organlarının bu düzlemde tekrar ele alınması gereği de bir reform gündemi olarak karşımıza çıkmaktadır.

20.yy'ın en önemli konuları arasında yer alan insan hakları bu yüzyılın da en önemli konuları arasında yer alacaktır. İnsanın doğuştan kazandığı bu haklar kanunlarla çeşitli antlaşmalarla, uluslararası hukukla, genel prensipler ve uluslararası hukukun diğer kaynakları ile teminat altına alınmıştır. Ancak bu hakların kullanılması veya elde edilmesi pek çok nedenle engellenebilmektedir. BM'nin bu durumlarda çok önemli roller üstlenmesi gerekmektedir. Başta BM İnsan Hakları Yüksek Komiserliği Ofisi olmak üzere çeşitli organlar ki bunlar arasında bağımsız

³ John Morijn (2011), Reforming United Nations Human Rights Treaty Monitoring Reform, *Netherlands International Law Review*, LVIII. pp. 295-333.

olanlar da mevcuttur, bu konular üzerinde çalışmaktadır. Bu çalışmaların daha verimli ve etkili yürütülmesi için birçok organın, üyenin, özel sektörün ve bağımsız örgütlerin işbirliği yapmaları gerekmektedir. BM'nin mevcut işbirliği ağını daha da genişletip, programlara ve misyonlara küresel ölçekte bir katılımı mümkün kılması gerekmektedir.⁴

Biz de tezimizde bu reform çabalarını baz alarak BM'nin kurumsal yapısına yönelik eleştiriler ışığında bir çalışma yürüteceğiz. Bu çalışmamızla reform tekliflerini değerlendirecek bu reform taleplerinin uygulanabilir kılınması için gerekli mutabakat zeminin oluşması için muhtemel altyapı çalışmalarına değineceğiz. Reform taleplerinin şekillenmesinde etkili olan grupların ortaya koyduğu reform taslakları ve bu taslakların uygulanabilirliği değerlendirilecek, ayrıca reformların uygulanmasının önündeki engeller ortaya konacaktır.

Metodolojik anlamda tezin geliştirilmesi için özellikle BM'nin kendi organlarının yayımladığı raporlar ve kararlar yorumlanacak, GS'nin, GK başkanlarının ve ilgili komite başkanlarının konu ile ilgili demeçleri, notları ve raporları değerlendirilecektir. Bununla birlikte konu ile ilgili akademik kitaplar, dergiler, tezler ile düşünce kuruluşlarının yayınlarından yararlanılacaktır.

Tez üç ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde BM'nin ana organları ve bunların işleyişi ile ilgili kısa bilgiler verilmektedir. İkinci bölümde de BM'nin reform ihtiyacını zorunlu kılan olaylara değinilecektir. Bu bölümde BM'nin Somali, Ruanda, Bosna, Afganistan, Irak, Suriye ve Libya'da güvenlik açısından ortaya koyduğu çabalar ve bu çabaların yeterliliği değerlendirilmektedir. Güvenlik konuları dışında bu bölümde ayrıca ekonomik, sosyal ve hukuki konularda da BM'nin reform ihtiyacını gösteren örnek bazı olaylara da değinilecektir. Üçüncü bölümde ise BM ana organları için önerilen reform taslakları değerlendirilecektir. Önerilen bu taslaklar aracılığı ile de BM'nin reform ihtiyacının boyutları genel anlamda ortaya konmuş olacaktır.

⁴ Bkz. BM Genel Kurul Kararı 217 (III) A: Evrensel İnsan Hakları Beyannamesi (1948), <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/043/88/IMG/NR004388.pdf?OpenElement>, (Erişim Tarihi 11.06.2013).

I. BÖLÜM

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER VE ANA ORGANLARI

1.1. Birleşmiş Milletler'in Kuruluş Süreci

“İster güçlü olsunlar, ister zayıf tüm insanların ve milletlerin eşit şartlarda güvenlik ve özgürlük içinde yaşama hakkını sağlayan prensip, tüm insanlar ve milletler için adalettir.”

Woodrow Wilson, ABD Başkanı, 1918

Birinci Dünya savaşı sonrasında galip devletlerin yenilen devletleri kontrol altında tutma amacı ile kurdukları MC gibi BM de özellikle galip devletlerin yeni uluslararası düzenin en önemli ayağını oluşturdukları bir yapılanmadır. Savaş teknolojilerinin çok yıkıcı boyutlara ulaştığı İkinci Dünya savaşında milyonlarca insan öldürülmüş, milyonlarcası yaralanmış ve on milyonlarca kişi ülkelerinden göçmek zorunda kalmıştır. Onlarca ülke ise ekonomik olarak büyük çöküşler yaşamış ve milyonlarca insan açlık sınırında hayatını devam ettirmek durumunda kalmıştır. Burada kısaca resmetmeye çalıştığımız çöküşler ve Birinci Dünya savaşı ile onun sonucu olarak ortaya çıkan MC'den alınan derslerden dolayı o günün liderleri ve entelektüelleri arasında uluslararası yeni bir yapının ihtiyacı dillendirilmeye başlamıştır. Bu ihtiyacı o dönem şartları göz önüne alındığında en iyi şekilde ortaya koyan ‘Atlantik Bildirisi’dir.

1.1.1. Atlantik Bildirisi

Hitler'in SSCB'ye saldırmasından sonra ve Japonya'nın ABD'ye saldırısından hemen önce, ABD başkanı Roosevelt ile İngiltere başbakanı Churchill New Foundland açıklarında savaş gemilerinde yaptıkları önemli görüşmeler neticesinde 14 Ağustos 1941 tarihinde bir bildiri yayınladılar. Bu bildiri yayınlandığında ABD henüz savaşın bir tarafı değildi. Tarihte ‘Atlantik Bildirisi’

olarak adlandırılan bu bildiride iki lider savaş sonrası oluşumların ilkelerini belirlemişlerdir. 8 maddelik bu bildiride 1) Savaş sonrası toprak kazanımı olmayacak, 2) İlgili devletler ulusların onayı olmadan sınır değişikliği yapmayacak, 3) Uluslar kendi geleceklerini kendi belirleyecek, 4) Uluslararası işbirliği kurulacak, 5) Doğal kaynak ve hammaddelerden tüm uluslar eşit şekilde yararlanacak, 6) Dünya halkları güvensizlik ve açlık tehlikesinden kurtarılacak, 7) Açık denizlerde ticaret ve seyrüsefer serbestliği sağlanacak, 8) Mihver Devletleri (Almanya, Japonya, İtalya) silahsızlandırılacak ve tüm ülkelerin silahsızlandırılmasını sağlayacak bir proje hayata geçirilecektir.⁵ Daha sonra bu bildirgenin maddeleri BM şartı içinde yer almıştır.⁶

1.1.2. BM'nin Kurulması

Atlantik Bildirisi'nden sonra 1942 yılında ABD, İngiltere, SSCB, Çin Cumhuriyeti tarafından 'Birleşmiş Milletler Bildirgesi' ilan edilmiştir. İlandan hemen bir gün sonra 22 devlet bu bildiriye imzalamıştır. 1945 yılına kadar ise Türkiye'nin de aralarında bulunduğu 22 devlet daha bildiriye imza koymuşlardır. 1943 yılında ise yukarıda bahsi geçen 4 müttefik ülke Moskova'da uluslararası bir oluşumun zorunluluğunu vurgulayan bir diğer bildiri yayınladılar. Bu bildiride oluşumun barışsever egemen ülkelerin eşitliğine dayanacağı ve uluslararası barışın korunması için tüm devletlere açık olacağı belirtilmiştir.⁷

Birleşmiş Milletler Bildirgesi'nden sonra Tahran Konferansı (Aralık 1943) sonunda da milletlerin zorbalık, hoşgörüsüzlük, baskı ve esaret ile mücadelede demokratik ülkelerin işbirliğini amaçlayan bir bildiri yayınlandı. 1944 yılında ise daha sonra BM'nin bir parçasını oluşturacak Uluslararası Çalışma Örgütü (UÇÖ) ABD'nin Philadelphia kentinde toplandı. Burada örgütün hedefleri doğrultusunda bir

⁵ Robert R. Wilson (1952), **Birleşmiş Milletler Teşkilatı ve Amerika Devletleri Teşkilatı** (çev., İskender Taner), İstanbul, İstanbul Üniversitesi Devletler Hukuku Türk Enstitüsü Yayınları, Sf. 22.

⁶ Bkz. History of UN Charter, The Atlantic Charter, <http://www.un.org/en/aboutun/charter/history/atlantic.shtml>, (Erişim Tarihi 15.06.2013).

⁷ Mehmet Hasgüler Mehmet B. Uludağ (2012), **Devletlerarası ve Hükümetler Dışı Uluslararası Örgütler**, 5. Baskı, İstanbul, Alfa, Sf. 92.

bildiri kabul edildi. Bildiride emeğin bir emtia olmadığı, örgütlenme ve ifade hürriyetinin önemine, yoksullukla mücadeleye, tüm insanların maddi-manevi gelişmesine katkı sunmaya ve tam istihdamın sağlanmasına yönelik çaba sarf etmeye değinilmiştir.⁸

1944 yılında ise küresel düzeyde finansal sorunların çözümüne katkı sunması amaçlanan ve daha sonra BM'nin organları arasında yer alan Dünya Bankası (DB) ve Uluslararası Para Fonu (IMF) kuruldu. Yine aynı yıl BM'nin kuruluş anlaşmasını oluşturmak için dört büyük devlet (İngiltere, ABD, SSCB, Çin) Dumbarton Oaks'ta görüşmeler yürüttüler. Daha sonra düzenlenen Yalta zirvesinde ise BM Güvenlik Koseyi'nin 5 daimi üyesi ve bu ülkelerin veto yetkileri konusunda anlaşmaya varıldı.⁹

25 Nisan 1945 yılında ABD'nin San Francisco kentinde başlayan konferansta özellikle BMGK'nın daimi üyeleri ve bunların veto yetkileri konusunda büyük tartışmalar yaşanmıştır. Nihayetinde Çin ve Rusya (SSCB)'nın Asya'nın büyük devletleri oluşu, ABD'nin geniş topraklara sahip oluşu, ekonomik ve askeri gücünün büyüklüğü, İngiltere ve Fransa'nın ise İkinci Dünya savaşındaki çabaları sonucu daimi üye konumunu ve veto yetkisini elde ettiği söylenebilmektedir. San Francisco Konferansı 26 Haziran 1945 yılında katılımcı devletlerin BM Şartını imzalaması ile son bulmuştur. Bu Şart üye ülkelerin kendi parlamentolarında onaylandıktan sonra 24 Ekim 1945 yılında yürürlüğe girmiştir.¹⁰

1.1.3. Birleşmiş Milletler Şartı

BM şartı ikinci dünya savaşı sonrasında oluşan uluslararası konjonktürün temelleri üzerine kurulmuştur. Savaşın galipleri kurulan yeni düzenin öncüleri olarak masada yer almış ve BM Şartı'nın oluşturulmasında da etkili birer aktör olarak tarihe geçmişlerdir. Bu aktörler BM Şartı'nda, MC'in karşılaştığı başarısızlıklardan alınan

⁸ Hasgüler, a.g.e. 93.

⁹ Bkz. **The Yearbook of The United Nations** (1947). The Dumbarton Oaks Conversations. P. 4, http://unyearbook.un.org/1946-47YUN/1946-47_P1_CH1.pdf , (Erişim Tarihi 20.06.2013).

¹⁰ The History of the United Nations, San Francisco Conference, http://www.un.org/en/aboutun/history/sanfrancisco_conference.shtml, (Erişim Tarihi 20.06.2013).

dersleri de göz önünde bulundurmuşlardır. Örneğin bu derslerden bazıları şunlardır. Örgüt mevcut durumu ve devletlerin bütünlüğünü koruyan bir enstrümandan fazlası olmalıdır. Ayrıca sosyal adaleti temin edebilecek bir yapıda olmalıdır. (Bu konular ABD başkanı Roosevelt'in dört özgürlük ve Atlantik Bildirisi'nde geçmektedir.) MC'de aynı fikir etrafında bir araya gelen birçok devletin veto hakkına sahip olmasının örgütün etkinliğini zayıflattığı bu nedenle veto hakkı sınırlandırılmalı ve kurulacak yeni örgüt tüm üyeleri bağlayacak kararları alabilecek ulus üstü bir yapıda olmalıdır.¹¹

BM Şartı 19 bölümden ve 111 maddeden oluşmaktadır. İlk bölümde amaçlar ve prensipler başlığı altında 2 madde yer almaktadır. Birinci maddede uluslararası barışı sürdürme ve koruma, barışın önündeki engelleri kaldırma, milletler arasında işbirliğini eşitlik ve haklara saygı çerçevesinde güçlendirme, ekonomik, kültürel, siyasal ve sosyal sorunların çözümü için uluslararası işbirliğinin geliştirilmesi gibi konulara değinilmiştir. İkinci maddede ise ilk maddede değinilen amaçların gerçekleştirilmesi için takip edilecek prensipler belirtilmiştir.

İkinci bölümde ise üyelik ile ilgili maddeler yer almaktadır. Burada örgüte hangi ülkelerin nasıl üye olacakları ile ilgili maddeler bulunmaktadır. Bu maddeler arasında en dikkat çekenini ise 4. maddede yer alan herhangi bir ülkenin üyeliğinin GK'nın tavsiyesi ile BMGK'da (Birleşmiş Milletler Genel Kurulu) kabul edileceğini belirten maddelerdir. Aynı şekilde 6. maddede herhangi bir üyenin ihracında da benzer bir süreç takip edilmektedir.

Üçüncü bölümün 7. maddesinde BM'nin ana organları olarak; GK, BMGK, Ekonomik ve Sosyal Konsey (ESK), Mütevelli Konseyi (MK), Uluslararası Adalet Divanı (UAD) ve Sekreterlik zikredilmektedir. Ayrıca aynı maddede BM şartına bağlı olarak gerekli olduğu kadar yan organların kurulabileceğine de değinilmektedir.

¹¹ Nico J. Schrijver (2006), The Future of the Charter of the United Nations, **Max Plank The Yearbook of The United Nations Law**, Vol. 10, pp. 1-34.

Dördüncü bölümde GK ve yetkilerine ve görevlerine değinmektedir. Bu bölümde dikkat çeken bir nokta ise 12. maddede değinilen BMGK'nın üzerinde çalıştığı bir konu ile ilgili GK'nın herhangi bir tavsiyede bulunamayacağı konusudur.

Beşinci bölümde ise BMGK'nın görev ve sorumlulukları belirtilmektedir. 23. madde ile başlayan bu bölümde BMGK'nın daimi üyeleri sırasıyla Çin Halk Cumhuriyeti, Fransa, SSCB, Birleşik Krallık (İngiltere) ve ABD'dir. Daimi üyelerle birlikte 2 yıllık aralıklarla olmak üzere 10 adet geçici üyelik de GK'da temsil edilir. Bu geçici üyeler BMGK tarafından amaçlarına ve coğrafi dağılımlara göre seçilir.

Altıncı, yedinci ve sekizinci bölümlerde anlaşmazlıkların barışçı yollarla çözülmesinden ve barışı tehdit eden etmenlere karşı alınacak tedbirlerden bahsedilmektedir. Dokuzuncu bölümde ise ekonomik ve sosyal işbirliği vurgulanmaktadır.

Onuncu bölüm ise ESK'in görev ve yetkilerine değinmekte, ekonomik ve sosyal kalkınma için hükümetler arası uzmanlaşmış ajansların sorumluluk almalarının önemine ve işbirliğinin geliştirilmesinin gereği üzerinde durulmaktadır. ESK'nın BMGK tarafından seçilen 54 üyeden oluştuğu da bu bölümde yer almaktadır.

On birinci bölümde de kendini yönetemeyen bölgeler için bir deklarasyon yer almaktadır. Bir sonraki bölümlerde ise (12.-13.) Uluslararası Mütevelli Sistemi ve MK'nın görev ve sorumluluklarına değinilmektedir.

On dördüncü bölümde UAD'ın görev ve sorumlulukları düzenlenmiştir. Aynı bölümde BM'ye üye olmayan ülkelerin UAD'a üye olabilecekleri belirtilmiştir. Bu bölümde yer alan 96. madde ile de BMGK hukuki bir konu ile ilgili olarak UAD'dan tavsiye niteliğinde kararlar talep edebilmektedir.

On beşinci bölümde ise Sekreterliğin görev ve sorumlulukları belirtilmiştir. On altıncı bölümde çeşitli hükümler ile ilgili maddeler yer almaktadır. On yedinci bölümde geçici güvenlik önlemleri, on sekizinci bölümde de

değişiklikler, on dokuzuncu bölümde ise onay ve imzalama ile ilgili hükümler yer almaktadır.¹²

1.2. BM'nin Ana Organları ve İşleyişleri

BM şemsiyesi altı ana organın koordineli çalışması ile tamamlanmaktadır. Her organın da otoritesi altında çeşitli spesifik alanlarda çalışan komite, komisyon ve çalışma guruplarından oluşan alt/yardımcı organları bulunmaktadır. Her bir organın idari, temsil ve prosedürel işleyişleri farklılık arz etmektedir. Ancak en geniş anlamda BM insan hakları, kalkınma ve güvenlik alanlarında faaliyet gösteren organlarla ayakta durmaktadır.

Ana organlar arasında üye tüm ülkelerin eşit kabul edildiği, küresel önemi olan konularda tüm üyelerin fikirlerini rahatlıkla ifade ettiği, BM Şartı'nda değinilen herhangi bir sorunun tartışılabildiği diğer bir ifade ile uluslararası toplumun sesini duyurabildiği ve dinlendiği tek ana organ GK'dır.¹³ Bu nedenle GK bir dünya meclisi hükmündedir.

Küresel konularda çok fazla ön plana çıkan diğer bir ana organ ise BMGK'dır. BM şartının 26. Maddesi gereği güvenlik ve barış başlıkları altında faaliyet yürüten politik bir organdır ve insan hakları konusunda aldığı kararlar özellikle daimi üyelerinin politik istek ve kararlılıklarına bağlıdır. Uhdesinde herhangi bir daimi askeri güç bulunmamaktadır. Bu gücü üyelerin desteğinden sağlamaktadır.¹⁴

BM'nin diğer organlarından olan Sekreterlik BM'nin yürüttüğü misyon ve programları Dünya'nın pek çok yerinde bulunan istasyonları aracılığı ile takibini gerçekleştirir. ESK ise ekonomik ve sosyal konularda çalışmalar yürütür. BM bütçesinin büyük bir kısmını bu çalışmaları yürütmede kullanır.

¹² The UN Charter, <http://www.un.org/en/documents/charter/index.shtml>, (Erişim Tarihi 25.06.2013).

¹³ Kamrul Hussain, (2008) The Complementary Role of the United Nations General Assembly in Peace Management, **Uluslararası Hukuk ve Politika**, Vol. 4. Issue. 13. pp. 77-93.

¹⁴ David P. Forsythe, (2012) The UN Security Council and Human Rights: State Sovereignty and Human Dignity, International Policy Analysis, Friedrich Ebert Stiftung. Sf. 1. <http://library.fes.de/pdf-files/iez/09069.pdf>, (Erişim Tarihi 23.12.2013).

BM'nin ana organlarından bir diğeri olan UAD ise ülkelerin başvuruları neticesinde uluslararası ihtilafları hukuki olarak çözüme kavuşturan ve BM'nin diğeri organlarına da hukuki konularda yardımcı olan bir mahkemedir. Kurulduğu zamanda uluslararası davalara bakan tek mahkemedir. Bu gün özellikle ticaret, insan hakları, uluslararası suçlar ve deniz hukuku olmak üzere çeşitli davalara bakan uluslararası mahkemeler de faaliyetlerini yürütebilmektedir. Ancak UAD'ı bunlardan en önemli özellik onun evrensel olmasıdır.¹⁵

1.2.1. Genel Kurul ve İşleyişi

193 üye ülkenin birer temsilcilerinden oluşur. BM'nin barış, güvenlik, yeni üyelerin kabulü ve bütçe gibi konularda 2/3'lik çoğunlukla karar alan ana organlarından biridir. Diğer konularda ise basit çoğunluk ile karar alınabilmektedir. Eylül ve Aralık ayları arasında düzenli olarak toplanmaktadır. Bu toplantılarda Şartında yer alan konularda çok taraflı oturumlar-forumlar düzenlemektedir. Ayrıca GK uluslararası hukukta standart belirleme ve kodifikasyon görevini de yerine getirmektedir.¹⁶

Genel Kurul'un BM Şartında yer alan görevleri arasında; silahsızlandırma da dahil, uluslararası barış ve güvenliğin sürdürülmesi için prensipler üzerinde fikir yürütme ve tavsiyede bulunma, BMGK'nın üzerinde çalışmadığı uluslararası anlaşmazlıkları görüşme, uluslararası politik işbirliğini arttırmak için çalışma başlatma ve tavsiyelerde bulunma, temel hak ve hürriyetlerin gerçekleştirilmesi, ekonomik, sosyal, insani, eğitim ve sağlık alanlarında uluslararası işbirliğinin sağlanması, ülkeler arası ilişkileri bozacak durumlarda barışçıl çözüm üretme, BMGK'dan veya diğer organlardan raporlar alarak gereğini yerine getirmeye

¹⁵ Christopher Greenwood (UAD Hakimi,2011), The Role of the ICJ in the Global Community, **University of California Journal of International Law and Policy**, Vol. 17. Issue 2. pp. 233-251.

¹⁶ General Assembly of the United Nations, Functions and Powers of the General Assembly, <http://www.un.org/en/ga/about/background.shtml>, (Erişim Tarihi 25.06.2013).

çalışma, BM bütçesini ve üye ülkelerin finansal değerlendirmelerini belirleme gibi pek çok konu yer almaktadır.¹⁷

GK, BMGK'nın Şartla kendisine verilen herhangi bir görevi daimi üyelerinden dolayı yerine getirememesi durumunda harekete geçebilmektedir. Barış ve güvenlik konularında 2/3 çoğunluğu aransa da son zamanlarda kararlar için bir konsensüs çabası söz konusudur. Başkan delegelere danıştıktan ve mutabakat sağladıktan sonra bahsedilen konularda oylama olmaksızın bir kararı da kabul edebilmektedir.

GK'nın alt organları ise a) Masalar, b) Komisyonlar, c) Konseyler ve Paneller, d) Çalışma Gurupları ve diğerleridir.

1.2.2. Güvenlik Konseyi ve İşleyişi

Daha önce de değinildiği gibi BMGK, 5 daimi ve iki yıllık sürelerle seçilen 10 geçici olmak üzere 15 üyeden oluşur. Herhangi bir konuda toplanan konseyin karar alabilmesi için 9 oy yeterli olmakla birlikte daimi üyelerden herhangi birinin veto etmesi halinde karar alınamamaktadır.

BM Şartında BMGK'nın görev ve sorumluluklarından bazıları şu şekilde sıralanmıştır.

- a. BM'nin prensip ve amaçları doğrultusunda uluslararası barış ve güvenliği sürdürme,
- b. Uluslararası sürtüşmelere sebep olabilecek anlaşmazlıkları ve durumları soruşturma,
- c. Silahlanmayı düzenleyecek kuruluşların planlanmasını formüle etmek,
- d. Saldırganlıkları engellemek için üye ülkelerin yaptırımları ve diğer güç kullanılmasını içermeyen önlemleri uygulamasını sağlamak,
- e. Saldırganlara karşı askeri önlemler almak,
- f. GK için yeni üyeleri tavsiye etmek,

¹⁷ General Assembly of the United Nations, Functions and Powers of the General Assembly, <http://www.un.org/en/ga/about/background.shtml>, (Erişim Tarihi 25.06.2013).

- g. GK'ya Genel Sekreterin seçilmesinde tavsiyede bulunmak ve GK ile birlikte UAD'da görev alacak hâkimlerin seçilmesini sağlama.¹⁸

1.2.3. Ekonomik Ve Sosyal Konsey ve İşleyişi

Sosyal, kültürel, ekonomi, sağlık ve eğitim alanlarında araştırmalar yaparak GK'ya, üye ülkelere ve uzmanlık ajanslarına raporlar aracılığı ile bilgi sunar ve tavsiyelerde bulunur. ESK, üç yıllığına olmak üzere her yıl 18 üyenin seçilmesi ile 54 üyeden oluşur. Bu üyeler coğrafi dağılımlara göre seçilirler.¹⁹

1.2.4. Vekalet (Manda) Konseyi

Mütevelli konseyi BM'nin ana organlarından biri olarak kurulmuştur. Ancak 1 Kasım 1994 yılında faaliyetlerini askıya almıştır. Bu konseyin amacı kendi kendini yönetmede zafiyet yaşayan bölgelerin yönetme becerisi kazanmalarına yardımcı olmaktır. Konsey düzenli toplanmayı askıya almış olsa da konsey başkanının, GK'nın veya BMGK'nın çağrısı ile tekrara toplanması mümkündür.²⁰

1.2.5. Uluslararası Adalet Divanı

BM Şartı ile kurulan divan, ana organlar arasında merkezi New York dışında olan tek ana organdır. UAD Hollanda'nın Lahey kentindedir. Divan (Mahkeme) heyeti GK ve BMGK tarafından seçilen 15 yargıçtan oluşmaktadır. Ülkelerin başvuruları sonucunda uluslararası hukuk, anlaşmalar ve teamüllere göre karar vermektedir. Ayrıca BM'nin diğer organlarının hukuki konularla ilgili sorularına

¹⁸ UN Security Council, What is the Security Council? <http://www.un.org/en/sc/about/>, (Erişim Tarihi 25.06.2013).

¹⁹ UN ECOSOC (BM Ekonomik ve Sosyal Konsey), <http://www.un.org/en/ecosoc/about/index.shtml>, (Erişim Tarihi 02.07.2013).

²⁰ BM Vekalet (Manda) Konseyi, <http://www.un.org/en/mainbodies/trusteeship/>, (Erişim Tarihi 13.07.2013).

cevap vererek tavsiyelerde bulunur ve uluslararası hukuk alanında kodifikasyon görevini yerine getirir.²¹

1.2.6. Sekreterlik

Sekreterlik dünyanın birçok yerinde bulunan istasyonları aracılığı ile BM şartının kendilerine verdiği görevler ile yürüttükleri çalışmalar konusunda BM'nin diğer organlarına, yöneticilerine programlar ve politikalarla ilgili hizmet sunarlar. Başında BMGK'nın tavsiyesi ve GK'nın görevlendirmesi ile 5 yıllığına bir Genel Sekreter bulunur. Görevleri BM'nin ilgilendiği tüm konuları kapsamaktadır. Bünyesinde yaklaşık 43.000 personelle faaliyet yürütmektedir.²²

²¹ Uluslararası Adalet Divanı, <http://www.icj-cij.org/court/index.php?p1=1>, (Erişim Tarihi 13.07.2013).

²² BM Genel Sekreterliği, <http://www.un.org/en/mainbodies/secretariat/>, (Erişim Tarihi 13.07.2013).

II. BÖLÜM

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER'İN REFORM İHTİYACI

“BM daimi üyeleri arasında bir ittifakı oluşturmak lazım. Burada ittifak yok, üyelerden biri hayır diyorsa tıkanıyor. Suriye niye halledilemiyor? İki üye hayır dediği için. BM dünya barışına hizmet etmek için kurulmadı mı? O zaman BM'nin şiddetle reforma ihtiyacı vardır, el ele vereceğiz ve bu işi çözeceğiz.”

R. Tayyip Erdoğan, Türkiye Cumhuriyeti Başbakanı,

Reform çalışmaları kendiliğinden başlayan bir süreç değildir. Bir örgütün reform ihtiyacı o örgütün faaliyetlerini yürütürken karşılaştığı sorunlar ve bu sorunlar karşısında geliştirdiği çözümlerden oluşan bir süreçtir. BM’de kuruluşundan itibaren reform talepleri ile karşı karşıya kalmıştır. Bu güne kadar pek çok reformu içinde bulunduğu dönemin şartlarına uygun bir şekilde hayata geçirmiştir. 21. yy’da ise reform gündemleri daha sık ve güçlü bir şekilde dile getirilmektedir. Bunun birçok nedeni olmakla birlikte BM’nin yürüttüğü veya yürütemediği çalışmaların ve bu çalışmaların neden olduğu sorunların artık uluslararası toplumun daha fazla dikkatini çekmesidir. Dünya yakın tarihine baktığımızda karşımıza çıkan bazı olaylar, BM sisteminin çok sağlıklı işlemediğini göstermektedir. Bu olaylarda BM’nin geliştirdiği politikaların ve bu politikalara bağlı olarak geliştirdiği uygulamaların yapısal ve prosedürel açıdan yetersiz olduğu gözlerden kaçmamaktadır. Karar alma mekanizmalarındaki eksiklikler, kaynakların yetersiz oluşu, meşruiyet vb. sorunlar yaşanan pek çok olayda kendisini belirgin bir şekilde hissettirmiştir.

2.1. Güvenlik ve Barış Konularında Reform İhtiyacını Gösteren Olaylar

Kurulduğu günden bu yana birçok görevi yerine getiren BM, bu görevleri yerine getirirken Şartında yer alan amaçlar ve prensipler çerçevesinde hareket etmiştir. Ancak icra ettiği görevlerin bazıları çok tartışılmıştır. Bu tartışmalara tarihsel açıdan yaklaştığımızda İkinci Dünya savaşı sonrasında ağırlık kazanan ve iki kutuplu bir Dünya düzeninin zeminini oluşturan Soğuk Savaş döneminde BM'nin pozisyonu ve SSCB'nin dağılmasından yani Soğuk Savaşın sona ermesinden sonraki BM'nin pozisyonu olarak farklı açılardan ele almak gerekmektedir. Soğuk savaş sonrasında askeri anlamda daha fazla operasyonel ve müdahaleci bir yaklaşım belirlemiştir. Bu konseptin oluşmasında ise 1992-1996 yılları arasında BM Genel Sekreter'liği görevini yürüten Boutros Ghali'nin etkisi söz konusudur.²³

2.1.1. Somali

M. Ziyad Barre 1969 yılında ülke nüfusunun %2'sini oluşturan kendi kabilesi ve Sovyetlerin desteği ile gerçekleştirdiği bir askeri darbe sonucu ülke yönetimini ele geçirmiştir. 1991 yılına kadar ülkeyi yöneten Barre rejimi muhalif grupların baskılarına karşı duramayarak çökmüştür. Bu tarihten itibaren başlayan iç karışıklıklar Somali'yi bir şiddet sarmalına sürüklemiştir. Barre karşıtı olan bu gruplar arasında özellikle Abr Gedr kabilesine mensup general Aidid ve Habr kabilesine mensup Mehdi birbiri ile çatışmaya başlamıştır. Ayrıca bu çatışmalara 1985 yılında kurulan İslami Birlik Hareketi de Sudan'la geliştirdiği ilişkileri de kullanarak katılmıştır. Bu durum ülkedeki siyasal, ekonomik ve sosyal tüm yapıların çökmesine neden olmuş, 300 bin kişi açlıktan ölmüş, yaklaşık 1,5 milyon Somalili ölüm riski ile karşılaşmış, 1 milyon Somalili ise mülteci durumuna düşmüştür.²⁴

Bu gelişmeler üzerine BMGK, 1992 yılında 733 nolu bir kararla Somali'ye askeri malzeme satışını yasaklayarak, insani yardım ve ateşkes çağrısında bulunmuş,

²³ Luisa Blanchfield (2011), United Nations Reform: U.S. Policy and International Perspectives, Congressional Research Service, RL33848, www.crs.gov, (Erişim Tarihi 20.07.2013).

²⁴ ORSAM, Somali: Bir Ulusun Yok Oluşu ve Türkiye'nin İnsani Yardım Girişimi, Rap. No: 67, Ankara, 2011, Sf. 10.

aynı yıl içerisinde UNOSOM-I (United Nations Operation Somalia-I, BM Somali Harekatı-I) yapılmıştır. Bu harekat yeterli barış gücünün bölgeye gönderilememesi, yardım konvoylarının güvenliğinin sağlanamaması gibi nedenlerle başarısızlıkla sonuçlanırken BM şartının 7. bölümüne dayanarak yardım konvoylarının güvenliği için gerektiğinde güç kullanılmasını öngören 797 nolu kararı almıştır. Bu karar çerçevesinde ABD öncülüğünde UNITAF (Birleşik Görev Gücü, Unified Task Force) gerçekleştirilmiştir. UNITAF'ın maliyetinin 1 milyar doları geçmesi, görevli askerlerin görev sürelerini tamamlamasına rağmen asker değişiminin güvenlik riskinden dolayı gerçekleşememesi gibi nedenlerden ötürü bu operasyon da başarısızlıkla sonuçlanmıştır. Daha sonra BM, 37.000 kişilik bir barış gücü ile 1993-1995 yılları arası UNOSOM-II'yi yürütmüş ve bu harekâtın da başarısızlıkla sonuçlanması üzerine 1995 yılında ülkeyi terk etmiştir.²⁵

2.1.2. Ruanda

Ruanda katliamı bir ülke nüfusunun yaklaşık % 10'unun (800.000 kişi) 100 gün içerisinde öldürülmesi ile insanlık tarihinde doğal felaketler dışındaki en büyük istatistiki insan kayıpları arasında yer almaktadır. Sömürge dönemindeki uygulamalarla birlikte modern dünyada özellikle Fransız İhtilali ile yayılmakta olan ulusçuluğun da etkisi ile Ruanda'da uluslararası toplum büyük bir soykırım ile karşı karşıya gelmiştir.

I. Dünya savaşı sonunda Belçika'ya sömürge olarak verilen Ruanda'da Belçikalılar çok katı bir yönetim sergilemişlerdir. Ülke nüfusunun çoğunluğunu (% 90) oluşturan Hutular'a karşı ülke nüfusunun % 9'unu oluşturan Tutsiler, Belçikalılar tarafından ülke yönetiminin ve zenginliklerinin bir paydaşı haline getirilmiştir. Bu durum Hutuların, Tutsiler'e büyük bir düşmanlık beslemesine neden olmuştur. II. Dünya savaşı sonrasında ise Ruanda bağımsızlığını kazanmış ve Hutu yönetimleri iktidara gelmiştir. Tüm Hutu yönetimleri Tutsiler'e karşı sert tedbirler uygulamış bir çok kişiyi öldürmüş ve yaklaşık 500 bin kişinin komşu ülkelere sığınmasına neden olmuştur. 1992 yılına gelindiğinde ise Hutular kurdukları bir örgütlenme

²⁵ ORSAM, a.g.e. 11.

(Interahamwe) ile Tutsiler'i ve ılımlı Hutular'ı fişlemiştir. 1994 yılında ise bu fişlemeler neticesinde elde ettikleri bilgileri kullanarak yaklaşık 800 bin kişiyi (çoğunu Çin'den bu amaç için ithal ettikleri satırlarla) öldürmüşlerdir.²⁶

1994 yılındaki katliam planlanmıştı ve tahmini aylar hatta yıllar önce yapılabilirdi. Ocak 1994 yılında BM insan hakları özel temsilcisinin de belirttiği gibi ölüm listeleri 1992 den itibaren Tutsiler ve Hutu karşıtı aktivistlerden oluşturulmaya başlanmıştır.²⁷ BMGK'nın 1993, 872 nolu kararı ile kurulan UNAMIR (United Nations Assistance Mission for Rwanda, Birleşmiş Milletler Runda Yardım Misyonu) kurulmuş başına da Romeo A. Dallaire getirilmiştir. Dallaire BM'den barışı koruma gücü için üç opsiyonlu bir talepte bulunmuştur. Talep ettiği ideal askeri kuvvet sayısı 5000, makul olarak adlandırdığı sayı 2500 ve son opsiyon olarak da ABD, Fransa ve Rusya'nın istediği sayı 500-1000 şeklindedir. Daha sonra BM Genel Sekreteri Boutros Ghali 1993 yılında Kigali bölgesindeki ateşkesin gözlemlenmesi ve güvenli bir alanın oluşturulması için 2548 kişilik bir barış gücü gerektiren raporu BMGK'ya sundu. Ancak UNAMIR'in ortaya koyduğu süreç yönetimi biraz dağınık olmakla beraber zayıf yönleri içinde barındırıyordu. Daha çok koordinasyon türü problemlere odaklı bir anlayış ön plana çıkıyordu. Bu doğrultuda çıkarılan 872 nolu BMGK kararı Genel Sekreterin ortaya koyduğu, içerisinde silahsızlandırmanın da yer aldığı perspektifin de gerisinde kalmıştır.²⁸ UNAMIR'in katliamın önlenmesi için hazırladığı raporlar ve istekler BM arşivlerinde çokça bulunmaktadır. Ancak bu taleplerin zamanında yerine getirilememesi ile BM'nin ve özellikle katliamda Hutuları açıkça destekleyen Fransa'nın da sorumlu tutulduğu gerçeği ile insanlık tarihi trajik bir vakıayı daha kayıt altına almıştır.

²⁶ Helen M. Hintjens (1999), Explaining the 1994 Genocide in Rwanda, **The Journal of Modern African Studies**, Vol. 32, Cambridge University Press, UK, pp. 241-286.

²⁷ A.g.e. 246

²⁸ Michael W. Doyle, Nicholas Sambanis (2010) **Making War and Building Peace: United Nations Peace Operations**, Princeton University Press, Princeton, P. 289.

2.1.3. Bosna

Yugoslavya'nın 1990'lı yılların başından itibaren çözülmeye başlaması ile Orta Avrupa'da başlayan istikrarsızlık bir katliam ile neticelenmiştir. Mareşal Tito'nun ölümü ve komünizmin zayıflaması gibi nedenlerle başlayan dağılma süreci 1991 yılında ekonomik ve sosyal açıdan daha da gelişmiş olan ve Almanya'ya yakın olan Slovenya ve Hırvatistan'ın bağımsızlığını ilan etmesi ile çatışmalar başlamıştır. Yugoslav ordusunu elinde tutan Sırlar bu durumu kabul etmeyip Slovenya ve Hırvatistan'a saldırmışlardır. Ancak Almanya'nın bu ülkeleri desteklemesinden dolayı Sırlar amaçlarına ulaşamamışlardır. Başlarda bu ülkelerin bağımsızlığına karşı çıkan İngiltere ve Fransa da, Almanya'nın baskıları ile bu ülkelerin bağımsızlığını AT ile birlikte kabul etmişlerdir. Daha sonra Bosna-Hersek de AT nezdinde 1992'de tanınma talebinde bulunmuş ve Hakemlik Komisyonu talebi görüşükten sonra burada referandum yapılmasına karar vermiştir. 1992 yılında yapılan referandumda 5 milyonluk nüfusun % 43'ünü oluşturan Boşnaklar ve % 17'sini oluşturan Hırvatlar birlikte hareket ederek bağımsızlık yönünde oy kullanarak bu ülkenin bağımsızlığını ilan etmişlerdir. 6 Nisan 1992'de ABD ve AT Bosna-Hersek'in bağımsızlığını tanımışlardır. Sırlar o dönem ülkenin Cumhurbaşkanı olan Aliya İzzetbegoviç'ten bağımsızlık talebinin geri çekilmesini istemiş ancak bu isteklerinin reddedilmesi ile de 4 yıl sürecek çatışmalar başlamıştır.²⁹

Bosna-Hersek'e saldıran Sırlar etnik arındırma politikasını uygulayarak bölgenin demografik yapısını değiştirerek "Büyük Sırbistan" hayalini gerçekleştirmeyi amaçlamışlardır. Avrupa buradaki çatışmayı önceleri kendisi çözmeye çalışmışsa da başarılı olamamış ve BM'yi adres göstermiştir. Ancak BMGK'daki yapıdan dolayı BM müdahalesi gecikmiş ve etkili olamamıştır. Bosna'daki en büyük katliam olan Srebzenitza'da yaklaşık 8 bin kişi hayatlarını kaybetmişlerdir. Çoğunluğu Müslüman olan 2 milyondan fazla bir nüfus mülteci durumuna düşmüştür. Bu mültecilerin çoğu Hırvatistan'a sığınmıştır. BM'nin buradaki çatışmalar için önerdiği Vence-Owen ve Kuzey Irak modelinden esinlenen Güvenli Bölgeler planları da başarısız olmuştur. Çatışmalar boyunca yaklaşık 700

²⁹ Merve İrem Yapıcı, (2007), Bosna Hersek'te Gerçekleştirilen Askeri Müdahalenin Uluslararası Hukuktaki Yeri, **Uluslararası Hukuk ve Politika**, Cilt 2, No: 8, ss. 1-24.

BM askeri Sırp tarafından esir edilmiş ve rehine pazarlıklarında kullanılmıştır. Ağustos 1995'te Sırp saldırıların daha fazla yoğunlaşması üzerine NATO tarihinin en büyük operasyonunu gerçekleştirerek Sırp mevzilerini ağır hava bombardımanına tutmuştur. Bu bombardıman sonrası Sırp uluslararası kamuoyunun taleplerine uymaya başlamış ve Dayton (14 Aralık 1995) barış antlaşmasına giden yol açılmıştır.³⁰

2.1.4. Filistin

Milattan sonra 70 ve 135'te Romalıların Kudüs'ü işgali ile Yahudiler dünyanın değişik yerlerine dağılarak günümüz terminolojisinde *diaspora* olarak adlandırılan toplulukları oluşturmuşlardır. 19. yüzyıla kadar siyasi bir harekete dönüşmeyen bu topluluklar 1800'lü yıllardan itibaren önceleri Zvi Hirsch Kalisher, daha sonra ise Leo Pinsker, Baron Edmund de Rothschild, Theodor Herzl gibi Yahudi önderlerin liderlikleri ile *Siyonizm* olarak adlandırılan siyasi bir akıma dönüşmüşlerdir. Theodor Herzl'in 29 Ağustos 1887 yılında 246 delegenin katılımı ile gerçekleştirdiği toplantıda Siyonizm'in amacının Yahudiler için bir 'yurt' kurmak olduğu kararlaştırılmıştır. İlk önce ekonomik sıkıntı çeken Osmanlı'dan büyük miktarda maddi destek karşılığında Filistin'e Yahudi göçüne izin vermesi istenmiş ve Osmanlı yönetiminden ret cevabını almışlardır. Sonra ise girişilen siyasi çabalar neticesinde Balfour deklarasyonu ile başlayan bir sürecin sonunda da Yahudiler Kudüs ve çevresinde (Filistin'de) İsrail devletini kurmuşlardır. İsrail'in Arap coğrafyasının merkezlerinden sayılan Filistin'de kurulması Arapların büyük tepkisine neden olmuştur. Bu tepkiler başlarda her iki tarafın da illegal yapılanmalara girerek bir biri ile çatışmasına daha sonra ise devletlerarasındaki savaşlara dönüşmüş ve bugün Ortadoğu'da yaşanan hemen tüm problemlerle ilişkili bir duruma dönüşmüştür.³¹

³⁰ Yapıcı, a.g.m. 8

³¹ Ali Balcı (2010) "İsrail Sorunu: Ortadoğu'nun Gordion Düğümü", (Der)Kemal İnât, Burhanettin Duran ve Muhittin Ataman, **Dünya Çatışmaları: Çatışma Bölgeleri ve Konuları**, İstanbul, Nobel Yayınları, Cilt: 1, Sf. 103.

BM'nin Filistin sorunu ile ilişkisi İngilizlerin II. Dünya savaşı sonrasında (petrol rezervleri için) izlemek zorunda kaldıkları Arap yanlısı politikalar gereği bölge üzerindeki mandalarını 1947'de BM'ye devretmesi ile başlamıştır. BM de Filistin'deki durumu araştırmak üzere 11 kişilik bir komite kurmuş, bu komite çalışmaları neticesinde Kudüs'te 3 bölgeyi bir taksim planı önermiştir. Bu plana göre Kudüs'te üç parçalı bir yönetim kurulacak, bir parçası Araplara, bir parçası Yahudilere ve diğer bölümü ise BM vesayetine verilecekti. BM'deki ilk oylamalarda plan kabul görmemiş ancak ABD'nin İsrail devletini destekleyeceğini açıklaması ve bu yönde üye ülkelere baskı uygulaması sonrasında nüfusun sadece % 3'ünü oluşturmalarına rağmen Filistin topraklarının % 56'sı üzerinde 14 Mayıs 1948'de İsrail devleti resmen kurulmuş oldu. Bağımsızlık ilanından bir gün sonra meşhur bir Arap sözünde de geçtiği gibi "ittifak etmeme üzerinde ittifak ettik" durumu ile örtüşen birbirinden ilişkiler bakımından kopuk, amaçları farklı Arap devletleri Mısır, Suriye ve Ürdün, İsrail'e savaş ilan etti. '10 gün savaşları' olarak adlandırılan bu savaşlardan sonra İsrail, Filistin topraklarının % 80'ini kontrol altına aldı ve 800.000 Filistinli ise mülteci durumuna düşmüş oldu. Komşu ülkelerdeki bu Filistinliler daha sonra 1967 Arap-İsrail savaşının da hazırlayıcısı oldular.³² 1967 yılındaki savaşta da Araplar ağır bir yenilgiye uğradılar. İsrail Batı Şeria, Gazze, Golan Tepeleri, Sina Yarımadası gibi Araplara ait birçok yeri 6 gün içinde ele geçirmiştir. 21 Mayıs 1968'de 252, 3 Temmuz 1969'da 267 ve meşhur 242 nolu BMGK kararlarını İsrail hiçe saymış bölgedeki yayılmacılığına devam etmiştir.³³ Uluslararası kamuoyunda yaygınlaşan bir kanı olarak İsrail'in BM kararlarını tanımaması ve İsrail aleyhine olan çoğu kararın da ABD tarafından veto edilmesi Filistinlileri terörizm sarmalına sürüklemiştir. Bu sarmal her geçen gün genişlemiş ve özelde Ortadoğu'yu genelde ise tüm İslam coğrafyasını etkisi altına almıştır.

BM tarafından kurulan UNRWA (United Nations Relief and Works Agency for Palestine Refugees in the Near East, Birleşmiş Milletler Filistin'e Yardım ve Çalışma Ajansı) Mülteci durumundaki Filistinlilere kamplarda eğitim, sağlık ve

³² Balcı, a.g.m. 108.

³³ Terry Rempel, (1997) "The Significance of Israel's Partial Annexation of East Jerusalem", **The Middle East Journal**, Vol. 51, Issue. 4, pp. 522–523.

sosyal hizmetleri de sunmuşlardır. Bu kamplarda kalan Filistinliler de örgütlenerek Filistin Kurtuluş Örgütü (FKÖ) ve El Fetih'i kurmuşlardır.

2.1.5. Afganistan

ABD ve Afganistan arasındaki ilişkiler soğuk savaş döneminde oldukça iyi durumdaydı. Sovyetlere karşı savaşan Afganların en büyük destekçisi olan ABD mücahitlere her türlü desteği sağlıyordu.³⁴ Soğuk savaşın sona ermesinden sonra ise Sovyetlere karşı savaşan bu guruplar gittikçe radikalleşerek uluslararası bir tehdit haline gelmişlerdir. 11 Eylül saldırıları sonrasında ABD yönetimi saldırıdan Afganistan'da Molla Ömer'e bağlı Taliban militanlarını sorumlu tutmuştur. Saldırıların sonrasında ABD'nin o dönemki başkanı G. W. Bush 'şer eksenini' olarak nitelediği ülkelere karşı bir 'haçlı seferi' başlatacağını ilan etmesi üzerine ilk operasyon 7 Ekim 2001'de İngiliz ve Amerikan hava kuvvetlerinin Taliban mevzilerini bombalaması ile başlamıştır.³⁵ 13 Kasım 2001'de ABD ve müttefiklerinin (NATO) Kabil'e girmesi ile Taliban rejiminin çöküşü hızlanmıştır.

Afganistan'a düzenlenen bu operasyonda BM oldukça edilgen bir pozisyon almıştır. BMGK aldığı 1368 ve 1373 nolu kararlar ile operasyon ile ilgili tüm kararları ABD'nin inisiyatifine bırakmıştır. ABD ve İngiltere ihtiyaç duydukları uluslararası desteği de sağlayarak çok geniş bir koalisyon (ISAF) oluşturmuşlardır.³⁶

5 Aralık 2001'de BM öncülüğünde imzalanan Bonn antlaşması ile Afganistan'daki taraflar bir araya gelerek yeni Afganistan'ın temellerini oluşturmuşlardır. Bu antlaşma İslam, demokrasi, çoğulculuk ve sosyal adalet ilkelerini önceleyen, temelde, liberal, anayasal demokrasiye sahip, ülke içinde entegrasyonu sağlayacak, tek ve yetkin bir ordusu olan, sosyal adalete bağlı, insan

³⁴ Hilal Önal (2010), ABD'nin Afganistan Politikasının Açmazları: Bölgesel Bir Analiz, **Uluslararası Hukuk ve Politika**, Cilt 6, Sayı: 23. ss.43-71.

³⁵ Tayyar Arı (2006), 'BOP, Orta Doğu ve ABD: Politika mı Yoksa Propaganda mı?', **Global Strateji**, İlkbahar, Sayı 5. ss. 63.

³⁶ Hilal Önal (2010), ABD'nin Afganistan Politikasının Açmazları: Bölgesel Bir Analiz, **Uluslararası Hukuk ve Politika**, Cilt. 6, S. 23 ss.43-71.

hakları ve kadın haklarına hassasiyetle yaklaşan modern bir ülkeye geçiş için yol haritası niteliğindedir.³⁷

Ancak ne bu antlaşmada değinilen ilkeler, ne de ABD ve müttefiklerinin vadettiği demokrasi Afganistan'a gerçek anlamda ulaşamamıştır. Bu gün Dünya Bankası verilerine göre Afganistan dünyadaki en düşük gelirli ülkeler arasında yer almaktadır.³⁸ Taliban önderliğindeki terör grupları tam anlamı ile etkisiz hale getirilmiş değildir. Bu gruplar günümüzde bölgenin bir diğer ülkesi olan Pakistan'ı bile tehdit eder durumdadır.

2.1.6. Irak

Saddam Hüseyin, İran ile girdiği savaşta büyük bir uluslararası destek bulmuştur. Savaştan sonra ekonomik olarak zor günler geçiren Irak yönetimi bu desteği İngilizler tarafından yapay bir devlet olarak kurulduğuna inandıkları ve büyük petrol rezervlerine sahip olan Kuveyt'i işgal ederek kullanmak istemiştir.³⁹ Özellikle ABD'nin Kuveyt'in işgaline karşı çıkmayacağını düşünen Saddam Hüseyin, 2 Ağustos 1990'da Kuveyt'i işgal etmiştir. Bu işgalle Irak dünya petrol rezervlerinin 1/5'ini kontrol altına almış oluyordu. Aynı günlerde ise BMGK 660 (1990) nolu kararla işgali kınamış, Irak'ın derhal Kuveyt'ten çekilmesini ve sorunun çözümü için de her iki tarafın müzakerelere başlamasını talep etmiştir. 6 Ağustos 1990'daki toplantıda ise Irak'a ekonomik ve askeri yaptırım kararları (661) alınmıştır.⁴⁰ Bu durum Suudi Arabistan ve bölge ülkeleri başta olmak üzere ABD ve müttefiklerini oldukça endişelendirmiştir. Bölge ülkeleri sınırlarına yığınak yapmaya başlamış, ABD ve müttefikleri ise bölgeye askeri sevkiyatlarını hızlandırmışlardır.

³⁷ Önal, a.g.m. 47.

³⁸ World Development Indicators, <http://data.worldbank.org/products/wdi>, alındığı tarih 03.08.2013.

³⁹ Mehmet Öztürk, I. Körfez Savaşı'ndan (1990-91) – 11 Eylül Sürecine ABD'nin Irak Politikası ve Bunun Türk-Amerikan İlişkilerine Etkisi, **Akademik Bakış Dergisi**, sayı 19, <http://www.akademikbakis.org/19/08.pdf>, (Erişim Tarihi 02.08.2013).

⁴⁰ BMGK 660 nolu kararı, [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/660\(1990\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/660(1990)), (Erişim Tarihi 02.08.2013).

29 Kasım 1990 yılında Irak'ın 15 Ocak 1991 tarihine kadar Kuveyt'ten çekilmemesi durumunda askeri hareketin olabileceğini belirten BMGK 678 nolu kararı alındı. Saddam'ın bu kararlara uymaması neticesinde 16 Ocak 1991'de başlatılan 'çöl fırtınası' ile Irak güçleri bu ağır hava bombardımanına karşı koyamamışlardır. Bu bombardıman sonrasında başlatılan kara hareketiyle de Irak güçleri Kuveyt'i tamamen terk etmişlerdir. 28 Şubat 1991'de ise ABD tarafından ateşkes ilan edilmiştir. Savaş sadece 42 gün sürmüş, yaklaşık 26.000'i asker, 3000'i sivil olmak üzere 29.000 Iraklı hayatını kaybetmiştir. Sivil ölümler arasında en trajik olanı ise 13 Şubat'ta Amiriyah'daki bir barınakta çoğunluğunu kadın ve çocukların oluşturduğu 408 kişilik bir topluluğun bombardımanla hayatlarını kaybetmeleridir. Bu harekatta ileri teknoloji savaş makinelerini kullanan koalisyon güçleri ise sadece 148 kayıp vermiştir.⁴¹

Savaş sonrasında Irak, içerisinde savaş tazminatının da bulunduğu, ateşkes antlaşmasının tüm maddelerini kabul etmiştir. Ayrıca BMGK kararları ile uygulanan yaptırımların da devamı sağlanarak Irak'ın Kuveyt'in bağımsızlığına saygı göstermesi sağlanmıştır. Ayrıca II. Körfez savaşının da nedenleri arasında yer alan Irak'ın kitle imha silahlarından arındırılması da anlaşma maddeleri arasında yer almaktaydı.

11 Eylül 2001'de ABD'nin en önemli kentlerinden New York'taki ikiz kulelere ve Pentagon'a düzenlenen terörist saldırılarla tüm dünya adeta bir şok yaşadı. Saldırıyı gerçekleştirenlerin Müslüman ülkelerin vatandaşları olmasından dolayı dünya çapında Müslüman topluluklar olağan şüpheliler olarak görülmeye başlandı. Daha sonra ise tüm oklar saldırı ile bağlantısı olduğu iddia edilen o dönem El Kaide'nin de üssü sayılan Afganistan ve bu örgütle iletişim halinde olduğu düşünülen Irak öncelikli hedef haline getirildi. Afganistan'da El Kaide ile bağlantılı Taliban örgütü yenilgiye uğratıldıktan sonra 20 Mart 2003'te ABD ve İngiltere'nin öncülüğünde 'Irak'ı Özgürleştirme Harekatı' başlamış oldu. 2003 yılındaki bir ulusa sesleniş konuşmasında G. W. Bush, 'İkiz kulelerin yıkıntıları arasında, Pentagon'un batı duvarında, Pennsylvania'da herhangi bir alanda bu millet bir ant içmiş ve bu gün

⁴¹ Stacy E. Holden (2012), **Documentary History of Modern Iraq**, University Press of Florida, Florida, P. 266.

bu andını yenilemektedir: Bu mücadele ne kadar sürerse sürecek ve ne tür zorluklarla karşılaşsak karşılaşacağız fakat şiddetin zaferine izin vermeyeceğiz. Özgür insanlar tarihin seyrini belirleyeceklerdir.’ diyerek II. Körfez Savaşı’nın kapsamını ortaya koymuştur.⁴² Savaşın başlaması ile birlikte içinde Türkiye’nin de bulunduğu birçok ülke direk ve dolaylı olarak etkilenmiştir. Savaş Irak için çok yıkıcı olmuş binlerce yıllık bir tarihe sahip olan Bağdat yerle bir olmuştur.

Irak’a yönelik ikinci müdahalede BM çok aktif bir rol üstlenememiştir. ABD, 2002 yılında yayımladığı ‘Ulusal Güvenlik Stratejisi’nde yer alan kendisine veya müttefiklerine karşı düzenlenebilecek terör saldırılarına karşı önleyici operasyonlar düzenleyebileceği maddesine dayanarak BM’yi II. Körfez savaşında edilgen bırakmıştır.

Irak’ın kitle imha silahlarına sahip olduğu ve bunları Kuveyt’in işgali sürecinde BMGK’nın aldığı 678 ve 687 nolu kararlara istinaden imha etmesi gerektiği ABD tarafından vurgulanmıştır. Ancak Irak’ın bu yükümlülükleri yerine getirmediği bu nedenle BMGK’nın 687 nolu kararında da belirtilen bölgede barışın ve güvenliğin sağlanması maddesinin ikinci bir müdahaleyi meşru kıldığını iddia etmiştir.⁴³

5 Şubat 2003’te BMGK’da yaptığı animasyonlu bir sunumla Irak’ın kitle imha silahlarının varlığını ispatlamaya çalışan dönemin ABD Dışişleri Bakanı Colin L. Powell, Eylül 2005’te bir televizyon programında yayımlanan röportajında ise BMGK’da yaptığı bu sunumun hayatında bir leke olarak kalacağını belirtmiştir.⁴⁴ ABD Başkanı G. W. Bush ve müttefiki İngiltere Başbakanı Tony Blair öncelikle kendi kamuoyları olmak üzere uluslararası kamuoyunun desteğini sağlamak adına giriştikleri faaliyetler sonrasında II. Körfez müdahalesini 20 Mart 2003’te başlattılar.

Savaş sonrasında Saddam Hüseyin Tikrit kentinde 13 Aralık 2003’te bir sığınakta ABD askerleri tarafından yakalandı ve 30 Haziran 2004 tarihinde başlayan

⁴² Erica G. King, Robert A. Wells (2009), **Framing The Iraq War Endgame**, Palgrave Macmillan, New York, P. 49.

⁴³ Ece Göztepe (t.y), Amerika’nın İkinci Irak Müdahalesinin Uluslararası Hukuk ve Türkiye’nin Bu Savaşa Katılımının Anayasa Hukuku Açısından Değerlendirilmesi yada “Haklı Savaşın” Haksızlığı Üzerine, **Ankara Üniversitesi SBS Dergisi**, Cilt. 59. No. 3. ss. 80-103.

⁴⁴ Steven R. Weisman, (2005) Powell Calls His U.N. Speech a Lasting Blot on His Record, http://www.nytimes.com/2005/09/09/politics/09powell.html?_r=0, (Erişim Tarihi 21.08.2013).

yargılama süreci sonrasında 30 Aralık 2006’da idam edildi. Ancak savaşın nedenleri arasında gösterilen kitle imha silahları hiçbir zaman bulunamadı. Savaş sonrasında Irak’ta çok büyük bir iktidar boşluğu oluşmuş günümüzde bile henüz siyasal, sosyal ve ekonomik bir istikrar sağlanabilmiş değildir.

Savaş yüzbinlerce insanın ölümüne neden olmuştur. Bu konuda yapılan birçok araştırma mevcuttur. Ölümlerin en fazla olduğu dönem ise 2003 ile 2006 yılları arasındadır. John Hopkins Üniversitesi (ABD), Al Mustansiriya Üniversitesi (Irak) ve MIT (ABD)’den oluşan bir grup akademisyenin (Gilbert Burnham, Shannon Doocy, Elizabeth Dzeng, Riyadh Lafta, Les Roberts) hazırladığı “The Human Cost of the War in Iraq” adlı çalışmada ise bu dönemdeki sivil kayıplar 600,000 olarak kayıtlara geçmektedir.⁴⁵

Tablo 1: Irak savaşının sivil kayıpları

Organizasyonlar ve Değerlendirme Tarihleri	Sivil Ölümlerin Sayısı
Iraq Body Count, 19.03.2003 - 22.08.2008	86,661 - 94,558
Iraq Coalition Casualty Count, 22.04.2005 – 22.08.2008	43,099
Brooking Iraq Index, Mayıs 2003 – 14.08.2008	113,616
The Associated Press, Nisan 2005 – 13.02.2008	34,832 Ölü 40,174 Yaralı
The Iraq Family Health Study (the “WHO study”), Mart 2003 - Haziran 2006	151,000
The Lancet, “2003 Irak İşgali Sonrasında Ahlak” 19.03.2003 – 31.07.2006	426,369 - 793,663

Kaynak: CRS (Congressional Research Service) tarafından yayımlanan kaynaklardan derlenmiştir.

⁴⁵ The Human Cost of the War in Iraq, http://web.mit.edu/cis/pdf/Human_Cost_of_War.pdf, (Erişim Tarihi 06.08.2013).

2.1.7. Libya

Ülkedeki insan hakları ihlallerini, yolsuzlukları, sosyal programların kötü yönetilmesini ve Kaddafi yönetimini protesto etmek isteyen kalabalık bir gurubun 15 Şubat 2011'de Bingazi'de toplanması ile başlayan başkaldırı Libya'nın her yerine yayıldı. 27 Şubat'ta Kaddafi karşıtı bir koalisyon (Ulusal Geçiş Konseyi) kuruldu ve bu koalisyon Kaddafi'ye karşı silahlı mücadeleye başladı. Bu arada BMGK 1970 nolu kararı alarak Libya'ya silah ambargosunun uygulanmasını, rejimin önde gelenlerinin mal varlıklarının dondurulmasını ve bu kişilere seyahat yasağı getirilmesini sağladı.⁴⁶ 10 Mart'ta toplanan NATO savunma bakanları NATO'nun muhalifleri desteklemesi kararını alarak, NATO'nun Akdeniz'deki gücünün Libya'ya kaydırılmasını kararlaştırdı. 17 Mart'ta ise BMGK 1973 nolu kararı alarak tüm üye ülkelere ve uluslararası örgütlere Libya'daki sivilin korunması için 'tüm önlemleri' alması çağrısı yaptı.⁴⁷ Karar sonrasında NATO önderliğinde sivilin havadan bombardımana uğramasını engellemek ve Libya'ya yapılacak silah sevkiyatını önlemek için uçuşa yasak bölge ilan edildi. Aynı kararla ABD, İngiltere ve Fransa'nın öncülük ettiği koalisyonun yetkilerini BM üstlenmiş oldu. 19 Mart'ta ise hava operasyonları başladı. Operasyonların başlaması ile Kaddafi'ye bağlı birlikler hızla güç kaybetmeye başladı. Bölgedeki çoğu Arap ülkesi hem lojistik anlamda hem de operasyona meşruiyet kazandırma anlamında etkili olmuşlardır.⁴⁸ 20 Ekim 2011 tarihinde Muammer Kaddafi muhalifleri tarafından Sirte kentinde linç edilerek öldürülmüştür.

⁴⁶ Bkz. BMGK 1970 nolu kararı, <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N11/245/58/PDF/N1124558.pdf?OpenElement>, (Erişim Tarihi 22.08.2013).

⁴⁷ Bkz. BMGK 1973 nolu kararı, <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N11/268/39/PDF/N1126839.pdf?OpenElement>, (Erişim Tarihi 22.08.2013).

⁴⁸ Isabelle François (2011), NATO and the Arab Spring, **Transatlantic Current**, Vol. 10. Issue. 1, pp. 1-6.

2.1.8. Suriye

Tunusta bir işportacının 2010 yılında kendisini yakması ile başlayan fakat sosyolojik temelleri çok daha gerilere giden ‘Arap Baharı’nın son ayağını oluşturan Suriye’de umulan değişim henüz gerçekleşmemiştir. Çok kısa sayılabilecek süreler içinde Tunus, Mısır, Libya ve Yemen’de gerçekleşen siyasal değişim (Arap Baharı) Suriye’de 3. yılına girdiği halde bir çözüme kavuşmuş değildir. Bu çözümsüzlüğün pek çok nedeni olmakla beraber en önemli nedenlerden birisinin ise BM’nin özellikle de BMGK’nın yapısal sorunlarından kaynaklandığı uluslararası kamuoyunun dikkatinden kaçmamaktadır.

Suriye’deki şiddetin tırmanmaya başlaması ile BMGK Ağustos 2011’de bir başkanlık demecine göndermede bulunarak rejimin uyguladığı şiddetle yüzlerce kişinin ölmesini kınamıştır. 4 Ekim 2011’de BMGK ise Suriye otoritesinin sivillere karşı kullandığı şiddeti sert bir şekilde kınayan bir karar tasarısı Rusya ve Çin’in vetosu ile reddedildi. 23 Şubat 2012’ye gelindiğinde BM eski Genel Sekreteri Kofi Annan, BM Genel Sekreteri Ban Ki Moon ve Arap Ligi Genel Sekreteri Nebil El Arabi tarafından her iki örgütün ortak Suriye özel temsilcisi olarak görevlendirildi. Şam’a gidip Beşar Esed ile de görüşen Kofi Annan 6 maddelik bir barış planı taslağı hazırlamış, BMGK’da başkanlık demecinde yer alan bu taslağı desteklediğini açıklamıştır. Bu taslağa göre her iki taraf da ateşkes ilan edecek ve Suriye ordusu 10 Nisan 2012 tarihine kadar yerleşim yerlerinden ayrılacaktı. 14 Nisan’da BMGK protestolar başladığı günden o güne kadar ilk defa ortak bir karar alarak (2042) 30 BM askeri gözlemcisinin Suriye’ye konuşlanmasına ve ateşkes şartlarının gözlemlenmesini isteyerek şiddeti sonlandırmayı amaçlamıştır.⁴⁹ Bu planın uygulanmaması üzerine Kofi Annan görevinden istifa etmiş yerine Cezayirli diplomat Lakhdar Brahimi getirilmiştir.

Suriye’de çatışmaların her geçen gün şiddetlenmesi ve Lübnan merkezli Şii Hizbullah örgütünün Esed’de destek olmak için Suriye’ye geçmesi başta İsrail ve ABD olmak üzere kitle imha silahlarının bu ve benzeri örgütlerin ellerine

⁴⁹ BMGK 2042 nolu kararı, <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N12/295/28/PDF/N1229528.pdf?OpenElement>, (Erişim Tarihi 26.08.2013).

geçebileceği endişesine neden olmuştur. Esed güçlerinin Ağustos 2013'te Şam ve çevresinde kimyasal silah kullandığı haberlerinin uluslararası medyada yer alması üzerine BM harekete geçerek Suriye yönetimine baskı uygulamaya başlamıştır. Daha önce 4 Aralık 2012'de ABD başkanı Barak Obama bir demecinde “Kimyasal silahların kullanılması kabul edilemez. Eğer bu silahları kullanarak trajik bir hata yaparsanız, bunun sonuçları olur ve bundan sorumlu tutulursunuz.” diyerek Suriye yönetimini uyarmış ve bir çerçeve ortaya koymuştur.⁵⁰ Bu demecin de etkisi ile ABD, BM'deki ağırlığını da kullanarak kimyasal silah kullanımı ile ilgili iddiaların araştırmalarını istemiştir. ABD ve Rusya'nın anlaşmaları neticesinde BM kimyasal silah denetçileri 25 Eylül 2013 tarihinde Şam'a gitmişlerdir. Denetçiler hazırladıkları raporda “Guta bölgesindeki incelemelerden edinilen deliller ışığında Suriye'deki iç savaşta nispeten büyük miktarda kimyasal silah kullanıldığı sonucuna varılmıştır. Kimyasal silahlardan siviller ve çocuklar da etkilenmiştir. Toplanan çevresel, kimyasal ve tıbbi örnekler, Guta'daki Tarma, Moadamiye ve Zamalka bölgelerinde, sarın gazı içeren roketlerin kullanıldığına ilişkin açık ve ikna edici deliller sunmaktadır. Bu sonuç bizi derinden endişelendirmektedir” diyerek kimyasal silahların kullanıldığını belgelemişlerdir.⁵¹ Bu gelişmeler üzerine ABD ve müttefiklerinin Suriye'ye askeri bir operasyon yapabileceği gündeme gelmiştir. Durumun farkında olan Suriye, Rusya'nın da etkisi ile tüm kimyasal silahlarını imha edebileceğini belirterek bu askeri operasyonu engellemiştir. Suriye'nin bu kararından sonra BM, Lahey'de merkezi bulunan Kimyasal Silahları Yasaklama Örgütü'ne (OPCW) bağlı denetçiler aracılığı ile Suriye rejiminin elindeki kimyasal silahları etkisiz hale getirmeye başlamıştır.

Gelinen noktada hala çözümsüz duran Suriye'deki iç savaşta yaklaşık olarak 120.000 insan hayatını kaybetmiştir. Kesin ölü sayısı bilinmemekle beraber bu konuda en ciddi çalışmalardan birini yapan BM İnsan Hakları Yüksek Komiserliği

⁵⁰ Barack Obama warns Syria of chemical weapons 'consequences', <http://www.theguardian.com/world/2012/dec/04/barack-obama-syria-chemical-weapons-warning>, (Erişim Tarihi 26.08.2013).

⁵¹ Report of the United Nations Mission to Investigate Allegations of the Use of Chemical Weapons in the Syrian Arab Republic on the alleged use of chemical weapons in the Ghouta area of Damascus on 21 August 2013, http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/67/997, (Erişim Tarihi 26.08.2013).

tarafından desteklenen, Megan Price, Je Klingner, Anas Qtiesh ve Patrick Ball tarafından kaleme alınan *Human Rights Data Analysis Group*'un 13 Haziran 2013'te yayımladığı ve aralarında Suriye hükümetine bağlı istatistik kurumunun da yer aldığı yaklaşık sekiz farklı kaynaktan derlediği raporda Mart 2011 ile Nisan 2013 tarihleri arasındaki ölü sayısı 92.901 olarak belirtilmektedir.⁵² Ancak raporda da belirtildiği üzere gerçek rakamın bunun çok daha üzerinde olabileceği göz ardı edilemez. Yaralı sayısının ise bu rakamların yaklaşık iki katı kadar olabileceği ileri sürülmektedir. Ayrıca rejim güçlerinin hastane ve benzeri sağlık kuruluşlarına yönelik gerçekleştirdiği saldırılar siviller için durumu daha da güçleştirmektedir.

2.2. İdari, Ekonomi ve Hukuki Konularda Reform Gerektiren Örnek Olaylar

BM'nin ana organları olan Sekreterlik, ESK ve GK'nın sorumluluk alanlarına giren daha çok denetim, gözetim, uygulama ve idari konuları ilgilendiren pek çok konu bahsedilen alanlarda reform gündemlerinin oluşmasını sağlamıştır. Ayrıca BM'nin yürüttüğü onlarca misyonun denetim, gözetim ve idari nedenlerle başarısız olması uluslararası toplumun dikkatinden kaçmamaktadır. Doğal olarak BM faaliyetlerinin tarafları olan devletler, örgütler ve birçok ilgili sivil toplum kuruluşu bu başarısızlıkların giderilmesi adına daha etkin ve sağlıklı işleyen bir BM'nin inşası için çaba içerisine girmektedir.

2.2.1. Volcker Soruşturması

1995 yılında BMGK'nın 986 nolu kararı ile başlatılan Petrol Karşılığı Gıda Programı ile Irak'ın vatandaşları için yurt dışından gıda, ilaç ve insani malzemeler karşılığında petrol ihraç etmesine imkan verilmiştir. BM'nin yürüttüğü bu program 2004 yılına gelindiğinde yolsuzluk ve dolandırıcılık konusu olmuştur. Bu amaçla GS Kofi Annan, BMGK'nın 1538 nolu kararına dayanarak Nisan 2004'de başında ABD

⁵²Updated Statistical Analysis of Documentation of Killings in the Syrian Arab Republic, <http://www.ohchr.org/Documents/Countries/SY/HRDAG-Updated-SY-report.pdf>, (Erişim Tarihi 01.09.2013).

eski Merkez Bankası Başkanı ve ABD'nin BM Derneği başkanı olan tecrübeli diplomat / teknokrat Paul Volcker'i konuyu araştırmak üzere kurulan komitenin başına getirdi. 60 kişiden oluşan komite soruşturma sonucunda hazırladığı raporu Şubat 2005'te yayımladı. Raporda 34 milyon dolarlık bir yolsuzluk olduğu tespit edilmiştir. Bu yolsuzluğun tespiti sonrasında idari anlamda özellikle ESK'nın ve Sekreterlik bünyesinde bir reform ihtiyacı olduğu açıkça görülmüştür.⁵³

2.2.2. Tedarik Departmanındaki Yolsuzluklar

2008 yılının başlarında BM Emtia Tedarik Bölümü şefi Hindistanlı Sanjaya Bahel, dünyanın değişik yerlerindeki şirketlere rüşvet karşılığında usulsüz ödemeler yaptığı gerekçesi ile 8 yıl hapis cezasına çarptırılmıştır. Dahili Denetim Ofisi'nin hazırladığı raporlarda yapılan harcamaların %33'ünün usulsüz olduğu tespit edilmiştir.⁵⁴ Tedarik departmanının denetimlerinin daha şeffaflaştırılmasına yönelik çalışmalar bulunmasına rağmen henüz istenen düzeyde bir başarı kaydedilememiştir.

2.2.3. BM Personelinin Karıştığı Cinsel Suçlar

BM personelinin karıştığı cinsel suçlar ilk defa 1990'lı yılların başlarında Bosna-Hersek ve Kosova'da rapor edilmiştir. Daha sonra Mozambik, Kamboçya, Doğu Timor ve Liberya'da da özellikle mağdurları arasında birçok çocuğun da yer aldığı cinsel istismarlar belgelere yansımıştır. Ancak raporlardaki istismar rakamları 2005 yılında ortaya çıkan Demokratik Kongo Cumhuriyeti'ndeki kadar trajik olmamıştır. İddialar üzerine GS Annan Dahili Denetim Ofisini konuyu araştırmak üzere görevlendirmiştir (A/59/661).⁵⁵ 2005 yılı başlarında DDO'nun yayımladığı

⁵³ Bkz. Independent Inquiry Committee into The United Nations Oil-For Food Programme Report. <http://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/666FF73E2984E6B0852570750059D5CF-iic-irq-volume4-07sep.pdf>, (Erişim Tarihi 03.09.2013).

⁵⁴ Bkz. The Judicial Watch Blog, More United Nations Corruption, <http://www.judicialwatch.org/blog/2008/10/more-united-nations-corruption/>, (Erişim Tarihi 03.09.2013).

⁵⁵ Investigation by the Office of Internal Oversight Services into allegations of sexual exploitation and abuse in the United Nations Organization Mission in the Democratic Republic of the

rapordaki veriler Kongo'nun doğusunda yer alan Bunia bölgesinde Mayıs ve Eylül 2004 dönemini kapsayan soruşturma neticesinde elde edilmiştir. Raporda bu dönemle ilgili 72 istismar kayıt altına alınmıştır. İstismara uğrayanların çoğunu 12 ile 18 yaş arasında olan çocuk ve genç kızlar oluşturduğu ortaya konmaktadır. Hatta bunlar arasında da en çoğunu 12 ile 14 yaş arası çocukların oluşturduğu belirtilmektedir.⁵⁶ Bu rapor sonrasında açıklama yapan Annan “Bu yapılanlar BM için utanç vericidir ve ben bu durumdan tiksinti duyuyorum....Uzun süredir cinsel sömürü ve istismara karşı istisnasız sıfır tolerans konusunda açık oldum ve bu politikayı çok şeffaf bir şekilde uygulama konusunda da kararlıyım” diyerek meseleye yaklaşımını tüm dünyaya duyurmuştur.⁵⁷

2.2.4. Corfu Kanalı Davası

22 Ekim 1946 yılında İngiltere'ye ait iki savaş gemisinin Arnavutluk karasularında mayına çarpması sonucu 45 İngiliz askerinin ölmesi, 42'sinin yaralanması ve gemilerinde oldukça büyük hasar görmesi sonrasında her iki ülkenin UAD'a başvurması ile görülen bir davadır. UAD'ın tarihindeki ilk dava olma özelliğini taşımaktadır. Yargılama sonucunda Arnavutluk'un İngiltere'ye £843,947 tazminat ödemesine 2'ye karşı 12 oyla karara bağlanmıştır (1949).⁵⁸ Ancak Arnavutluk bu tazminatı ödemeyi reddetmiştir. Bunun üzerine İngiltere de II. Dünya savaşı esnasında Arnavutluk'a ait İngiliz bankalarında bulunan 1,5 ton altını alıkoymuştur. Soğuk savaşın bitmesi ile iki ülke ilişkilerinin yumuşaması sonucunda 1996 yılında bir anlaşma sonucunda UAD kararı ancak uygulanabilmiştir. Müzakereler sonucunda her iki ülkede olaydan dolayı üzüntülerini belirtmiş,

Congo, <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N05/200/55/PDF/N0520055.pdf?OpenElement>, (Erişim Tarihi 03.09.2013).

⁵⁶ Susan A. Notar (2006), Peace Keepers as Perpetrators: Sexual Exploitation and Abuse of Women and Children in The Democratic Republic of The Congo, **Journal of Gender, Social Policy & The Law**, Cilt. 14, no.2, pp. 413-429.

⁵⁷ Bkz. Press Release, Secretary-General Kofi Annan, Secretary-General ‘Absolutely Outraged’ by Gross Misconduct by Peacekeeping Personnel in Democratic Republic of Congo, U.N. Doc. SG/SM/9605 (2004), <http://www.un.org/sg/statements/index.asp?nid=1189>, (Erişim Tarihi 08.09.2013).

⁵⁸ The Corfu Channel Case, <http://www.icj-cij.org/docket/files/1/1663.pdf>, (Erişim Tarihi 08.09.2013).

İngiltere altınların Arnavutluk'a dönmesine izin vermiş ve Arnavutluk da İngiltere'ye \$2,000,000 gecikmiş bir tazminatı ödemeyi taahhüt etmiştir.⁵⁹ UAD'ın gördüğü ilk dava olması ve bu ilk davada alınan kararın yerine getirilmesindeki gecikme divanın aldığı kararların yaptırım gücünün zayıflığını göstermektedir. Bu nedenle UAD ile ilgili hazırlanan reform taslaklarında bu tür olaylar göz önünde bulundurulmaktadır.

2.2.5. Açlık ve Yoksullukla Mücadele

Açlık ve yoksulluk, terörizmin insanlar üzerinde neden olduğu yıkımdan çok daha fazlasına neden olmaktadır. Fakir ülkelerin vatandaşlarının yaşadığı bu sorun tüm insanlığın sorunudur. Dünya Bankası'nın Ekim 2013'te yayımladığı raporda 2010 yılı itibarı ile dünyada 1,2 milyar insanın yoksulluk sınırının altında yaşadığı ifade edilmektedir.⁶⁰ Bu da oransal olarak ifade edildiğinde dünyadaki yedi kişiden birinin yoksulluk sınırı altında yaşadığı anlamına gelmektedir. Diğer bir notta ise dünyada 2.8 milyar insanın da günlük iki dolardan az bir gelirle yaşadıklarını belirtmektedir.⁶¹ Bu oranda yüksek bir nüfus dünya barışını tehdit etmektedir. Açlık ve yoksulluğun yaşandığı bölgelerde insan hakları ihlallerinin sıkça yaşandığı bölgeler olmaktadır. İnsan ticareti, uyuşturucu madde üretim ve satışı gibi konularla da gündeme gelen bu bölgeler uluslararası barışa tehdit oluşturabilmekte, uluslararası terör örgütlerinin insan kaynaklarına da dönüşebilmektedir. Bu ve benzeri birçok nedenle BM yoksulluğun ve açlığın yaşandığı bölgelerde faaliyetlerini yoğunlaştırmalıdır. ESK ve alt organlarının faaliyetlerinin bu ve benzeri alanlarda yoğunlaştırılması adına BMGK ile yakın işbirliği halinde çalışmasına ihtiyaç vardır.

BM bünyesinde bulunan Dünya Bankası (DB) dünya genelinde yoksullukla mücadele amacı ile kurulmuştur. Bu amaçla faaliyetler yürütmektedir. Kalkınma için

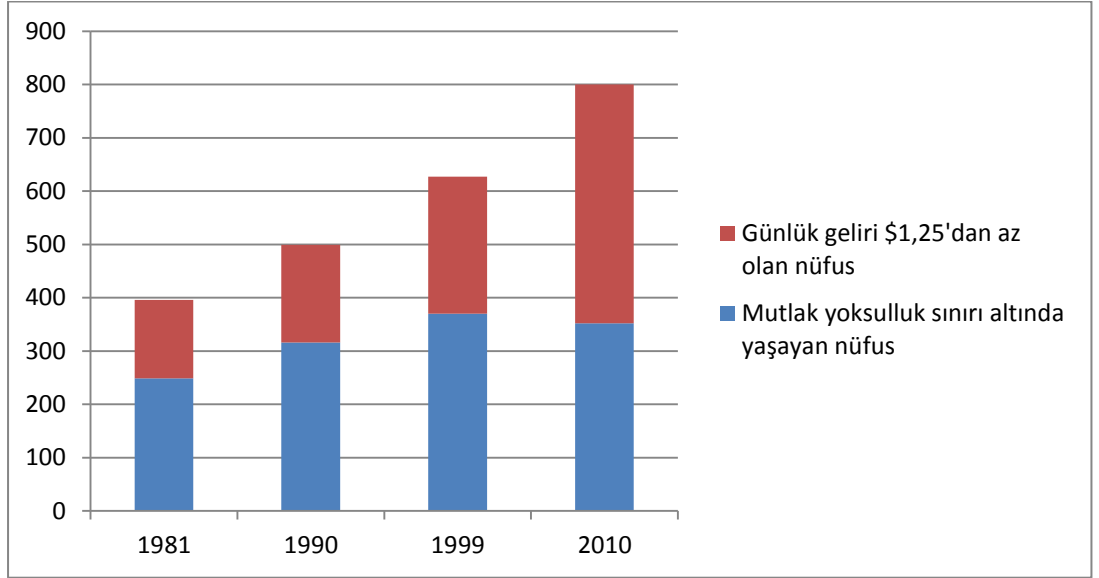
⁵⁹John Norton Moore (2012), Jus ad Bellum Before the International Court of Justice, **Virginia Journal Of International Law**, Vol. 52, no. 4, pp. 903-961.

⁶⁰Pedro Olinto v.d. The State of the Poor: Where Are The Poor, Where Is Extreme Poverty Harder to End, and What Is the Current Profile of the World's Poor? http://www-wds.worldbank.org/external/default/WDSPContentServer/WDSP/IB/2013/10/11/000333037_20131011145101/Rendered/PDF/818010BRI0EP120Box0379844B00PUBLIC0.pdf, (Erişim Tarihi 13.09.2013).

⁶¹Poverty, <http://www.un.org/cyberschoolbus/briefing/poverty/poverty.pdf>, (Erişim Tarihi 13.09.2013).

yardım edilen ülkeler 3 sınıfa ayrılmış ve bu sınıflandırma neticesinde ülkelere çeşitli kredi ve destekler sağlanmaktadır.

Tablo 2: Düşük Gelirli Ülkelerde günlük \$1,25 üzerinde ve altında yaşayan nüfus (milyon).

Kaynak: Dünya Bankası

III. BÖLÜM

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER İÇİN REFORM ÖNERİLERİ

“Kaderlerimizin birbirine her zamankinden daha fazla bağlı olması ile geleceğimizde daha güçlü bir işbirliği oluşturalım... Yönetim, ortaklık ve problem çözme için yeni yollar bulalım ve BM’yi güçlendirerek ilk müdahale veya son çare olmanın ötesine taşıyalım.”

Ban Ki-moon, BM Genel Sekreteri, 2013

Bir önceki bölümde bahsedildiği üzere dünyamızın yakın tarihinde yaşanmış ve çoğumuzun da şahitlik ettiği pek çok olay bizlere BM’nin reform ihtiyacını göstermektedir. Hızla değişen dünya, dönüşen uluslararası toplum ve bu toplumun uluslararası yönetim talebi BM’yi bir değişim kavşağına sürüklemektedir. Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler arasındaki siyasal, ekonomik ve sosyal uçurumlar azalmakta soğuk savaş sonrasında oluşan tek kutuplu dünyadan çok kutuplu dünyaya bir geçiş gözlemlenmektedir. Bu geçiş BM’yi de değiştirme potansiyeline de sahiptir.

Demokrasi, Fransız İhtilali ile tarih sahnesinde çok güçlü bir yer edinmeye başlayan Cumhuriyetçilik kavramı ile paralellik arz ederek 18. ve 19. yy’da yükselen bir değer haline gelmiştir. Özellikle Amerikan Bağımsızlık Bildirgesi ve Fransız İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirisi ile modern siyasal temelleri bulunan bu değer 21. yy’ın da en önemli siyasal konuları arasında yer almaktadır. Gelişmiş ve gelişmekte olan pek çok ülke demokrasi anlayışını toplumsal anlamda içselleştirmiş ve insanlığa iyi denebilecek bir deneyim sunmaktadırlar. 20. yy’da hızla yayılan demokrasi anlayışı devletlerin siyasal anlamda bir değişim yaşamasına neden olsa da en önemli ayağını toplumların sosyal anlamda demokratik düşüncüyü benimsemelerini amaçlamaktadır. Siyasal Demokrasi ve Toplumsal Demokrasi kavramları burada birbirini tamamlayıcı unsurlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Demokrasinin çok hızlı yayıldığı dönemde kendisini tanımlama ve tartışma konusunda karşımıza çıkan karmaşa için iki sebep ortaya konmuştur. Bu nedenle demokrasi kavramı bir yönetim sistemini tanımlamasının yanında diğer sosyal ilişkileri de tanımlamaktadır. Bundan

dolayıdır ki Amerikalılar kendi ülkelerinin demokratik kurumlara sahip olduğunu belirtmelerinin yanında demokratik bir topluma da sahip olduklarını vurgularlar.⁶²

Siyasal anlamdaki demokrasi anlayışı ile toplumsal demokrasi anlayışının gelişmesi küreselleşme olgusuna da eşlik etmektedir. Bu da devletler gibi küresel örgütlerin- aktörlerin de demokratikleştirilmesi tartışmalarını beraberinde getirmektedir. Kitle iletişim ve ulaşım teknolojilerindeki baş döndürücü gelişim devletleri, toplumları, ittifakları ve uluslararası örgütleri daha fazla işbirliğine zorlamaktadır. Bununla beraber bu değişim bazı sorunları da beraberinde getirmektedir. Yüz yıl önce yerel olarak adlandırılabilen bazı sorunlar bu gün küresel bir etkiye sahip olabilmektedir. Bu durum uluslararası bir örgütlenme ihtiyacı doğurmuş ve kurulan bu örgütlenmelerin de demokratikleştirilmesi önemli ve güncel bir tartışma zemini oluşturmıştır.

Son yıllarda yeni uluslararası örgütlerin kurulmasına ilaveten mevcut uluslararası örgütlere üyelik sayılarında çok büyük artışlar gözlemlenmektedir. Bununla birlikte uluslararası örgütlerin faaliyet alanları da oldukça genişlemiştir; bu gün birçok konu uluslararası politika yapma ve düzenleme alanları ile ilişkilidir. Son olarak da uluslararası örgütlerle birlikte sayıları her geçen gün artan sivil toplum örgütleri, özel sektörde düzenleyici kurumlar, hükümetler arası networkler de uluslararası yönetişimde aktör konumuna gelmektedirler.⁶³

İnsan hakları konusundaki ihlaller, devletlerarasındaki ihtilaflar, açlık, çevre kirliliği, iç savaşlar ve terörizmle mücadele gibi uluslararası gündemi meşgul eden sorunlar, uluslararası örgütlerin demokratik hüviyetlere kavuşturulması ile daha kolay çözüme kavuşturulacaktır.

BM de günümüzün en önemli uluslararası örgütlerinden biridir. En fazla üyeye sahip uluslararası örgüttür. Dünyadaki çoğu küresel veya yerel sorunla ilgilenebilmektedir. Kurulduğu günden bu güne demokratikleşme adına birçok

⁶² Antony H. Birch (2001), **The Concepts and Theories of Modern Democracy**, Routledge, New York, ABD, P. 72.

⁶³ Susan Marks (2001), **Democracy and International Governance (The Legitimacy of International Organisations)**, edited by Jean-Marc Coicaud and Veijo Heiskanen), United Nations University Press, New York, , P. 49.

reformu gerçekleştirmesine rağmen hala anti-demokratik yapılarından kaynaklanan uygulamaları de bulunmaktadır. Özellikle BMGK'nın anti-demokratik yapısı en sıcak tartışma konularındandır. Bir önceki bölümde BMGK'nın bazı sorunların çözümündeki başarısızlıkları açıkça ortaya konmuştur.

3.1. Reform Süreçlerine Katılan Aktörler

BM reform süreçlerine katılan aktörlerin nicelik ve nitelikleri oldukça farklılık arz etmektedir. Devletlerden uluslararası birliklere, örgütlere, sivil toplum kuruluşlarına, bu alanda çalışmalar yapan akademisyenlere, siyaset yapıcılara, düşünörlere kadar pek çok aktör reform sürecine katkıda bulunmaktadır. Bu aktörlerin bazıları aşağıdakiler gibidir.

- a) **Üye Devletler:** BM'ye üye olan tüm devletler reform önerileri getirebiliyor, getirilen reform taleplerini destekleyebiliyor yada karşı çıkabiliyorlar. Ayrıca reform gündemleri üzerine kurulan ittifaklarda yer alabilmektedirler.
- b) **BM ana ve yardımcı organlar:** BM şemsiyesi altında bulunan birçok organ, komisyon ve komite uygulama sürecinde edindikleri tecrübeler ışığında reform paketlerini gündeme getirebiliyor, kabul edilenleri ise hayata geçirebiliyorlar.
- c) **BMGK'nin Daimi Beş Üyesi (P5):** BM reform önerilerinin büyük çoğunluğu BMGK ile ilgilidir. Bu nedenle öne sürölen tüm önerilerde çoğu zaman bu ölkelerin (ABD, Rusya, Çin, İngiltere, Fransa) uluslararası etkinlikleri göz önüne alınmaktadır. Bununla birlikte buradaki her ölkenin de kendi reform talepleri kurul gündemine taşınabilmektedir.
- d) **G8 (Group of Eight):** Dünyanın gelişmiş 8 ölkesinden oluşın bir forumdur. Üyeleri Fransa, İngiltere, ABD, İtalya, Almanya, Japonya, Kanada ve Rusya'dır. AB'de forumda temsil edilmektedir. Her yıl üye ölkelerden biri foruma ev sahipliği yapar ve gündemi belirler. Gündemler bazen BM'in

yürüttüğü program ve misyonlarla ilişkili olabilmektedir.⁶⁴ Bu da BM ve G8 arasında misyonların koordineli yürütülmesi adına çeşitli değişimleri zorunlu kılmaktadır.

- e) **G4 (Group of Four):** BMGK reform çalışmalarında daimi üyelik için çalışan ve muhtemel daimi dört üyenin adlandırıldığı gruptur. Bu grupta Japonya, Almanya, Brezilya ve Hindistan yer almaktadır.⁶⁵
- f) **G77 (2013'te G133) :** BM çatısı altında buluna ve geliştirmekte olan ülkelerin oluşturduğu müşterek çıkarlar çerçevesinde oluşturulan esnek bir koalisyonudur. ESK'nın yürüttüğü misyonların reform edilmesinde söz sahibidirler. Grup 77 üye ile kurulmasına ve bu adı almasına karşın yeni üyelerle 2013 yılında üye sayısını 133'e çıkartmıştır.⁶⁶
- g) **Kuzey ve Güney:** 'Kuzey' gelişmiş ülkelerin BM literatüründe kullanılan adıdır. Bunun karşısında da geliştirmekte olan ülkeler 'Güney' ülkeleri olarak kabul edilmektedir.
- h) **Demokrasiler Topluluğu (DT):** 2000 yılında kurulmuş ve demokrasinin yayılmasını amaçlayan yönetim konseyinde yaklaşık 25 ülkenin yer aldığı hükümetler arası bir topluluktur. 2004 yılında BM içerisinde de bir birlik oluşturmuşlardır.⁶⁷
- i) **Sivil Toplum, Düşünce Kuruluşları ve Üniversiteler:** BM'nin reform sürecine katkı sağlama adına Greenpeace gibi çeşitli sivil toplum kuruluşları (ki bunlardan bazıları BM organları ile işbirliği de yapmaktadır) , CFR, Brookings gibi düşünce (Think-Tank) kuruluşları (Çoğunluğu Kuzey Amerika ve Avrupa'da yer alan) ve BM Üniversitesi başta olmak üzere dünyanın birçok yerindeki üniversiteler çalışmalar yapmaktadırlar.

⁶⁴ Stephanie Lee v.d. The Group of Eight (G8) Industrialized Nations, <http://www.cfr.org/global-governance/group-eight-g8-industrialized-nations/p10647>, (Erişim Tarihi 21.11.2013).

⁶⁵ C. Eduardo Vargas Toro, UN Security Council Reform: Unrealistic Proposals and Viable Reform Options, **American Diplomacy**, Kasım 2008, pp. 1.

⁶⁶ The Group of 77, <http://www.g77.org/>, (Erişim Tarihi 25.11.2013).

⁶⁷ The Community of Democracies, <http://www.community-democracies.org/>, (Erişim Tarihi 28.11.2013).

3.2. BM Ana Organları için Getirilen Reform Önerileri

BM ile ilgili reform önerileri özellikle ana organların demokratikleştirilmesi, etkinliğinin artırılması ve meşruiyet alanlarının genişletilmesine yöneliktir. Ana organların temsil sorunlarının çözümü ile demokratikleşme sağlanması ve meşruiyetin güçlendirilmesi, prosedürlerin güncellenmesi ile de etkinleştirme çalışmalarının başarıya ulaştırılması mümkündür.

3.2.1. Genel Kurul Reform Önerileri

BM'nin temsili anlamda en büyük organı olan Genel Kurul'un (GK) uluslararası konularda daha aktif ve etkin olmasını sağlamak için çeşitli reform talepleri ortaya konulmaktadır. Ülkelerin bu konuda teker teker reform önerileri sunmalarının yanında GK çatısı altında reform başlıklarına bağlı olarak çeşitli ittifaklar veya guruplar oluşturularak da reform önerileri ya da taslakları Kurul gündemine taşınabilmektedir. Geniş tabanlı reform talepleri daha fazla gündem oluşturabilmekte ve zaman zaman uluslararası kamuoyunun dikkatini de çekebilmektedir.

GK, BM için tartışmalı olan küresel konuların ele alındığı bir dünya forumu özelliğini taşımaktadır. Diğer altı ana organla birlikte tüm üye ülkelerin temsil edildiği tek ana organ olarak faaliyet yürütmektedir. (Bu yönü ile demokratik bir yapıya sahiptir.) Dünyanın her yerinden gelen delegeler bu üç aylık periyod içinde bir araya gelerek spesifik veya genel kabul edilebilecek çok geniş bir skaladaki konuları tartışabilmektedir. Bu da GK'nın BM çatısı altındaki birçok organın koordinasyonundan ve denetlenmesinden sorumlu olmasını gerektirmektedir. Bu kadar farklı konu ile ilgilenmek durumunda olan ve pek çok sorumluluğu bulunan GK'nın tüm bunları üç aylık bir periyotta ele alması çoğu zaman güç

olabilmektedir.⁶⁸ Bu nedenle BM Şartı gerekli hallerde GK'nın toplanmasını talep edebilmektedir.

GK reform taleplerinin çoğu GK'nın yapısından çok Kurulun daha fazla etkin kılınması, çalışmalarının canlandırılması ve BM kararlarının uygulanmasının sağlanmasına yöneliktir. Bu amaçla kurulan çeşitli birimler bulunmaktadır. Bu birimler hazırladıkları raporlarla GK'ya reform taslakları sunarlar. Bu birimler arasında en önemli olanlardan bir tanesi Ortak Denetim Birimi'dir (ODB). ODB hazırladığı raporlar ile aşağıdaki reform tavsiyelerinde bulunmuştur.

9 Temmuz 1998 tarihli ODB tarafından hazırlanan "More Coherence for Enhanced Oversight in the United Nations System" adlı raporda Hukuki Organların BM çatısı altındaki örgütlerin başında bulunan yöneticilerden dahili denetimin uygulanabilmesi için gerekli olan koordinasyonun elementlerini içeren ortak planlarını talep etmiştir. Dahili denetim mekanizmalarının düzenli olarak raporlar oluşturmalarını ve başarılı uygulamaların yaygınlaştırılması çabası içinde olmaları da raporda ayrıca belirtilmiştir. Bununla birlikte ODB'nin bu mekanizmaların ürettiği bilgileri periyodik olarak analiz etmesini ve bu analizleri yıllık özet raporlarında GK'ya sunması hedeflenmiştir.⁶⁹

21 Mart 2005'te ise BM Genel Sekreteri Kofi Annan daha güçlü ve etkili bir GK için hazırladığı raporda (A/59/2005) bu organın çalışma metotlarının geliştirilmesini ve GK otoritesinin BM sistemine daha geniş anlamda uyumunun sağlanması çağrısında bulunmuştur. Annan hazırladığı raporun ilk bölümünde 2000 yılındaki Milenyum Deklarasyonunda belirtilen hedeflerin gerçekleştirilmesi adına dünyanın tarihi bir dönemeçte olduğunu, değişen dünyanın zorluklarını-sorunlarını vurgulamaktadır. Özgürlüklerin genişletilmesi, gelişimin sağlanması, güvenlik ve insan hakları konularında küresel ölçekte iyileştirilmelerin sağlanması ve BM sisteminin ana blokları olan üye ülkelerin kendi vatandaşlarının haklarını garanti altına almalarını istemektedir. Bunu yaparken de devletlerin salt kendi ülke

⁶⁸ A. Leroy Bennet, James K. Oliver (2002), **International Organizations**, Prentice Hall, New Jersey, Sf. 65.

⁶⁹ More Coherence for Enhanced Oversight in the United Nations System, <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N98/200/70/IMG/N9820070.pdf?OpenElement>, (Erişim Tarihi 25.09.2013).

çıkarlarını düşünmekle birlikte diğer insanların da haklarını gözeticekleri bir perspektif geliştirmeleri gerektiğini ortaya koymaktadır. Ayrıca Annan bu bölümde kolektif eylemleri koordine ve mobilize edecek küresel, bölgesel ve hükümetler arası kurumlara ihtiyaç duyulduğunu ifade etmiştir. Özgürlüklerin genişletilmesi için ise ülkelerin, sivil toplumun, özel sektörün ve uluslararası kurumların katkılarının artırılması yönünde adımların atılması istenmiştir.⁷⁰

Raporun diğer bölümlerinde ise ekonomik gelişmelerin sağlanması, uluslararası terör ve güvenlik konusunda alınabilecek tedbirlerden bahsettikten sonra V. Bölümde reform taleplerini sıralamaktadır. GK'nın hareketlendirilmesi için 60. GK toplantısına yetiyecek şekilde üyelerin bir reform paketi hazırlamalarını, bu paketle çalışma şeklini rasyonalize etme, müzakere süreçlerini hızlandırma, komite ve GK prosedürlerinin basitleştirilmesi gibi konuların yer almasını istenmektedir. Özellikle sivil toplum ile işbirliğinin tam ve sistematik bir şekilde sağlanması adına bir mekanizmanın kurulması gereği de bu raporda vurgulanmıştır.⁷¹

Bu rapordan sonra GK reform çabalarının daha da somutlaştırılması adına 2008 yılında özel bir Çalışma Grubu oluşturulmuş ve bu grubun "GK'nın Rolünün, Etkinliğinin, Yetkilerinin ve Verimliliğinin Genişletilmesi için Yol Arayışları" başlığı altında çalışması istenmiştir.

GK'da her üyenin bir oya sahip olması görünürde demokratik bir uygulama gibi görünse de nüfusu 1 milyonun altındaki ve BM bütçesine % 0,001 oranında katkı sunan küçük devletlerin ABD ve Çin gibi ülkelerle eşit oranda oya sahip olması da önemli bir tartışma konusu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu tartışmalar neticesinde farklı görüşler ortaya konmaktadır. Bu görüşler çeşitli reform önerilerine de dönüşebilmektedir. Bu reform önerilerinden bir tanesi Minnesota Üniversitesi'nden Prof. Joseph E. Schwartzberg'in geliştirdiği *ağırlıklı oylama reform şeması*dır. Bu şema ile Schwartzberg, GK'da üyelerin oy kullanma haklarını üye ülkelerin nüfuslarını, BM bütçesine katkılarını ve BM birimlerindeki

⁷⁰In Larger Freedom: Towards Development, Security and Human Rights for All, http://www.un.org/en/events/pastevents/pdfs/larger_freedom_exec_summary.pdf, (Erişim Tarihi 30.09.2013).

⁷¹A.g.m. 8.

paylaşımlarını esas alan bir matematik formülü $[(P+C+M)/3]$ geliştirmiştir. Bu sistemle Schwartzberg, küçük ülkelerin güçleri üzerine bir yetkiye sahip olmasını engellerken, Çin ve Hindistan gibi büyük ülkelerin de koalisyonlarla GK'yı domine etmesinin önüne geçecek bir öneri de getirmektedir. Bu formülde P: üye ülkenin tüm BM üye ülkeleri arasındaki nüfus yüzdesi, C: ülkenin BM'ye yaptığı maddi katkı yüzdesi, M: ise ülkenin toplam BM üyelik yüzdesi (bu yüzde tüm ülkeler için eşittir) toplanıp 3'e bölünerek oy sayısı tespit edilebilmektedir.⁷²

GK'nın daha fazla etkinleştirilmesi için ileri sürülen diğer bir öneri ise The Center for War/Peace Studies'in 'The Binding Triad System for Global Decision-Making (Küresel Karar Vermede Bağlayıcı Üçlü Sistem)'dir. Bu sistemle bağlayıcılığı sınırlı olan GK kararlarının (BMGK için tavsiye niteliğindedir) kurulacak üçlü bir destek yapısı ile etkinliğinin artırılması hedeflenmektedir. Üçlü sistemin bir ayağını mevcut tek üye-tek oy uygulaması oluşturacaktır. Bunun mikro ülkelere uluslararası alanda seslerini duyurma imkanı verdiği düşünülmektedir. İkinci ayağını ise BM üye ülkelerin toplam nüfusu içerisindeki oranı ile temsil edilmesi oluşturmaktadır. Bu durumun da BM çatısı altında demokratik bir element oluşturacağı iddia edilmektedir. Son ayağını ise üye ülkelerin BM bütçesine yaptıkları katkılar göz önüne alınmaktadır. Bağlayıcı Üçlü reform önerisi ile GK'nın dünyadaki çoğu ülkenin, milletlerin ve askeri, ekonomik alanlarda güçlü olanların da desteğini alarak uluslararası hukukla ilgili bağlayıcı kararlar alabileceği ileri sürülmektedir.⁷³

Üye ülke vatandaşlarının da BM sistemi içerisinde etkinlik göstermesi ise diğer bir güncel tartışma konusudur. Bu konuda yapılan bir reform önerisi ise GK'ya tavsiye niteliğinde kararlar sunabilecek bir Parlamenter Meclis'in kurulmasıdır. Bu meclisin NATO, AB, Afrika Birliği gibi örgütlenebileceği belirtilmektedir.⁷⁴

Genel Kurul reformu gündeme geldiği zamanlarda ağırlıklı olarak öne çıkan diğer bir konu da GK ile BMGK arasındaki ilişkidir. Çoğu üye ülke BM şartının her

⁷² Joseph E. Schwartzberg (2004), **Revitalizing the United Nations: Reform Through Weighted Voting**, Institute for Global Policy, Minnesota, ABD, P. 15.

⁷³ The Binding Triad System for Global Decision-Making , <http://www.cwps.org/bt.html>, (Erişim Tarihi 02.10.2013).

⁷⁴ A.g.m.

iki yapıyı da eşit konumlandığını düşünmekte hatta bazıları ise GK'nın da öncelikli bir rol üstlenmesi gerektiğine inanmaktadır. Bu nedenle belirtilen doğrultuda reform önerileri de gündem oluşturabilmektedir. Ancak baş müzakereci, politika yapıcı, en geniş temsil özelliği olan ve çok çeşitli konuları görev ve sorumlulukları arasında zikreden bu organın, dar bir temsil hüviyeti olan, sadece uluslararası barış ve güvenlik konuları ile ilgilenen BMGK kadar hızlı ve etkin olması zor bir öneri olarak karşımıza çıkmaktadır.

3.2.1.1. Alternatif Genel Kurul Reform Önerisi

GK ile ilgili reform taleplerinin değinildiği bölümdeki önerilere ilave edebileceğimiz benzer bir öneri de şu şekilde olabilir. Öncelikle ülkelerin nüfusları oranında bir temsil sayısı belirlenmeli. Nüfusa dayalı GK'daki maksimum temsilci sayısı 350 olarak belirlenebilir. Bu durumda her ülke nüfusu oranında GK'da belirli sayıda temsilci bulunduracak. Bu temsilcilere ilaveten her ülkenin BM bütçesine yaptığı katkı oranında önceki temsilcilere ilaveten temsilcisi olacaktır. Finansal katkılarla elde edilecek maksimum sandalye sayısı da 100 olarak belirlenmelidir. Bu durumda tüm GK 450 kişilik bir temsilci grubundan oluşacaktır. Kararlar ise mevcut sistemdeki gibi 2/3 oranındaki bir çoğunlukla alınabilir. Hem nüfus hem de finansal katkıya dayalı temsilci sayısı
$$\text{sayısı} = (\text{nüfus} / 20.000.000) + (\text{finansal katkı} (\text{ABD Doları}) / 20.000.000)$$
 formülü ile hesaplanabilir. Ancak özellikle finansal katkıların artması durumunda maksimum 100 temsilci sayısı göz önüne alınarak formülde 20.000.000 olan ilgili payda orantılı bir şekilde büyütülebilir. Durumu 2012-2013 yıllarındaki veriler ışığında *Tablo 3*, *Tablo 4* ve *Tablo 5* üzerinden okuyabiliriz. Bu şekilde bir temsilin BM'ye yapılacak katkıları da arttırabileceği göz önünde bulundurulmalıdır. BM'ye yapılacak finansal katkıların artması ise BM misyonlarının ve programlarının hedeflenen sonuçlara ulaşmasını da kolaylaştıracaktır.

GK'nın yukarıdaki gibi bir temsil ile güçlendirilmesi uluslararası alanda etkinliğini ve meşruiyetini arttıracaktır. Uluslararası kodifikasyon görevini daha rahat yerine getirebilecektir. Uluslararası toplum ve uluslararası yönetim kavramları

böylece daha somut temellere sahip olacaktır. GK ile başlayacak bu yöndeki bir reform hareketi diğer organların reform süreçlerini de hızlandıracaktır.

Tablo 3: Bazı ülkelerin nüfuslarına göre GK'ya gönderebileceği temsilci sayıları

Pozisyonlar	Bulunduğu Kıta	Ülkeler	Nüfusları	GK'ya Göndereceği Temsilci Sayıları	GK'ya Göndereceği Temsilci Sayıları
BMGK Daimi Üyeler (P5)	K. Amerika	ABD	314.000.000	15,7	15
	Asya	Çin	1.350.000.000	67,5	67
	Asya	Rusya	143.000.000	7,15	7
	Avrupa	İngiltere	63.000.000	3,15	3
	Avrupa	Fransa	64.000.000	3,2	3
BMGK Daimi Üye Adayları (G4)	Avrupa	Almanya	82.000.000	4,1	4
	Asya	Japonya	127.000.000	6,35	6
	Asya	Hindistan	1.260.000.000	63	63
	G. Amerika	Brezilya	194.000.000	9,7	9
Diğerleri	K. Amerika	Kanada	35.000.000	1,75	1
	Okyanusya	Avusturalya	22.000.000	1,1	1
	Avrupa	İtalya	61.000.000	3,05	3
	Avrupa	İspanya	46.000.000	2,3	2
	Asya	Suudi Arabistan	29.000.000	1,45	1
	Asya	Türkiye	75.000.000	3,75	3
	Afrika	Nijerya	170.000.000	8,5	8
	Afrika	Kongo	69.000.000	3,45	3
	Afrika	G. Afrika	51.000.000	2,55	2
	K. Amerika	Meksika	116.000.000	5,8	5
	Asya	Bangladeş	153.000.000	7,65	7
	Asya	Pakistan	180.000.000	9	9
	Asya	Endonezya	241.000.000	12,05	12
	Asya	Filipinler	96.000.000	4,8	4
	Asya	Tayland	70.000.000	3,5	3
	Asya	Vietnam	89.000.000	4,45	4
	Afrika	Mısır	82.000.000	4,1	4
	Afrika	Etiyopya	87.000.000	4,35	4
TOPLAM			5.269.000.000	263,45	253
DÜNYADAKİ DİĞER ÜLKELERİN NÜFUSU			1.731.000.000	86,55	86
DÜNYA GENELİ TOPLAM				350	339

Kaynak: Nüfus Referans Bürosu verilerinden yararlanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

Özellikle BMGK ile ilgili olarak gündeme gelen temsil sorununun çözülmesi adına üye ülkelerin inisiyatif almalarına yardımcı olacaktır. Nitekim böyle bir reformun BM bünyesine etkisi çok boyutlu olacaktır. Zaten böyle bir reform sürecine girilmesi halinde, bütüncül bir yaklaşım takip edilmelidir.

Tablo 4: Bazı ülkelerin BM bütçesine yaptıkları katkılarla GK'ya gönderebilecekleri temsilci sayısı.

Pozisyonlar	Bulunduğu Kıta	Ülkeler	BM Bütçesine Yapılan Katkı (ABD Doları)	GK'ya Göndereceği Temsilci Sayıları	GK'ya Göndereceği Temsilci Sayıları
BMGK Daimi Üyeler (P5)	K. Amerika	ABD	618.000.000	30,9	30
	Asya	Çin	131.000.000	6,55	6
	Asya	Rusya	62.000.000	3,1	3
	Avrupa	İngiltere	132.000.000	6,6	6
	Avrupa	Fransa	142.000.000	7,1	7
BMGK Daimi Üye Adayları (G4)	Avrupa	Almanya	182.000.000	9,1	9
	Asya	Japonya	276.000.000	13,8	13
	Asya	Hindistan	17.000.000	0,85	0
	G. Amerika	Brezilya	75.000.000	3,75	3
Diğerleri	K. Amerika	Kanada	76.000.000	3,8	3
	Okyanusya	Avusturalya	53.000.000	2,65	2
	Avrupa	İtalya	113.000.000	5,65	5
	Avrupa	İspanya	76.000.000	3,8	3
	Asya	Suudi Arabistan	22.000.000	1,1	1
	Asya	Türkiye	34.000.000	1,7	1
	Afrika	Nijerya	2.000.000	0,1	0
	Afrika	Kongo	76.000	0,0038	0
	Afrika	G. Afrika	9.000.000	0,45	0
	K. Amerika	Meksika	47.000.000	2,35	2
	Asya	Bangladeş	255.000	0,01275	0
	Asya	Pakistan	2.000.000	0,1	0
	Asya	Endonezya	9.000.000	0,45	0
	Asya	Filipinler	4.000.000	0,2	0
	Asya	Tayland	6.000.000	0,3	0
	Asya	Vietnam	1.000.000	0,05	0
	Afrika	Mısır	3.000.000	0,15	0
	Afrika	Etiyopya	254.000	0,0127	0
TOPLAM			2.092.585.000	104,62925	94

Kaynak: BM raporlarından yararlanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

Bahsedilen bu reform ile güçlendirilen GK'ya kendi içinden, hiçbir organın tavsiyesine gerek kalmaksızın GS'yi seçme hakkı da tanınabilir. GK'nın kendisinin belirlediği bir GS karar verme süreçlerine daha etkili katılma imkanına kavuşmuş

olacaktır. Bu reformun demokratikleşme adına da önemli bir reform çalışması olabileceği de gözden kaçırılmamalıdır.

Tablo 5: Bazı ülkelerin GK'ya gönderebileceği toplam temsilci sayısı.

Pozisyonlar	Bulunduğu Kıta	Ülkeler	GK'ya Göndereceği Temsilci Sayıları (Nüfusa Dayalı)	GK'ya Göndereceği Temsilci Sayıları (Finansal Katkıya Dayalı)	GK'ya Göndereceği Toplam Temsilci Sayıları
BMGK Daimi Üyeler (P5)	K. Amerika	ABD	15	30	45
	Asya	Çin	67	6	73
	Asya	Rusya	7	3	10
	Avrupa	İngiltere	3	6	9
	Avrupa	Fransa	3	7	10
BMGK Daimi Üye Adayları (G4)	Avrupa	Almanya	4	9	13
	Asya	Japonya	6	13	19
	Asya	Hindistan	63	0	63
	G. Amerika	Brezilya	9	3	12
Diğerleri	K. Amerika	Kanada	1	3	4
	Okyanusya	Avusturalya	1	2	3
	Avrupa	İtalya	3	5	8
	Avrupa	İspanya	2	3	5
	Asya	Suudi Arabistan	1	1	2
	Asya	Türkiye	3	1	4
	Afrika	Nijerya	8	0	8
	Afrika	Kongo	3	0	3
	Afrika	G. Afrika	2	0	2
	K. Amerika	Meksika	5	2	7
	Asya	Bangladeş	7	0	7
	Asya	Pakistan	9	0	9
	Asya	Endonezya	12	0	12
	Asya	Filipinler	4	0	4
	Asya	Tayland	3	0	3
	Asya	Vietnam	4	0	4
	Afrika	Mısır	4	0	4
	Afrika	Etiyopya	4	0	4
DÜNYADAKİ DİĞER ÜLKELER			86	0	86
TOPLAM			339	94	433

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

GK ile ilgili önerilebilecek bir diğer reform önerisi ise yılın belirli bir dönemi (Eylül-Aralık) toplanmak yerine temsilcilerin daha sık toplanacakları bir takvim belirlemeleridir. Bilindiği üzere BM insan haklarından kalkınmaya, uluslararası güvenlikten barışın korunmasına kadar geniş bir skalada faaliyetler yürütmektedir.

Bu nedenle faaliyetlerin süreç içerisinde değerlendirilmesi ve çok hızlı değişen küresel gündemlerin takip edilmesi güç olmaktadır. Kurul toplantılarının yıl içerisinde yayılması ile bu sorun da çözülmüş olacaktır.

3.2.2. Sekreterlik ve İdari Reform Önerileri

Sekreterlik BM sisteminin bürokratik ve idari yapısını oluşturmaktadır. Daha öncede belirtildiği üzere başta New York olmak üzere Cenevre, Viyana, Nairobi gibi merkezler ve bunların dışında pek çok istasyonda yaklaşık 43.000 personelle hizmet vermektedir. Uluslararası arenadaki ve iletişim teknolojilerindeki değişimler Sekreterliğin de reform ihtiyacını ortaya çıkarmaktadır. Sekreterlik reform talepleri çok eskiye dayanmasına rağmen güncelliğini korumaktadır. Bu reform talepleri Sekreterliğin idari yapısının değiştirilmesi, 5 yıldan fazla süren mandaların gözden geçirilmesi, Dahili Gözetim Ofisi'nin yeniden yapılandırılması ve Etik Ofisi'nin kurulması olarak öne çıkmaktadır. Etik Ofisi şu an itibarı ile gizli etik konularında, etik eğitimi ve farkındalığı, kötü idarelerin misillemelerine karşı koruma, finansal açıklama programı, BM çatısı altındaki organlar-örgütler arasında etik standartlarının yaygınlaştırılması ve ortak etik değerlerin oluşturulması için çalışmalar yürütmektedir.⁷⁵

1997 yılına gelindiğinde Genel Sekreter olan Kofi Annan, BM bünyesindeki yaklaşık 30 kadar bölüm, fon ve programı dört ana sektörel alanda gruplayarak (barış ve güvenlik, ekonomik ve sosyal işler, insan hakları, gelişim) kabine stili bir yönetim mekanizması oluşturmuştur. Ayrıca her alanın birbiri ile koordinasyonunu sağlayacak bir yönetim komitesi de kurulmuştur. Daha sonra kurulan ve üyelerini tüm BM programlarının üst yöneticilerinin oluşturduğu Üst Yönetim Gurubu ile birlikte bu komiteler de Genel Sekreterlik Ofisi'ne bağlanmıştır. Bu grup BM bünyesinde uyum ve işbirliğini daha fazla geliştirmiştir. Uygulama alanında bu grup sayesinde organlar daha hızlı ve etkili karar alabilmektedirler. Mayıs 2005 yılında ise başında GS'nin bulunduğu bu alanlara iki yeni üst düzey komite eklenmiştir. Bu

⁷⁵ Management Reform, <http://www.centerforunreform.org/node/22>, (Erişim Tarihi 15.10.2013).

komitelerden biri politika diğeri ise idari konularla ilgilenmeye başlamıştır. Belirli ölçekli bu komiteler uygulamaların zaman çizelgelerinin ve yukarda bahsi geçen alanların sorumluluk sahalarının belirlenmesinde çalışmaktadırlar.⁷⁶

Sekreterlik ile ilgili reform taleplerinin en önemlilerinden bazıları Eylül 2005 yılında düzenlenen Dünya Zirvesi sonrasında ilan edilen sonuç belgesinde (A/RES/60/1) yer almaktadır. Belgede daha yetkin, etkili ve hesap verebilir bir sekreterlik ihtiyacı vurgulanmış, tüm çalışanlar için bir etik hukukunun oluşturulması ve bu doğrultuda planlanan Etik Ofisi'nin kurulması amaçlanmıştır. Genel Sekreter tarafından BM kaynaklarının etkili kullanılmasının açık kurallar ve GK'nın onayladığı belirli prosedürlere bağlanması gerektiği vurgulanmış, BM'nin bütçe, finans ve insan kaynakları politikalarının, düzenlemelerinin, kurallarının bu günkü ihtiyaçlara cevap verebilecek şekilde organize edilmesi istenmiştir. Sekreterliğe bağlı gözetim ve idari süreçlerin önemi vurgulanmış, ayrıca Dahili Gözetim Hizmetleri Ofisi'nin operasyonel bağımsızlığının güçlendirilmesi bir hedef olarak ortaya konmuştur.⁷⁷

14 Aralık 2006 tarihinde BM Genel Sekreteri olan Ban Ki-moon, reform gündemini hep canlı tutmaya çalışmıştır. BM'nin idari gücünü arttırmak için öncelikle programların etkinliğinin, insan kaynaklarının, bilgi ve iletişim teknolojilerinin, tedarik ve genel hizmetlerin, işlem süreçlerinin gözden geçirilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Bu amaçla Değişim Yönetim Takımı (DYT) oluşturulmuş, bu takımın GS'ye reformlarla ilgili raporlar sunması sağlanmıştır. DYT'nin sunduğu reform taslakları Ban Ki-moon'un yukarıda hedeflediği konuları kapsamaktadır.⁷⁸

Beş yıldan uzun süredir devam eden görevlerin gözden geçirilmesi Sekreterlik ve idari yapılara yönelik reform taleplerinin şekillenmesinde önemli bir yeri olan 5. Komite (bütçe konuları üzerinde çalışır) raporlarında teklif edilmektedir. Bu durum üyeler arasında tartışma konusu olmaktadır. Güney ülkeleri (Gelişmekte

⁷⁶ Joachim Müller (2006), **Reforming the United Nations The Struggle for Legitimacy and Effectiveness**, Martinus Nijhof Publishers, Boston, P.8.

⁷⁷ A/RES/60/1 nolu GK kararı, <http://www.un.org/womenwatch/ods/A-RES-60-1-E.pdf> , (Erişim Tarihi 03.10.2013).

⁷⁸ The Change Plan, <http://www.un.org/sg/pdf/the-change-plan.pdf>, (Erişim Tarihi 03.10.2013).

olan), bu durumu Kuzey'in (Gelişmiş ülkeler) bütçeyi daraltma hamlesi olarak okumaktadırlar. Center for UN Reform için Lydia Sward ve Faye Leone'un Namimbia'nın BM temsilcisi Kaire Mbuende ve Yeni Zelanda temsilcisi Rosemary Banks ile 29 Mayıs 2008'de yaptığı röportajda Kaire Mbuende, GS veri tabanında yaklaşık 9000 görev yürütüldüğünü ve bunların yeni bir değerlendirme metodu ile gözden geçirilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Bu metotla hangi görevlerin ne ölçüde tamamlandığı, mevcut ihtiyaçlara cevap verip veremediği, zaman-maliyet-sonuç bağlamının değerlendirilmesi gereğine işaret etmektedir. Rosemary Banks ise mevcut görevler bu yeni metot ile ele alındığında görülmektedir ki BM'nin yürüttüğü görevlerin %57'sinin bu günün ihtiyaçlarına cevap verebildiği, %20'sinin tamamlanmış sayılabileceği, %23'ünün ise konsolide edilmesi, güçlendirilmesi, güncellenmesi veyahut da sonlandırılması gerektiğini ifade etmektedir.⁷⁹

3.2.3. Vekalet (Manda) Konseyi Reformu

BM'nin ana organı olarak kurulan Vekalet Konseyi (VK), II. Dünya savaşı sonrasında yenilen bazı ülkelerin yönetimlerinin BM mandasına devredilmesinden bu bölgelerin kendi kendilerini yönetme becerisi kazanana kadar geçen süre zarfında idare edilmesi görevini üstlenmiştir. Konseyin üyeleri BMGK'nın da daimi üyeleri olan ABD, İngiltere, Fransa, Rusya ve Çin'dir.

VK'nın görevlendirdiği İdari Otorite hazırladığı raporlarla manda bölgelerindeki politik ekonomik, sosyal ve eğitim alanlarındaki ilerlemeleri VK'ya sunar. BM de bölgede hizmet veren misyonları bu raporlara göre yönlendirir.⁸⁰

1 Ekim 1994 tarihinde son manda olan Pasifik bölgesindeki Palau'nun da bağımsızlığını kazanması ile VK çalışmalarını askıya almıştır. Kağıt üzerinde bir başkan ve yardımcısı ile varlığını sürdürmektedir. Bu gün herhangi bir misyonu yerine getirmeyen bu organın da varlığı tartışılmaktadır. Tartışmalar konseyin

⁷⁹ Overcoming Roadblocks in the Mandate Review, <http://www.centerforunreform.org/node/336>, (Erişim Tarihi 05.10.2013).

⁸⁰ The Trusteeship Council, <http://www.un.org/en/mainbodies/trusteeship/>, (erişim tarih 05.10.2013).

gelecekte ortaya çıkabilecek durumlarda çalışmak zorunda kalabileceğine de işaret etmektedir.

3.2.4. Ekonomik ve Sosyal Konsey Reformu Önerileri

Ekonomik ve Sosyal Konsey (ESK) dünyadaki ekonomik, sosyal ve çevre ile ilgili tüm sorunlarla ilgilenebilmektedir. BM'nin insan ve finansal kaynaklarının yaklaşık %70'inden sorumlu olan 54 üyeli bir konseydir. 14 özel ajans, 9 fonksiyonel komisyon ve 5 bölgesel komisyonla faaliyetlerini yürütmektedir.⁸¹

ESK reform önerileri uluslararası topluma kalkınma konusunda liderlik ve rehberlik etme, başlıca uluslararası örgütlerin politik hedeflerinin tutarlılığını teminat altına almak için uzun vadeli stratejik siyasi bir çerçeve oluşturmak ve küresel ekonomik, sosyal ve çevre konularında entegre çözümler üretme adına hükümetler arasında bir konsensüsün inşa edilmesi gibi başlıklar etrafında örgülenmektedir.⁸² ESK reformu çok uzun süredir değinilen bir konudur. Birçok üye ülke reform konusunda hemfikirdir. Ancak bu reformun ne yönde yapılacağı konusunda sağlanabilmiş bir mutabakat söz konusu değildir. Örneğin bazı reform taslaklarında politika yapıcı ve koordinasyonu sağlayan yeni bir mekanizmanın kurulması gerektiği belirtilirken diğer taslaklarda ESK'nın yapısının güçlendirilmesi istenmektedir.⁸³ Ayrıca kurulun 54 üyeli olması da karar alma süreçlerini güçleştirmektedir.

GS Ban Ki-moon'un 10 Ekim 2011 tarihinde GK'ya sunduğu 'Küresel Ekonomik Yönetişim ve Kalkınma' konulu raporu (A/66/506) ESK reformu konusunda çeşitli talepleri içermektedir. Bu reform önerileri raporda şu şekilde sıralanmıştır;

⁸¹ UN Economic and Social Council, <http://www.un.org/en/ecosoc/about/index.shtml>, (Erişim Tarihi 06.10.2013).

⁸² Jens Martens, The Reform of the UN Economic and Social Council (ECOSOC): A Never-Ending Story?, <http://www.globalpolicy.org/social-and-economic-policy/social-and-economic-policy-at-the-un/reform-of-ecosoc-and-the-social-and-economic-policy-process-at-the-un/47509.html>, (Erişim Tarihi 06.10.2013).

⁸³ The Never-ending Story of ECOSOC Reform: L-27 as emerging alternative to G-8?, <http://www.world-economy-and-development.org/downloads/4martensenfin.pdf>, (Erişim Tarihi 07.10.2013).

- a) Üye ülkeler tarafından yapılan bu öneride, GK ve BMGK'ya denk yeni bir küresel ekonomik koordinasyon konseyinin kurulmasıdır. Yeni mekanizma kalkınmayı sağlayacak, başlıca uluslararası örgütlerin politika hedeflerinde tutarlılık ve bütünlüğü sağlayacak, küresel ekonomik yönetişimi geliştirmek amacı ile yeterli ve etkili seçeneklerin ortaya konması için hükümetler arasında konsensüs inşa etmeyi destekleyecek bir yapıda olmalıdır. Konseyde temsil ise tüm bölgelerin ve başlıca ekonomilerin dahil olduğu seçim bölgesi sistemi ile kurgulanabilir.
- b) Bu öneri ise ESK'nın mevcut yapısının korunmasını, fakat siyasi gücünün artırılmasını salık vermektedir. Bunun da küresel ekonomik yönetim üzerine devlet veya hükümet başkanları düzeyinde düzenlenecek yıllık toplantılarla mümkün olacağı belirtilmektedir. Bahsi geçen zirvelerin de sektörel konularda ekonomi, finans ve ilgili bakanların katılımı ile gerçekleşecek bakanlıklar düzeyinde toplantılarla tamamlanması hedeflenmektedir.
- c) Bir diğer reform taslağı ise ESK üyelik sayısının azaltılmasını istemektedir. Kalkınma, insani yardım ve çevre konularında çalışan BM Sistem Uyumu Yüksek Paneli, ESK için Küresel Liderler Forumu önermiştir. Forum coğrafi seçim bölgesi temsili veya atanmış temsilciler artı seçim bölgesi temsilcilerinden oluşan ESK'nın mevcut üyelerin yarısını kapsayacak şekilde oluşturulacaktır.
- d) Rapordaki son öneride, GK bünyesinde yer alan Genel Komite'nin küresel ekonomik yönetim konusunda bir koordinasyon komitesi görevi görmesini ve yıllık genel oturumların başladığı döneme yakın zirve düzeyinde toplanması yer almaktadır.⁸⁴

Aynı raporda Ban Ki-moon daha etkili politikaların oluşturulması için ESK'nın karar mekanizmalarına daha fazla meşruiyetin, kredibilitenin ve otoritenin verilmesi ile BM sistemi içerisinde koordinasyon ve işbirliğinin güçleneceğini vurgulamaktadır. Bununla birlikte sistem içerisinde etkinlik, sorumluluk ve şeffaflık

⁸⁴ Ban Ki-moon'un GK'ya sunduğu A/66/506 nolu rapor, <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N11/538/09/PDF/N1153809.pdf?OpenElement>, (Erişim Tarihi 07.10.2013).

konularında yapılacak iyileştirmelerle çeşitli ajanslar arasında uyum ve tutarlılığın sağlanacağını ifade etmektedir. Sayın GS, reform taslaklarında yer alan en önemli sorunun ise temsil sorunu olduğunu belirtmektedir.

3.2.5. Uluslararası Adalet Divanı Reform Önerileri

BM ana organları arasında merkezi New York dışında (Hollanda'nı Lahey kentinde) olan tek ana organ olan Uluslararası Adalet Divanı (UAD), 9 yıllığına seçilen 15 hakimden oluşmaktadır. Üye hakimler GK ve BMGK tarafından seçilir. Divan ayrıca bir alt organ olan ve idari sorumlulukları da olan bir Sicil Dairesi (Registry) tarafından desteklenmektedir. Mahkemenin resmi dilleri İngilizce ve Fransızcadır.

Divan'ın davaları alma şekli kısaca şu şekildedir;

- a) özel bir anlaşma ile davaların mahkemeye sunulması.
- b) taraflar arasında yapılan anlaşmalarda uyuşmazlık durumunda UAD'ın anlaşmadaki bir hüküm ile yetkili kılınması.
- c) herhangi iki ülke arasındaki bir anlaşmazlık durumunda her iki ülkenin de beyannameleri ile UAD'ı çözüm yeri olarak göstermesi (opsiyonel seçenek).

Mahkemeye başvuruları ülkelerin Dışişleri Bakanları veya bu ülkelerin Hollanda büyükelçileri yapmaktadır. Ülkeler arasında uyuşmazlıkların çözümünde mahkeme öncelikli olarak antlaşmalara/anlaşmalara, uluslararası hukuk normlarına ve uluslararası teamüllere göre karar verebilmektedir. Divanın diğer işlevleri ise BM çatısı altında bulunan diğer organlara hukuki konularda tavsiyelerde bulunmak ve uluslararası hukuk alanlarında kodifikasyon görevini yerine getirmektir.⁸⁵

Günümüzde faaliyet gösteren birkaç uluslararası mahkeme mevcuttur. Bunlar Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), Uluslararası Deniz Hukuku Mahkemesi (UDHM) ve Uluslararası Caza Mahkemesi (UCM)'dir. UDHM dışındaki mahkemeler birey-devlet arasındaki ihtilaflar konusunda çalışmaktadır. UAD ise

⁸⁵ How the Court Works, <http://www.icj-cij.org/court/index.php?p1=1&p2=6>, Erişim Tarihi 09.10.2013.

daha önce de belirtildiği üzere devlet-devlet konulu ihtilaf durumlarında tarafların rızaları ile çalışmaktadır. Taraflardan herhangi birinin rızası olmaması durumunda mahkeme görevsizlik kararı vermektedir.

UAD'ın uluslararası ihtilafların çözümünde çok önemli bir yeri olmasına rağmen hala uluslararası toplumun umut ve ihtiyaçlarına cevap verebildiği konusu tartışmalıdır. UAD'ın kararlarının bağlayıcılığının zayıf olması, tarafların rızalarının ön şart olması ve daha önce verdiği yanlış kararlardan dolayı uluslararası toplum UAD'a uluslararası tam bir meşruiyet vermiş değildir. Şuan sadece 63 ülke UAD'ın yargılamasını ön şartsız olarak kabul etmektedir ve kurulduğu günden bu güne toplam 156 davayı görüşebilmiştir. Bu sayılar bile tek başına UAD'ın bir reform sürecinden geçmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

Tablo 6: UAD'a 2013 yılında yapılan başvurular.

Yıl	Taraflar		Davanın Konusu
2013	D. Timor	Avusturalya	Avusturalya İstihbarat Örgütünün, D. Timor himayesindeki bir yere operasyon yapması.
	Nikaragua	Kolombiya	Kolombiya'nın Nikaragua kara ve deniz sınırlarını ihlal etmesi.
	Nikaragua	Kolombiya	Kıta sahanlıkları ile ilgili ihtilafların çözümü.
	Bolivya	Şili	Pasifik okyanusuna erişimi sağlayacak bir anlaşmaya varmak.

Kaynak: UAD, dava listesinden derlenmiştir.⁸⁶

UAD'a yönelik öncelikli reform önerisi, mahkemenin etkinliğinin arttırılmasına yöneliktir. Bunun için de yargılama alanlarının genişletilmesi, katı prosedürlerinin yumuşatılması/hafifletilmesi, kararların uygulanması için yaptırım gücüne sahip olması tavsiye edilmektedir. Bununla birlikte mahkemenin davayı alması için her iki tarafın rızasının gerekli olması ilkesinin kaldırılması onun yerine ulusal mahkemelerdekine *kısmen* benzer, bir tür zorunlu yargılama ilkesinin

⁸⁶ List of Cases referred to the Court since 1946 by date of introduction, <http://www.icj-cij.org/docket/index.php?p1=3&p2=2>, (Erişim Tarihi 13.10.2013).

getirilmesi gerekmektedir.⁸⁷ Yukarıda kısmen kelimesini kullanılmasının amacı uluslararası toplumun, ulus toplumların aksine tarihsel süreç açısından başlangıç düzeyinde olmasıdır. Yani ulusal toplumdaki yargılama ilkesi ulusal bir egemenlik otoritesi altında hayata geçebilmektedir. Uluslararası toplum üzerinde bu tür bir egemenlik söz konusu değildir. Bu nedenle UAD anlaşmazlıkların çözümünde bir aracı görevi görmektedir.

UAD için önerilen diğer reform başlıkları ise,

- a) divanın kompozisyonunun değiştirilmesi,
- b) yargılamalar: zorunlu veya rızaya bağlı olması, kararların bağlayıcı veya tavsiye niteliğinde olması,
- c) uygulanabilir hukuk,
- d) prosedürler ve çalışma metotlarında değişim,
- e) Divan'ın çalışma şartları iyileştirilmesi,
- f) Divan'ın rolü, iş yükü ve dava türlerinin gözden geçirilmesi,
- g) GK'nın alacağı önlemler şeklinde karşımıza çıkmaktadır.⁸⁸

a) UAD'ın Kompozisyonu : Mahkemenin kompozisyonun değişmesi için yapılan önerilerden biri üye sayılarının artırılmasıdır. Ancak bu konu çok fazla dikkate alınmamaktadır. Mevcut üyeler 9 yıllığına seçilmekte ancak bir dönem daha seçilebilmektedir. Bu da üyelerin tekrar seçilebilmeleri için politik bir duruş sergileme ihtimalini doğurmaktadır. Bu durumun değiştirilmesi için ise üyelerin görev sürelerinin 12 yıla çıkarılması ve tekrar seçilme imkanlarının ortadan kaldırılması önerilmektedir. Fakat görev sürelerinin bu kadar uzun olmasının da yargıçların performansları üzerinde etkisi olabileceği iddia edilmektedir. Mahkemenin kompozisyonu konusunda yapılan diğer öneriler ise üyelik için daha fazla kadının seçilmesi ve bunun sağlanması adına bir kadın kotasının

⁸⁷ Bingbin Lu, (2004) Reform of the International Court of Justice – A Jurisdictional Perspective, **Perspectives**, Vol. 5, No. 2, pp. 1-9.

⁸⁸ Sienho Yee (2009), Notes on the International Court of Justice (Part 2): Reform Proposals Regarding the International Court of Justice—A Preliminary Report for the International Law Association Study Group on United Nations Reform, **Chinese Journal of International Law**, Oxford University Press, Vol. 8, No 1, pp. 181-189.

uygulanması, üye hakimlerin adaylık başvuruları ve üyeler için de belirli bir yaş sınırının getirilmesidir.⁸⁹

b) Yargılama Yetkisi ve Tavsiyeler: Bu konudaki reform önerileri UAD'ın yargılama yetkilerinin statüsünü belirleyen maddelerden 36.'sının değiştirilmesi ile genişletilmesidir. Mahkemenin yerine getirdiği diğer bir görev olan tavsiye kararları için de GK tarafından daha fazla uluslararası örgütün yetkilendirilmesidir / görevlendirilmesidir.⁹⁰

c) Prosedürler ve Çalışma Metotları: Prosedürler ve çalışma metotları konusunda UAD oldukça yenilikçi bir çizgi belirlemesine rağmen davalardaki tarafların temsilcilerinin uluslararası hukuk alanlarında yeterince profesyonel olamamalarından kaynaklanan sorunlar da yaşanabilmektedir. Bu sorunların ortadan kaldırılması için başvuran tarafların temsilcileri için bir yetkinlik kriterinin oluşturulması önerilmektedir.⁹¹

3.2.6. Güvenlik Konseyi Reform Önerileri

BM kurucu antlaşması ile kendisine verilen uluslararası barışı koruma ve güvenliği sağlama görevini üstlenmektedir. 15 üyeden oluşan konsey üyelerinin 5'i (ABD, Çin, Rusya, İngiltere, Fransa) daimi üyelerdir. Kararlar daimi üyelerin herhangi birinin veto etmemesi durumunda 9/15 ile alınmaktadır. BMGK'nın yapısının belirtilen şekilde olması modern dünyada birçok tartışmayı da beraberinde getirmektedir. Küreselleşmenin ve demokratikleşmenin hız kazandığı, uluslararası toplum, uluslararası yönetim gibi kavramlarının somutlaşmaya başladığı günümüzde konseyin mevcut yapısına yönelik eleştiriler daha fazla dillendirilmektedir. Ancak bu eleştirilerin reform çabasına dönüşmesi ve bu çabaların da reform önerilerine dönüşmesi kağıt üzerinde mümkün olabilirken bu önerilerin hayata geçmesi ise bir o kadar zorluğu beraberinde getirmektedir.

⁸⁹ Yee, a.g.m. 185

⁹⁰ A.g.m. 186

⁹¹ A.g.m. 188

II. Dünya savaşı sonrasında BM şartı ile meşruiyetini elde etmiş olmasına karşın bu gün de BMGK'nın meşruiyeti sorgulanabilmektedir. Uluslararası örgütler meşruiyetlerini elbette ki antlaşmalara borçludurlar ancak 1945 yılında birer süper güç olan ülkelerin belirleyici aktörler olarak konseyde yer almalarına karşın soğuk savaş döneminin sona ermesi ile tek kutuplu bir dünya düzeninde BMGK'nın meşruiyet zemini, kuruluş dönemi zemininden oldukça farklıdır. Meşruiyet zeminin güçlendirilmesi ise özellikle son 10 yıldır dillendirilen reform başlıklarının değerlendirilmesine bağlıdır.

Daha demokratik ve işlevsel bir BMGK için önerilen reformların birçoğu prosedürel olmaktan ziyade yapısına yöneliktir. Bu da BM şartında değişikliği zorunlu kılmaktadır. Fakat bu o kadar da kolay görünmemektedir. Çünkü son 60 yıl içerisinde BM şartında sadece üç değişiklik yapılmıştır. Bunlardan biri BMGK ile ikisi de ESK ile ilgilidir. Yapılan bu değişiklikler konseydeki temsil (sandalye sayısı) ile ilgilidir. 1963 yılında BMGK için şartta yapılan değişiklikle 11 olan konsey üye sayısı 15'e çıkartılmıştır. Sonuç olarak BM şartında değişiklik öngören reform tasarımları yukarıdaki istatistiki bilgide ortaya konan yapısal ve büyük bir sorunla karşı karşıyadır.⁹²

Kompozisyonu II. Dünya savaşı sonrasındaki konjonktüre göre kurulan BMGK'nın 21. yy.'da üstlendiği misyonu yerine daha etkili getirebilmesi için küresel temsil yapısını genişletmesi gerekmektedir. Bu da beraberinde aşağıda belirtilen tartışmaları getirmektedir.

- a) Konseyin üye sayısı çok azdır. Bu da küresel ölçekte bir temsili mümkün kılmamaktadır. 193 üyeli BM içinde temsil oranı $15/193=12,86$ (1/12,86)'dır.
- b) Avrupa ülkeleri konseyde çok fazla sayı ile temsil edilmektedir. İngiltere ve Fransa daimi üyeler olarak, Batı Avrupa ülkeleri iki ve Doğu Avrupa ülkelerini temsilen de bir geçici üye olmak üzere konseyde temsil edilmektedirler.

⁹² Thomas G. Weiss (2003), The Illusion of UN Security Council Reform, **The Washington Quarterly**, Vol. 26, Issue 4, pp. 147-161.

- c) Buna karşın Dünya nüfusunun yarısından fazlasını oluşturan Asya kıtası ise tek daimi üye (Çin) ile birlikte iki geçici üye ile temsil edilmektedir.⁹³
- d) Afrika (yaklaşık 1 milyar nüfusa sahip) ve Güney Amerika'dan da herhangi bir daimi üyenin olmaması da dikkate değerdir.

Temsili anlamdaki bu sıkıntılar BMGK'nın uluslararası meşruiyetine de gölge düşürmektedir. BMGK'nın temsili anlamda genişletilmesi gündeme geldiğinde akla ilk gelen G4 (Japonya, Almanya, Brezilya, Hindistan) ülkeleri olmaktadır. Bu ülkeler de daimi üyelik için çaba sarf etmektedirler. G4 ülkeleri de daimi üyelik için 1945'te baz alınan nüfus, ekonomik ve finansal, teknolojik ve askeri alanlarda yeterlilik ölçütlerine sahip olduklarını vurgulamaktadırlar.

Temsil konusunda getirilen reform önerilerinin ortak yönlerinden biri de BMGK'nın üye sayısının mevcut durumda az olduğu, fakat çok fazla sayıdan oluşacak bir BMGK'nın da etkinliğinin zayıflayacağı ve karar alma sürecinin uzayabileceğidir.⁹⁴

BMGK reform taslaklarının değindiği diğer bir başlık ise daimi üyeliktir. Daimi üyelik iki nedenle eleştirilmektedir. Bunlardan biri bu üyeliklerin anakronik olması, diğeri ise demokratik prensiplere aykırı olmasıdır.⁹⁵ Aslında bu iki sorunun da ortak paydası içinde yaşadığımız bilgi çağını ve bu çağın toplumları zorladığı işbirliği ve uluslararası yönetim kavramına uzak olmalarıdır. Buradan da anlaşılacağı üzere BMGK'nın yapısının bu kavramlar çerçevesinden 21. yy. realitelerine uygun bir şekilde reforme edilmesi gereği ortaya çıkmaktadır.

Diğer bir eleştiri noktası ise daimi üyelerin sahip olduğu ve demokratik prensiplere aykırı olduğu düşünülen veto hakkıdır. Bu hakkın kullanılması birçok uluslararası ihtilafın çözümünün önünde engel olarak durmaktadır. Daimi üyeler çoğu kez bu haklarını ulusal / uluslararası menfaatleri çerçevesinden

⁹³ Pascal Teiveira (2003), **The Security Council at the Dawn of the Twenty-First Century: To What Extent Is It Willing and Able to Maintain International Peace and Security?**, United Nations, P. 11.

⁹⁴ Thomas G. Weiss (2003), The Illusion of UN Security Council Reform, **The Washington Quarterly**, Vol. 26, pp. 147-161.

⁹⁵ Pascal Teiveira (2003), **The Security Council at the Dawn of the Twenty-First Century: To What Extent Is It Willing and Able to Maintain International Peace and Security?**, United Nations, P. 12.

değerlendirmektedirler. Son günlerdeki Suriye örneği bu durumun açık bir resmini ortaya koymaktadır.

BMGK'ya yeni daimi üyelerin alınması tartışmaları uluslararası dengeler açısından da sorunları barındırmaktadır. Örneğin Hindistan'ın muhtemel üyeliğine Pakistan'ın bakışı, Brezilya'nın üyeliğine Arjantin'in bakışı veya Londra, Paris v.d. yerine AB'nin tek başına temsili, Kanada'nın üyeliğine diğer Kuzey ülkelerinin bakışı şeklinde listeyi uzatabiliriz.⁹⁶

Soğuk savaş döneminde çift kutuplu dünya düzeni bırakın konseyde reform yapılmasını, BM'ye üye yapılacak ülkeler bile karşı blok tarafından veto engeline takılabilmekteydi.

Tablo 7: Bazı ülkelerin BM 2013 yılı genel bütçesine yaptıkları net katkılar

Pozisyonlar	Ülkeler	Bütçeye Yaptıkları Katkılar (ABD Doları)	Grup Katkıları (ABD Doları)	Genel Bütçeye Katkı Oranı (%)	Genel Bütçeye Grup Katkı Oranı (%)
BMGK Daimi Üyeler (P5)	ABD	618.481.182	1.086.294.792	23,73168406	41,68211669
	Çin	131.185.558		5,033708877	
	Rusya	62.127.115		2,383873766	
	İngiltere	131.975.525		5,064020627	
	Fransa	142.525.412		5,468829362	
BMGK Daimi Üye Adayları (G4)	Almanya	181.972.818	549.766.358	6,982462119	21,09503392
	Japonya	276.055.389		10,59249572	
	Hindistan	16.971.558		0,651214078	
	Brezilya	74.766.593		2,868862004	
Diğerleri	Kanada	76.040.734	373.858.453	2,91775195	14,34528802
	Avusturalya	52.851.369		2,027954977	
	İtalya	113.347.584		4,349249631	
	İspanya	75.760.424		2,906996201	
	Suudi Arabistan	22.017.157		0,844818289	
	Türkiye	33.841.185		1,29851697	
TOPLAM		2.009.919.603	2.009.919.603	77,12243864	77,12243864
BM 2013 GENEL BÜTÇESİ NET TOPLAMI			2.606.141.142		

Kaynak: BM Genel Sekreterliği ST/ADM/SER.B/866 nolu raporundan derlenmiştir.

⁹⁶ Thomas G. Weiss (2003), The Illusion of UN Security Council Reform, **The Washington Quarterly**, Vol. 26, pp. 147-161.

Ancak Sovyetlerin dağılmasından sonra BM üyelikleri arttı ve özellikle 80’lerde başlayan Japonya ve Almanya’nın konseye daimi üye olarak girme umudu artmıştır. Bu umutla her iki ülkede Körfez savaşlarına olağanüstü destek vermiş ve bu ülkelerin 1992 yılında BM bütçesine yaptıkları finansal katkı ABD’den sonra 2. ve 3. olmuştur.

ABD bütçeye %25, Japonya %12,5 ve Almanya %8,93 oranında finansal katkı sunmuştur. 1992 ekonomik krizinde BM’ye büyük oranda destek olan bu ülkelerin daimi üyelik çabaları günümüze kadar devam etmektedir. O günlerde Japonya’nın BM temsilcisi “Biz gelecekte sadece (BM’ye) vergisini iyi ödeyen bir ülke olmak istemiyoruz. Aynı zamanda BM’de alınan önemli kararlarda söyleyecek sözü olan bir ülke olmak istiyoruz” demektedir.⁹⁷

Tablo 8: Bazı ülkelerin BM Barış Koruma Misyonlarına (BKM) yapılan güvenlik personeli katkı sayıları

Pozisyonlar	Ülkeler	Güvenlik Personeli Katkıları (Kişi)	Güvenlik Personeli Katkı Oranları (%)	Güvenlik Personeli Grup Katkı Oranları (%)
BMGK Daimi Üyeler (P5)	ABD	104	0,105834105	3,4416437
	Çin	1.938	1,972177842	
	Rusya	104	0,105834105	
	İngiltere	281	0,285955611	
	Fransa	955	0,971842022	
BMGK Daimi Üye Adayları (G4)	Almanya	262	0,266620534	9,9880937
	Japonya	196	0,199456583	
	Hindistan	7.848	7,986404388	
	Brezilya	1.509	1,535612159	
Diğerleri	Kanada	116	0,118045733	2,5379832
	Avusturalya	55	0,055969959	
	İtalya	1.359	1,382966815	
	İspanya	599	0,60956374	
	Suudi Arabistan	0	0	
	Türkiye	365	0,371437003	
Toplam		15691	15,9677206	15,967721
BKM'YE YAPILAN TOPLAM PERSONEL KATKISI			98.267	100

Kaynak: Birleşmiş Milletler aylık personel katkı raporu.

⁹⁷ Dimitris Bourantonis (2005), **The History and Politics of UN Security Council Reform**, Routledge, Londra, 2005, P. 39

Eylül 1992’de Hindistan’ın da aralarında bulunduğu bağımsızlardan oluşan 35 üye ülke Jakarta’da bir araya gelerek BM’nin 48. GK toplantısında üzerinde mutabık oldukları ‘BMGK’da Adil Temsil ve Üyelik Sayısının Arttırılması’ adlı taslak kararın gündeme alınmasını istemişlerdir. Bu taslak gündeme alınmış ve bir sonraki yıla kadar üyelerin görüşlerinin alınması kararlaştırılmıştır.

Gündeme alınan taslaklarla ilgili şu ana kadar ciddi bir değişim veya reform uygulaması gerçekleştirilememiştir. Ancak bu çalışmaların yoğunlaşması uluslararası kamuoyunun konuyla ilgilenmesini sağlamakta, reform çağrılarının daha güçlü ifade edilmesine imkan tanımaktadır.

20 Mart 1997 yılında Malezya’nın BM daimi temsilcisi İsmail Razali’nin başkanlığını yaptığı ‘BMGK’da Adil Temsil, Üyelik Sayısının Arttırılması ve BMGK’yı İlgilendiren Diğer Konular’ başlıklı sınırlandırılmamış çalışma gurubunun hazırladığı reform taslağı gündeme gelmiştir. Taslakta Razali özetle şu önerileri sıralamıştır.⁹⁸

- a) *Üyeliklerin Arttırılması:* BMGK üyelik sayısının yeni 5 daimi ve 4 geçici olmak üzere 15’ten 24’e çıkartılması. 5 daimi üyenin de Afrika’nın geliştirmekte olan bir ülkesi, Asya’nın geliştirmekte olan bir ülkesi, Güney Amerika ve Karayip’ten geliştirmekte olan bir ülke ve ikisi de gelişmiş ülkelerden seçilmelidir. 4 geçici üyenin de biri Afrika’dan, biri Asya’dan, biri Doğu Avrupa’dan ve diğerinin de Güney Amerika ve Karayipler’den olması teklif edilmiştir.
- b) *Veto Hakkının Kullanılması:* Taslak ilk olarak daimi üyelerin BM şartının VII. bölümüne istinaden veto hakkını kullanmalarından vazgeçirmeyi ve yeni daimi üyelerin de bu hakka sahip olmamasını öngörmektedir.

⁹⁸ Bourantonis, a.g.e. 97.

Tablo 9: BM Barışı Koruma Misyonlarına 2013 yılı içerisinde en fazla personel katkısı sunan ilk 15 ülke. BM Barışı Koruma Misyonlarına 2013 yılı içerisinde en fazla personel katkısı sunan ilk 15 ülke.

SN	Ülkeler	Güvenlik Personeli Katkıları (Kişi)	Güvenlik Personeli Katkı Oranları (%)	BKM'YE YAPILAN TOPLAM PERSONEL KATKISI
1	Pakistan	8.298	8,44434	98.267
2	Bangladeş	7.968	8,108521	
3	Hindistan	7.848	7,986404	
4	Etiyopya	6.609	6,725554	
5	Nijerya	4.830	4,91518	
6	Ruanda	4.743	4,826646	
7	Nepal	4.520	4,599713	
8	Ürdün	3.257	3,314439	
9	Senegal	2.966	3,018307	
10	Gana	2.959	3,011184	
11	Mısır	2.738	2,786286	
12	Tanzanya	2.511	2,555283	
13	G. Afrika	2.187	2,225569	
14	Uruguay	2.166	2,204199	
15	Nijer	1.950	1,984389	
Toplam		65.550	66,70602	

Kaynak: Birleşmiş Milletler aylık personel katkı raporu.⁹⁹

BMGK için reform tasarımları üye ülkeler ve bölgesel örgütler tarafından GK gündemine sık sık taşınabilmektedir. 10 Eylül 2009 tarihinde GK başkanı Miguel d'Escoto Brockmann'ın GK'ya sunduğu not (A/63/960) bu gündemi toplu bir şekilde üyelerin müzakeresine sunmuştur. Notta BMGK'da adil bir temsil zemininin oluşturulması, üyelik sayısının artırılması ve konseyi ilgilendiren diğer konularla ilgili hükümetler arası çalışma grubuna başkanlık eden Afganistan'ın BM daimi temsilcisi Zahir Tanin'in mektubu esas alınmıştır. Bu resmi notta BMGK reformu ile ilgili beş ana başlık üzerinde durulmuştur: üyelik kategorileri, veto hakkının sorgulanması, bölgesel temsil, genişletilmiş bir konsey ve konseyin çalışma

⁹⁹ Monthly Summary of Contributions (Police, UN Military Experts on Mission and Troops), http://www.un.org/en/peacekeeping/contributors/2013/nov13_1.pdf, (Erişim Tarihi 25.10.2013).

metotları. Zahir Tanin hükümetler arası yaptığı müzakerelerde elde ettiği verileri aşağıdaki şekilde mektubuna yansıtmaktadır.¹⁰⁰

a) Üyelik Kategorileri:

- I) Ülkelerin çoğu BMGK üyeliklerinin her iki kategoride de (daimi ve geçici) genişletilmesini istemektedirler.
- II) Bir grup ülke de BMGK'nın her iki kategoride genişlemesini savunuyor ve yeni daimi üyelerin veto hakkı dahil mevcut daimi üyelerin kullandığı tüm yetkileri kullanması gerektiğine inanıyor.
- III) Diğer bir grupta yer alan ülkeler ise daimi ve geçici üyelik kategorisi dışında yeni bir kategorinin oluşturulmasını istiyor. Bu kategori ile konseye daimi yeni üyeler alınacak ancak bu kategorideki ülkelerin veto hakkı olmayacaktır. Bu gruptaki ülkeler geçici üye sayısının arttırılmasını da talep etmektedirler.
- IV) Bu gruptaki ülkeler ise geçici üye sayılarının arttırılmasını istemekte ancak daha tatmin edici bir çözümün bulunamaması durumunda ise bu genişlemenin de geriye doğru bir gidiş olabileceğini kabul etmektedirler.
- V) Bazı ülkeler ise yenilenebilir uzun vadeli geçici veya ara bir çözüm ile BMGK'nın reforma tabi tutulmasını istemektedirler. Bu gruptaki ülkeler geniş bir kabul olması halinde reform çalışmalarına destek olabileceklerini ifade etmektedirler.
- VI) Üye ülkeler dışında bazı delegasyonlarda BMGK reformu konularında önerilerini ortaya koymaktadırlar. Bunlar: özellikle küçük ülkelerden oluşan delegasyonlar konseyde bir anlamda temsil edilmek istiyorlar. Delegasyonların birçoğu ise muhtemel bir genişleme durumunda gelişmekte olan ve küçük ülkelerin konseyde temsil edilmesini ve uluslararası toplumun kültürel çoğulculuğunun da göz önünde bulundurulmasını istemektedirler. Bölgesel bazı gruplar da konseye seçilecek yeni üyelerin bölgesel organizasyonlar tarafından belirlenmesini isterken başka bir grup da kurulacak bir gözlem mekanizmasının aday

¹⁰⁰ Note by the President of the General Assembly (A/63/960), <http://www.un.org/ga/president/63/news/A63960.pdf>, (Erişim Tarihi 25.12.2013).

Ülkelerin sorunlar karşısında ortaya koyduğu faaliyetlerin değerlendirilmesi sonucu yeni üyelerin belirlenmesini arzu etmektedirler.

b) Veto Hakkının Sorgulanması:

Daimi yelerin sahip olduğu veto hakkı birçok kez eleştirilmiştir. Demokratik teamüllere aykırı olarak kabul edilmektedir. Bu nedenle veto hakkının kullanılması ile ilgili bazı değişikliklerin kaçınılmaz olduğu vurgulanmaktadır. Bazı yeler veto hakkının insan hakları ihlalleri, savaş suları ve soykırım gibi konularda sınırlandırılmasını ve bu hakkın kullanımının ne zaman ve hangi durumlarda mümkün olabileceğinin belirli kriterlere bağlanması gerektiğine inanmaktadırlar. Bu hakkın sınırlandırılmasını savunan bu ülkeler ayrıca veto hakkı kullanan ülkenin söz konusu olan ihtilafta taraf olması durumunda bu hakkının sınırlandırılması veya ikinci bir vetonun gerektiğini ifade etmektedirler. Daimi yeler de G4'teki lkelerden birkaçının bölgesel bazlı daimi ye olmasına olumsuz bakmamaktadırlar. Ancak bu ülkeler kuruluş aşamasında veto hakkını bir kolektif güvenlik aracı olarak kurgulamışlardır. Bu nedenle temelde bulunan bu politik yaklaşımın göz ardı edilmemesi gerektiğini de çoğu zaman ne sürmektedirler. Daimi ye sayısını arttırılmasını isteyen ülkeler de veto hakkı dahil tüm benzer yetkilerin de yeni üyelere verilmesini arzu etmektedirler.

c) Bölgesel Temsil:

Delegasyonların oğu BMGK'nın daha dengeli bir yapıya kavuşmasının sağlanması için ye ülkelerin küresel barış ve güvenliğe olan katkıları göz önünde bulundurularak BM şartının 23. maddesinin de öngördüğü dengeli bir coğrafi dağılımın yapılasını istemektedirler. Bununla beraber bazı üyeler küresel barış ve güvenliğe olan katkıların belirlenmesi için kullanılacak kriterleri şu şekilde açıklamaktadırlar: BM'ye yapılan finansal katkılar, nüfus, bölgesel roller, askeri güç ve barışı koruma misyonlarına yaptığı / yapacağı askeri katkılar.

Dengeli bölgesel dağılım önerisine karşı çıkan üyeler konsey üyelerinin sorumluluklarının küresel ölçekte olduğunu bu nedenle bölgesel temsil amacı ile

konseyde yer alabilecek yeni üyelerin bu perspektifin gerisinde kalacağını iddia etmektedirler.

d) BMGK'nın Büyüklüğü:

Genişletilmiş bir BMGK'nın üye sayısının kaç tane olacağı reform çalışmalarındaki diğer bir tartışma konusudur. Bu konuda üye devletlerin ve delegasyonların çok çeşitli görüşleri mevcuttur. Hem kategorik anlamında hem de bölgesel temsil anlamında alternatifler oldukça fazladır.

e) BMGK'nın Çalışma Metotları ve GK ile ilişkisi:

Üye ülkelerin çoğu çalışma metotlarının genişleme reform önerilerinden ayrı tutulamayacağını çok geniş anlamda tanımlanmış bir 'güvenlik' kavramının GK ve BMGK arasında yetki tartışmalarını doğurabilmektedir. Ayrıca GK'nın BMGK çalışmalarına doğrudan erişebileceği bir altyapının kurulması amaçlanmalıdır.¹⁰¹

BM çalışmalarının da aralarında bulunduğu, uluslararası konular üzerine çalışan Pulitzer ödüllü Samantha Power, BM'nin ününün en önemli üç parçasının performansı ve algılanan meşruiyeti ile hem arttığını hem de azaldığını söylemektedir. Bu ana parçaların da Güvenlik Konseyi, İnsan Hakları Komisyonu ve sahadaki barışı koruma birlikleri olduğunu ve bu üçü için de reformun gerekli olduğunu belirtmektedir. Daimi üyelerin II. Dünya savaşının galiplerinin ve Fransa olduğunu, bunların o gün için dünya nüfusunun %40'ı adına konuştuklarını, ancak bu gün dünya nüfusunun sadece %29'unu oluşturmakta olduklarını vurgulamaktadır. Dünyanın en büyük demokrasilerinden biri olan Hindistan'ın, Brezilya ve Nijerya gibi bölgesel güçlerin ve koca bir İslam dünyasından herhangi birilerinin konseyde olmamasını eleştirmektedir. Konseyde insan hakları söz konusu olduğunda kararların alınmasında en büyük söz sahiplerinden ikisinin de insan hakları konularında çok kötü bir sicile sahip olan Rusya ve Çin'in olmasını ise düşünür, büyük bir tezat olarak görmektedir.¹⁰²

¹⁰¹ Note by the President of the General Assembly (A/63/960), <http://www.un.org/ga/president/63/news/A63960.pdf>, (Erişim Tarihi 25.12.2013).

¹⁰² Samantha Power, Business as Usual at the U.N, **Foreign Policy**, 13 Temmuz 2010, http://www.foreignpolicy.com/articles/2004/09/01/the_worlds_most_dangerous_ideas, (Erişim Tarihi 20.10.2013).

3.3. BM Reform Sürecinde Türkiye Perspektifi

BM reform sürecindeki aktörler arasında Türkiye'nin belirgin bir ağırlığı bulunmamakla birlikte 48 yıl sonra 2009-2010 yıllarında ikinci kez BMGK geçici üyeliği görevini yerine getirmiş ve 2015-2016 yılları için de geçici üyelik başvurusunda bulunmuştur. Başvurunun kabulü için çeşitli argümanlar ortaya konmasına rağmen en önemli başlıklar kısaca; Akdeniz ve Ortadoğu'daki değişim, Türkiye'nin jeo-politik açıdan Afro-Avrasya ekseninin merkezinde yer alması, terörle mücadelede belirli bir tecrübesinin olması sayılmaktadır.¹⁰³ Buradan da anlaşılacağı üzere Türkiye açısından BM nezdinde öncelikli siyasi hedef BMGK geçici üyeliğidir.

1990'lı yıllarda Türkiye'nin BM daimi temsilcisi olan İnal Batu, 1995 yılında Aksiyon dergisine verdiği bir röportajda Türkiye'nin BM reformu ile ilgili o dönemki yaklaşımını şu şekilde ortaya koymaktadır. "Türkiye 35 yıldır Güvenlik Konseyi'ne giremiyor. Batı Grubu'ndan destek göremediği, onların adayı olamadığı için giremiyor. Aynı şekilde, Yunanistan da cezalandırılıyor. Her iki ülke de, Batı Grubu tarafından "Kıbrıs konusu" bahane edilerek, Konsey'e üye yapılmıyor. Büyük bir haksızlık vardır ortada. Bu haksızlığın giderilmesi için Güvenlik Konseyi'nde yapısal bazı değişikliklerin yapılması gerekiyor. Bunun için de BM Anayasası'nda değişikliğe ihtiyaç var. Anayasa değişikliği için ise, 5 daimi üyenin oyu lazım. Beş daimi üye de kendi imtiyazlarını elden kaçırmamak için muhalefet ediyorlar. Bu sadece Türkiye'yi ilgilendiren bir konu değil elbette. BM üyesi devletlerden 100'den fazlası Güvenlik Konseyi'ne hiç üye olamamış. Biz hiç olmazsa geçmişte 1950-60 arası üye olmuşuz 1960 sonrası 35 yıldır Konsey'e adımıımızı atamamışız. Bu büyük bir haksızlık. Zira BM'yi bir devlete benzetirsek, Güvenlik Konseyi hükümete, Genel Kurul meclise, Adalet Divanı da yargı organına tekabül ediyor. Yani Türkiye, 35 yıldır hükümete girememiştir. Diğer bir konu, biz BM'nin yargı organı olan Yüksek

¹⁰³ Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi Adaylığımız, <http://www.mfa.gov.tr/birlesmis-milletler-guvenlik-konseyi-adayligimiz.tr.mfa>, (Erişim Tarihi 11.01.2014)

Adalet Divanı'na bugüne kadar girememişiz. Bırakınız girmeyi, aday bile gösterememişizdir.”¹⁰⁴

Bahsi geçen röportajda sayın temsilci Türkiye'nin reform önerisini ise şu şekilde vurgulamaktadır. “Bizim tezimiz bir kere Güvenlik Konseyi üyelerinin sayısının 25'e çıkması. 1945'te 50 küsur üyeyle kurulduğunda Konsey'e 12 üye vardı. O zamandan beri ancak 15'e çıkabilmiştir. Bugün BM'ye üye devletlerin sayısı 185'e ulaşmıştır. Biz Türkiye gibi BM 'ye geniş katkısı olan, barışa katkıda bulunan ve borçlarını zamanında ödeyen, ağırlığı olan ülkelere ‘Yarı Daimi Üyelik’ statüsü verilmesini umuyoruz. Veya, bize benzeyen ülkeler için ‘özel bir rotasyon’ sisteminin işletilmesini istiyoruz. Bu konuda İtalya, İspanya, Meksika gibi ülkelerle birlikte hareket ediyoruz.”¹⁰⁵ İnal Batu bu rotasyon sistemini de örnek olarak aralarında Türkiye, İspanya, İtalya, Ukrayna, Polonya ve Almanya gibi ülkelerin 2’şer yıllığına dönüşümlü olarak BMGK’ya üyeliği üzerinden somutlaştırmaktadır.

2000’li yıllarla birlikte Türkiye bölgesel ve küresel ölçekte oldukça hızlı bir değişim yaşamıştır. Bu değişimle birlikte Türkiye bölgesinde ve uluslararası alanda ön plana çıkmaya başlamıştır. 11 Eylül saldırıları ile başlayan süreçte özellikle terörizmle mücadele de uluslararası toplumla birlikte hareket etmiştir. ABD’nin Irak operasyonu öncesi Türkiye’nin desteğini (yabancı askerlerin Türkiye’ye konuşlanması ve Türk askerinin yabancı ülkelere bulundurulması) talep ettiği 1 Mart tezkeresinin reddedilmesine rağmen hemen çoğu operasyonda Türkiye lojistik desteğini sunmuştur. Bunun neticesinde de 2009-2010 döneminde BMGK geçici üyeliğine seçilmiştir.

Arap Baharı’nın başlaması ve özellikle Suriye’deki iç savaşın şiddetlenmesi ile Türkiye BM’yi daha fazla inisiyatif almaya davet etmiştir. Sivil can kayıplarının artması neticesinde Türkiye BMGK’ya yönelik eleştirilerini sıklaştırmıştır. Özellikle Rusya’nın Suriye ile olan yakın ilişkileri BMGK’da konu ile ilgili alınması gereken çoğu kararın engellenmesine neden olmaktadır. Türkiye bu durumu en üs düzeyde eleştirmektedir. Başbakan Erdoğan, 2 Ekim 2013’te İstanbul’da katıldığı OECD

¹⁰⁴ Abdullah Bozkurt (1995), Türkiye'den BM'ye Reform Teklifi, Aksiyon Dergisi, 10 Haziran, <http://www.aksiyon.com.tr/aksiyon/haber-825-36-turkiyeden-bmye-reform-teklifi.html>, (Erişim Tarihi 01.01.2014)

¹⁰⁵ A.g.m.

Eğitim Bakanları toplantısında Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'ne yönelik, “Bu ateş eninde sonunda herkese değer ve herkesi yakar. Sürekli tıkanan ideolojik yaklaşımlarla kendini yenileyemeyen BM Güvenlik Konseyi’nin dünya barışına katkı sağlaması mümkün değil. BM Güvenlik Konseyi’ni felç olmuş bir durumda görüyorum. 5 ülkenin dudağının arasına sıkışmış adalet olmaz. Bir ülke hayır dedi mi her şey bitiyor. Bu nasıl bir dünya. Bir taraftan demokrasi diyeceksiniz ama demokrasiyi birilerinin istediği şekilde yaşayacaksınız.”¹⁰⁶

Türkiye’nin BM’yi eleştirmesi sonrasında Milliyet gazetesine konuşan Ban Ki-moon, “Evet reform isteniyor, en azından 20 yıldır bu tartışılıyor. Demokratik, daha temsiliyetçi bir şekilde Konsey’in genişletilmesi talebi aslında yaygın bir görüş. Uluslararası camiada bu ölçüde bir değişimde hemen uzlaşılması doğal. Üye devletlerin, herkes tarafından kabul edilecek bir formülle Güvenlik Konseyi’nin yapısını değiştirme müzakerelerini sonuçlandıracağını umuyorum.” diyerek reform adresinin BM olduğunu belirtmiştir.¹⁰⁷

¹⁰⁶ Erdoğan: BM Güvenlik Konseyi felç olmuş,
<http://www.hurriyet.com.tr/gundem/24834402.asp>, (Erişim Tarihi 11.01.2014)

¹⁰⁷ Ban Ki-moon, Erdoğan’ın Sert Eleştirilerine Cevap Verdi,
<http://www.aktifhaber.com/ban-ki-moon-erdoganin-sert-elestirisine-cevap-verdi-874702h.htm>,
 (Erişim Tarihi 11.01.2014)

SONUÇ

Uluslararası en geniş tabanlı örgüt olma özelliğini taşıyan BM, tarihsel misyon açısından önemli bir kavşak üzerinde durmaktadır. Bir tarafta kuruluşu ile birlikte üstlendiği misyonlar, diğer taraftan da küreselleşme, demokratikleşme ve kalkınma ile yeniden şekillenen dünyaya ayak uydurma zorunluluğu. Bu ikilem arasında kendini yeniden yapılandırma çabası içerisindeki BM, dünya barışı, huzuru ve kalkınması için önemli bir aracı haline gelebilir. Potansiyel anlamda böyle bir görevi icra edebileceği otoriteler tarafından da sıkça belirtilmektedir. Bu potansiyelin hayata geçirilmesi ise bir dizi reformun BM şemsiyesi altında tartışılması ve ivedilikle uygulama alanına transfer edilmesine bağlıdır. Reform çalışmaları BM tarihi içerisinde önemli bir yer tutmaktadır. Ekonomik ve sosyal alanlardaki reformlarla yeni dünyaya ayak uydurmada çok fazla zorluk çekmeyen BM, güvenlik ve uluslararası hukuk alanlarında aynı reform başarısını da gösterememektedir.

BM'nin kuruluş aşamasındaki antlaşmalar, bildiriler ve bildirgelere baktığımızda uluslararası ilişkiler teorileri açısından idealizm etkisi söz konusu olmasına rağmen –tezimizin II. bölümünde de değinildiği üzere- pratikte ise ülkelerin uluslararası çıkarlarının ön plana çıktığı belirgin bir realist duruş karşımıza çıkmaktadır. Gelinek noktada ise bu iki teori arasında gidip gelen bir reform süreci ile değişim sürecindeki BM, uluslararası toplumun beklentilerine cevap vermek durumundadır.

Soğuk savaşın sona ermesi dünyadaki hemen her ülkeyi ekonomik, sosyal ve siyasal anlamda etkilemiştir. Diğer bir ifade ile dünya üzerinde yeni bir ekonomik, sosyal ve siyasal yapı kurulmaya başlamıştır. Soğuk savaş süresince bloklar arasında ezilen birçok ülke (örn. Tayland, Malezya, G. Kore, Endonezya) daha sonra hızla gelişmeye başlamış ve bu kalkınma günümüzde de devam etmektedir. Aynı dönemde Avrupa da henüz bu günkü anlamda bir birlik sağlanamamıştır. Ancak soğuk savaş sonrası oluşan sıcak iklimin de etkisi ile insanlık tarihinde eşine rastlanmayan bir birliktelik oluşturmuşlardır. Çin ve Hindistan gibi devler bu dönem sonrasında uluslararası arenaya daha iddialı çıkmışlardır. Sovyetlerden ayrılarak bağımsızlığını kazanan birçok ülke (özellikle Asya'da bulunan) petrol ve doğalgaz üretimleri ve bu

ürünleri pazarlama amacı ile küresel pazarlarda söz sahibi olmaya başlamışlardır. Ortadoğu ve Latin Amerika'daki pek çok ülke de petrol gelirlerini arttırarak gelişmekte olan ülkeler arasında ön sıralarda yer almaktadırlar. Ekonomik anlamdaki bu değişimler siyasal ve sosyal alanları da doğrudan etkilemiştir. Bu etkileşim kitle iletişim ve ulaşım teknolojilerinin de olağanüstü katkısı ile küresel yeni bir düzenin kurulduğunu bizlere göstermektedir.

Burada bahsedilen yeni düzende BM kendini yeniden konumlandırmalı ve zamanın ruhuna uygun bir şekilde yeniden yapılandırılmalıdır. Bunu başarmak için de uluslararası toplum ve uluslararası yönetim kavramlarının içerisi doldurularak uluslararası hukukun güçlendirilmesi ve bu hukuku uluslararası toplum adına uygulayacak bir BM'nin meşruiyetinin güçlendirilmesi gerekmektedir. Meşruiyet sorunu büyük ölçüde çözülmüş bir BM çok daha güçlü olacak, devletlerin, toplumların ve insanların hayatlarına çok daha yakın olacaktır. Aslında bir anlamda bu yakınlığın ölçüsü bizlere bu gün bile BM'nin meşruiyet alanının genişliğini / darlığını göstermektedir. Örneğin egemen bir devlet meşruiyetini, toplumu ve vatandaşları arasında oluşturduğu kurumlar aracılığıyla geliştirdiği ilişkiler üzerinden sağlar. Yani insanların hayatlarına olumlu / olumsuz etkileri ile meşruiyet alanını oluşturur. Elbette ki BM'nin bu anlamda bir otorite olması veya uluslararası bir egemenlik alanı oluşturması beklenemez. Ancak terör, yoksulluk, insan hakları gibi sorunların da küreselleştiği dünyamızda sorumlulukların da paylaşılması gerektiği aşîkardır. İşte bu durumda sorumluluk paylaşımını eşitlikçi ve adil bir şekilde yapabilecek bir BM'ye ihtiyaç vardır.

BM'ye karşılaştığımız küresel / yerel sorunların çözümünde sorumluluk paylaşımını etkili biçimde yapma kapasitesini sağlayacak ve bu yolla meşruiyetini güçlendirecek diğer bir argüman ise ülkelerin ulusal / uluslararası menfaatleri ile uluslararası toplumun menfaatleri arasında denge kurabilecekleri bir mekanizmanın oluşturulmasıdır. BM'nin ihtilaflarla ilgili birçok kararı bu konu ile ilgilidir. Menfaatleri zarar gören ülkelerin bu zararlarının telafi edilmesi BM kararlarında yer alsa da çoğu zaman uygulamalarda gerçekleştirilmeleri oldukça güç olabilmektedir. Bahsi geçen dengeyi sağlaması durumunda BM, meşruiyet alanını oldukça

genişletecektir. Aslında BM’de meşruiyetle ilgili köklü birçok reformun önündeki en önemli engellerden biri de bu dengenin sağlanamamasıdır.

21. yy’ın en önemli siyasal değişim hareketleri demokrasi zemininde büyüyüp gelişmektedirler. Demokrasi ister yerel olsun isterse küresel birçok siyasal sorunun çözümünde anahtar rol üstlenmektedir. Diğer bir ifade ile demokrasi siyasal anlamda rüşdünü ispatlamıştır. Uluslararası örgütlerin de demokratikleştirilmesi günümüz düşünür, devlet adamları ve politikacılar tarafından sıkça dile getirilen bir konudur. BM’nin daha demokratik bir yapıya kavuşturulması ile önceki bölümlerde de değinilen anakronizm sorunu ortadan kaldırılacaktır. BM’nin daha fazla demokratikleştirilmesi için çeşitli öneriler getiren komiteler ve çalışma grupları olmakla birlikte, çok fazla bir ilerlemenin kaydedildiği henüz görülmemiştir. BM, personelinin ahlaki sorumluluklarının denetlenmesi amacı ile 2006 yılında kurulan Etik Ofisi benzeri bir Demokrasi Ofisi’nin BM bünyesinde kurulması bu anlamda düşünülebilir. Bu ofis BM ana ve yardımcı organların demokratikleştirilmesini öncelikli sorumluluk alanı olarak belirleyecek ve bu organların aldığı kararların demokratik olup olmadığını denetleyecektir. Demokratik olmayan kararların gözden geçirilmesini sağlayacak bir mekanizmaya sahip olması amaçlanacaktır. Böyle bir ofisin çalışma şekillerinin düzenlenmesi için de BM şartı dahil pek çok konuda (örn. Demokrasi Ofisi-GK, Demokrasi Ofisi-BMGK, Demokrasi Ofisi-UAD arasındaki ilişkilerde) reform yapılması gerekmektedir.

BM barış ve güvenlik, ekonomik ve sosyal, insani yardım ve kalkınma gibi dört ana konuda faaliyetlerini yürütmektedir. Reform talepleri ise bu alanlarda idari, temsil ve dahili yapıların gözden geçirilmesi yönünde oluşmaktadır. İdari alandaki reform talepleri Sekreterliğin daha fazla etkin hale getirilmesini amaçlamakta ve bu doğru bir yönelim gibi durmaktadır. GS, BM’nin en üst idari birimidir ve seçilmesi ise iyi dizayn edilmiş siyasi bir süreç sonrasında gerçekleşmektedir (BMGK’nın tavsiyesi ile seçilmektedir). Buna rağmen güvenlik konularında BMGK üzerinde herhangi bir yaptırım gücü bulunmamaktadır. Önleyici diplomasi aşamasında etkin olan GS, sürecin ileriki aşamasında söz sahibi olamamaktadır. Bu durumun ortadan kaldırılması için GS ve BMGK ilişkisinin yeniden yapılandırılması ve belki de GS’nin seçim sisteminin daha demokratik bir düzleme taşınması gerekmektedir.

1. Genel Kurul

BM ana organlarına yönelik reform önerileri arasında temsil sorunu ile ilgili olanlar özellikle iki organa yöneliktir. Biri GK'daki temsil sorunu, diğerleri ise BMGK'daki temsil sorunudur. GK'daki tüm üyeler (193) eşit temsil gücüne sahiptirler ve 2/3'lik çoğunlukla karar almaktadırlar. Küçük ülkeler adına bu şekildeki bir temsil oldukça önemlidir. Nüfusu 1 milyon civarında olan bir ülke ile 1 milyarlık nüfusu olan bir ülke GK'da eşit bir şekilde temsil edilmektedir. Görünürde eşitlikçi bir sistem olduğu varsayılabilir. Ancak bu eşitlikçi yaklaşımın adil olduğu anlamına gelmemektedir. Daha adil bir temsil sisteminin GK'da hakim kılınması kurulun etkinliğinin artırılması adına bir basamak oluşturacağı da bir gerçektir. Temsil sorunu çözülmüş, etkinliği artırılmış bir GK dünyadaki hemen tüm uluslararası örgütlerin yapılarını etkileme potansiyeline sahiptir.

2. Sekreterlik ve Vekalet Konseyi

BM kurumsal anlamda sekreterlik şemsiyesi altında faaliyetlerini koordine etmektedir. Faaliyetlerin koordinasyonu, denetlenmesi ve değerlendirilmesi bu organ tarafından yapılmaktadır. Bu organa yönelik reform önerileri daha çok faaliyetlerin-misyonların denetlenmesi ve değerlendirilmesi üzerine yoğunlaşmaktadır. BM küresel ölçekte faaliyet gösteren devasa bütçeli bir örgüttür. Elbette ki böyle bir yapının denetim mekanizmalarının çok iyi çalıştırılması gerekmektedir. Ancak ara sıra basına yansıyan haberlere baktığımızda bu mekanizmaların da sorunun bir parçası olduğu gözlemlenmektedir. Dahili Denetim Ofisi ve Etik Ofisi'nin etkinleştirilmesi çalışmalarının bu minvalde önemli olduğu görülmektedir. Değerlendirme mekanizmalarının da yürütülen misyon ve programların hedeflenen başarıları gerçekleştirip gerçekleştirmediğini gözden geçirmesi yararlı olacaktır. Hedeflere ulaşan misyonların kapatılması, hedef yönünde hiçbir ilerleme kaydedemeyen misyonların ise ya sonlandırılması veya revize edilmesi değerlendirme mekanizmalarının verimli çalışmalarına bağlıdır. Reform önerileri arasında da yer alan bu değerlendirme sistemi BM'nin kaynaklarında ciddi bir tasarruf sağlayacaktır.

Vekalet (Manda) Konseyi'nin faaliyetlerini askıya almış olmasından ötürü çok ciddi reform önerileri ile karşı karşıya kalmamaktadır. Üyelerinin BMGK üyelerinden oluşması ve ileride doğabilecek ihtilaflı durumlar için varlığını devam ettirmektedir. Ancak meşruiyet açısından bakıldığında yetkilerini, reforme edilmiş bir GK'ya devretmesi daha yerinde olacaktır.

3. Ekonomik ve Sosyal Konsey

BM bütçesinin yaklaşık %70'ini kullanan ESK, BM ana organlarından biri olarak kurulmasına rağmen diğer ana organlar gibi belirgin bir bağımsızlığı yoktur. BM şartının 60. maddesi gereği kuruluşunda bazı yardımcı organlarına benzer şekilde GK otoritesi altında kurulmuştur. Diğer bir ifade ile kararları daha çok tavsiye hükmündedir. Karar verici bir otoritesi bulunmamaktadır. Bu nedenle öncelikle reform çalışmalarının ESK'nın ana organ olarak otoritesinin güçlendirilmesi gerekmektedir. Bunun için de BM şartında herhangi bir değişikliğe gerek de yoktur. Burada sadece üye ülkelerin ESK'nın iç yapısında oluşturacağı güçlü ve etkili bir mekanizmanın faaliyetleri sürdürecektir politik kararlılığı ortaya koymaları yeterli olacaktır.¹⁰⁸ Bununla birlikte benzer faaliyetleri yürütme amacı ile kurulan G8 gibi oluşumlarla daha fazla işbirliği geliştirilmeli ve faaliyetlerin koordineli yürütülmesi sağlanmalıdır. ESK'nın karşılaştığı diğer bir sorun ise çok fazla üyeye sahip olmasından ötürü koordinasyon ve karar almada güçlük çekmesine rağmen küresel ölçekte ekonomik ve sosyal konuları ele almada ise temsil anlamında dar / küçük olarak nitelendirilmektedir. Bu sorunun çözümüne katkı sunma adına belirtilen reform önerileri değerlendirildiğinde; 1) Konseyde yeteri kadar temsil edilmediğini düşünen bazı G77 ve G8 üyelerinin de dahil olacakları bir genişleme hamlesinin gerçekleştirilmesi. 2) Karar alma süreçlerinin daha etkin ve hızlı çalışmasını sağlama adına konsey üyelerinin belirli bir aralık (2-3 yıl gibi) için seçeceği bir yürütme komitesi tarafından faaliyetlerin yürütülmesi sağlanmalıdır. Bahsi geçen reform önerileri ile amaçlanan daha etkin ve işlevsel bir ESK'nın

¹⁰⁸ Jens Martens, (2006), 'The Never-ending Story of ECOSOC Reform: L27 as emerging alternative to G-8?', World Economy and Development In Brief, Issue 5/Dec., www.wdev.eu, Erişim Tarihi 20.11.2013

oluşturulmasıdır. Bu da üye ülkelerin ESK'nın faaliyetlerini finansal ve politik açıdan desteklemesine bağlıdır. Diğer taraftan güvenlik ile ekonomik ve sosyal konuların bağlantısı göz önünde bulundurulmalı ve ESK-BMGK arasındaki koordinasyonun güçlendirilmesi gerekmektedir.

4. Uluslararası Adalet Divanı

Merkezi Lahey'de bulunan UAD da reform gündemleri arasında kendisini oldukça fazla bulmaktadır. Reform önerileri özellikle divanın zorunlu yargılama yetkisinin sınırlı olmasına yöneliktir. UAD'ın doğrudan yargılama yetkisini BM üyelerinden sadece 1/3'ü kabul etmektedir. Ayrıca yargılama öncesi yargılanacak ülkelerin rızaları alınmaktadır. Diğer bir deyişle her iki taraf da yargılama öncesinden mahkemenin vereceği kararlara saygı duyacağını deklare etmesi gerekmektedir. Bunun da birçok nedeni vardır. En önemlisi ise UAD'ın verdiği bazı kararların yanlışlığından ötürü ülkelerin divana yeteri kadar güvenmemesidir. Mevcut durumda UAD'ın zorunlu yargılama ilkesini benimsemesi oldukça güçtür. Zorunlu yargılama ilkesi egemenlik ilkesine dayanılarak uygulanmaktadır. Fakat uluslararası toplum dediğimiz yapının ulusal yapılara benzer bir egemenlik sahası bulunmamaktadır.

UAD'ın aldığı kararların bağlayıcılığı ise ayrı bir tartışma konusudur. Yargılama öncesi iki tarafın da razı olmalarına rağmen kararı beğenmeyen tarafın yükümlülüklerini yerine getirmemesi durumunda ise herhangi bir yaptırım söz konusu olamamaktadır. Mahkemenin gördüğü ilk dava olan Corfu kanalı davası duruma kısa bir örnektir. Bunun önüne geçmek için ise BM organlarının ve diğer uluslararası örgütlerin UAD'ın verdiği kararların uygulanması adına çeşitli yaptırım güçlerine sahip olmaları sağlanabilmelidir. Örneğin UAD'ın verdiği karara uymayan herhangi bir ülkenin BM'de temsil gücünün zayıflatılması, destek programlarından gördüğü/göreceği desteğin azaltılması vb. AB, DTÖ (Dünya Ticaret Örgütü), G20, Afrika Birliği, Arap Ligi, Şangay İşbirliği Örgütü, İslam İşbirliği Örgütü gibi uluslararası örgütlerin UAD ile ilişkilerinin geliştirilmesi ve bu ilişkilerin kararların uygulanmasında etkin kılınması bir opsiyon olarak görülebilir.

5. Güvenlik Konseyi

BM şemsiyesi altında olup en çok eleştiri alan organ şüphesiz ki BMGK'dır. Dünya barışı ve güvenlik konuları üzerine yoğunlaşan bu organ aldığı veya alamadığı birçok karardan ötürü eleştirilere hedef olmaktadır. Günümüzde hala ikinci Dünya savaşı sonrasındaki düzen kurucular tarafından kontrol edilmektedir. Bu ülkeler 15 üyeli konseyde veto hakkı ile bu kontrolü sağlamaktadırlar. Ancak meşruiyeti ve veto hakkından dolayı ortaya çıkan anakronizm sorunu konseye yönelik çeşitli reform önerilerinin dile getirilmesine neden olmaktadır. Konseyin demokratikleştirilmesi öncelikli reform taslakları arasında yer almaktadır. Demokratikleştirmeden kasıt ise konseyde daha eşitlikçi bir temsil sisteminin hayata geçirilmesidir. Hem daimi hem de geçici üyeliklerin demokratik ilkeler ışığında daha geniş bir temsil zeminine kavuşturulması gerekmektedir. Bu da konseye yeni üyelerin alınması demektir. Ancak karşılaşılabilecek sorun da konseye alınacak yeni üyelerin hangi kriterlere göre belirleneceğidir. Bu durumda daimi üyelikle ilgili akla ilk gelen ülkeler G4 olmaktadır. G4 ülkeleri de uzun zamandan beri daimi üyelik konusunda çalışmalar yürütmektedirler. G4 arasından 2-3 ülkenin konseye alınması konseydeki daimi üyelik temsilini daha fazla meşrulaştıracaktır. Geçici üyelik sayısının da 10'dan 15'e çıkarılması ile konseydeki temsil zemini oldukça genişletilmiş olacaktır. Geçici üyeliklere seçilecek ülkelerin 2 tanesinin ise nüfusu fazla fakat düşük gelirli ülkelere seçilmesi diğerlerinin ise Avrupa dışından gelişmekte olan ülkeler arasından seçilmesi uygun gibi görünmektedir.

BMGK'nın yeni üyelerle meşruiyetini geliştirmesi aynı zamanda daimi üyeliklerin II. Dünya savaşı sonrasındaki konjonktüre göre elde ettiği ayrıcalıkların da yeni konjonktüre göre yeniden dizayn edilmesine olanak tanıyacaktır. Yeni daimi üyelerin küresel barış ve güvenlik konularında sorumluluk alması ile uluslararası toplumun BMGK kararlarına olan güveni de artacaktır.

BMGK'nın genişlemesinin yanında reform önerileri konseyin daha etkili çalışmasını da amaçlamaktadır. Genişleyen bir BMGK'nın etkinliğinin zara

göreceğini iddia eden öneriler de bulunmaktadır.¹⁰⁹ Ancak çalışma metotlarında yapılacak bir dizi reform ile genişlemiş konseyin çalışmaları etkili bir düzeye taşınabilir.

Daimi üyelerin sahip olduğu veto hakkı BMGK ile ilgili reform çalışmalarının diğer ana başlığıdır. Bazı önerilerde bu hakkın toptan kaldırılması istenirken bazı önerilerde ise bu hakkın kullanılmasının sınırlandırılması veya dengelenmesi söz konusudur. Bu hakkın kaldırılması günümüz şartlarında gerçekçi görünmemektedir. Diğer yandan bu hakkın sınırlandırılması veya dengelenmesi daha gerçekçi bir yaklaşım gibi görünmektedir. Veto hakkının sınırlandırılması için öncelikle veto hakkının kullanılabileceği durumların dar kapsamlı olarak tanımlanması ve bu tanımlanma yapılırken de insan haklarının ihlali ve acil insani yardımların ulaştırılmasının veto kapsamı dışında tutulması yerinde olacaktır. Bu öneri pek çok taslakta da yer almaktadır. Veto hakkının sınırlandırılması dışındaki bir öneri ise genişletilmiş bir BMGK'da tek vetonun yeterli görülmemesi, bunun yerine bir başka üye ülkenin de veto etmesi durumunda iki veto ile kararların önüne geçilebileceğidir. Veto kartı göz önüne alındığında en iyi çözüm belki de insan hakları ihlallerinin kapsam dışına çıkarılmasıdır. Dünya üzerinde yaşanan insan hakları ihlallerinin çoğunun mevcut veto hakkının üyelere verdiği yetkinin neticesinde yaşanıyor olması büyük bir talihsizliktir. Bu gün Filistin'de yaşanan sorunların çözümünün önündeki en önemli etkenlerden biri, konu ile ilgili BMGK'da alınabilecek hemen tüm ciddi kararları ABD'nin veto etmesidir. Arap Baharı ile başlayan ve yeni yeni son bahara dönuşen Suriye'de ise durum (insan hakları ihlalleri) bu defa da soğuk savaş refleksi ile hareket eden Rusya ve Çin'in vetolarına takılmaktadır. 150.000 civarında insanın hayatını kaybettiğı, bir milyon civarında insanın yaralandığı, milyonlarca insanın çok zor şartlarda yaşamak zorunda kaldığı ve milyonlarca insanın komşu ülkelerdeki mülteci kamplarında yaşamak zorunda kaldığı bir sorun veto hakkının çok geniş alanlarda kullanılmasından kaynaklanmaktadır. Örnekler çoğaltılabilir ancak dünya barışı adına BMGK ile ilgili

¹⁰⁹ C. Eduardo Vargas Toro, (2008) UN Security Council Reform: Unrealistic Proposals and Viable Reform Options, **American Diplomacy**, www.americandiplomacy.org, Erişim Tarihi 10.11.2013

olarak üzerinde acilen durulması gereken şey veto hakkının sınırlarının insan hakları perspektifinden yeniden tanımlanmasıdır.

Uluslararası barışın tehdit altında bulunduğu durumlarda güç kullanımı BMGK'nın yetki alanında bulunmaktadır. Veto hakkı ile de doğrudan ilişkili olan bu yetki de üye ülkelerin ulusal veya uluslararası çıkarları çerçevesinde kullanılmaktadır. Veto hakkı ile ilgili önerilen reform taslaklarında yer alan değişikliklerin bir benzeri bu yetki için de önerilmektedir. Örneğin insan hakları ihlallerinin yaşandığı durumlarda BM'nin meşru bir güç kullanımını sağlayacak değişikliklerin BMGK prosedürleri içerisinde yapılması önerilmektedir ve bu yerinde, gerçekçi bir öneridir.

6. Genel Anlamda BM Reformu ve Önündeki Engeller

BM uluslararası arenanın en önemli aktörlerindendir. Küreselleşmenin 'uluslararası' kavramını daha somutlaştırması ile birlikte devletler, toplumlar, hatta insanlar sadece birbirlerini değil çapraz bir şekilde bahsedilen diğer bileşenleri de etkilemektedir. Örneğin Tunus'ta zabıtalara ile girdiği bir tartışma neticesinde kendisini yakan bir seyyar satıcının Mısır'da iktidarı değiştirebilecek dev bir dalgaya dönüşmesi güncel ve duruma çok somut bir örnektir. İçinde bulunduğumuz böyle bir zamanda bu ilişkilere, etkileşimlere kalkınma, barış ve güvenlik perspektifinden eşlik edecek bir BM'ye ihtiyaç vardır. Bu ihtiyacı karşılamak için de BM'nin çok hızlı olmasa da tedricen bir reform sürecine girmesi gerekmektedir. Aslında bu sürecin tüm aşamaları konunun tarafları tarafından kapsam ve süreç açısından yeteri kadar değerlendirilmiş olmakla birlikte bir gelecek vizyonu da oluşturulmuş sayılmaktadır.

Uluslararası toplum ve uluslararası yönetim kavramları tarihsel süreç açısından başlangıç düzeyinde olmasına karşın değişimin çok hızlı yaşandığı bir dönemdeyiz. Bu kavramlar da önümüzdeki 10-20 yıl içerisinde bu günkü temelleri üzerinde yükselmiş olacaktır. Ulusal egemenlik gibi kavramların sınırlarının uluslararası toplum ve uluslararası yönetim kavramları ile tanıştığı bu günlerde bahsedilen kavramlar ile ilgili olduğu düşünülen en yakın kurumsal yapı BM'dir. BM'nin de bu kavramlar üzerinden kendisini yeniden yapılandırması ve

konumlandırması gerekmele birlikte bu kavramların ana taşıyıcılığı görevini de üstlenmesi gerekmektedir.

Terörizm, yoksulluk ve savaşlar uluslararası huzuru, barışı ve güvenliği her zaman tehdit edecektir. Tarih bunu bize çok açık bir şekilde söylemektedir. Ancak aynı tarih biz insanlara bu sorunlarla nasıl başa çıkacağımızı gösteren ipuçlarını da vermektedir. Bu ipuçlarından belki de en önemlisi güçlendirilmiş, meşruiyet alanı genişletilmiş bir BM'dir. Geldiğimiz noktada BM insanoğlunun tarihten aldığı derslerle inşa edebileceği; küresel kalkınmayı, barışı ve güvenliği teminat altına alabileceği en önemli uluslararası kurumdur. Mevcut hali ile BM'nin bunu yapması mümkün görünmemektedir. Ancak yapısal ve prosedürel açıdan bir dizi reformu gerçekleştiren BM'nin bir hayli başarılı olacağı da bir gerçektir.

Küçük ölçekli reformların hayata geçirilmesinde BM ve organları yeterince hızlı hareket edebilmektedir. Küçük ölçekli bu reformların çoğu uygulamaların ve prosedürlerin canlandırılması yönünde olmaktadır. Bu nedenle büyük bir dirençle karşılaşmamaktadır. Ancak büyük ölçekli örneğin meşruiyet ve demokratikleşme alanlarındaki reformlar çeşitli dirençlerle karşılaşabilmektedir. Bu tür reform talepleri uluslararası ilişkilerin politik seyrine bağlı bulunmaktadır. Bu taleplerin yöneldiği alan politik çıkarların demokratikleşme ve meşruiyet alanının genişletilmesi gibi kavramlardan daha önemli olduğu alanlardır. Bununla birlikte çıkar alanlarının da küreselleşme dalgasına eşlik etmesi ile uluslararası işbirliğinin önemi de her geçen gün artmaktadır. Güvenli ve sürdürülebilir bir işbirliğinin sağlanmasının da önemli aktörlerinden biri de üyelerin kendilerinin ve vatandaşlarının haklarının korunduğunu ve yeterli oranda temsil edildiğini düşündüğü bir BM'dir.

BM reformunun önündeki başlıca engeller ise öncelikle BMGK'nın daimi üyeleridir. Bu üyelerin politik çıkarları değişimi zorlaştırmaktadırlar. Soğuk savaş döneminde daimi üyelerin geliştirmiş oldukları pozisyonların dünya değişmesine rağmen çıkarlar üzerinden canlı tutulması da bir gerçekliktir. Diğer bir engel ise BM'nin dağınıklık görüntüsü veren yapılanmasıdır. Bu yapılanmanın daha koordineli olamaması reform çalışmalarının da verimliliğini düşürmektedir. Buna ilaveten reform gündemlerinin taşıyıcısı olan aktörlerin de dağınıklığı ve yeterli işbirliği

yapamaması da reformun önündeki bir diğer engeldir. Son olarak da uluslararası toplumun reform isteğini etkili bir şekilde ilgili kurullara taşıyamaması gösterilebilir. Uluslararası toplum reform konusunda daha fazla işbirliği yapmalı ve bu işbirliğinin sonucunda ortaya çıkan reform önerilerini güçlü bir şekilde BM'ye taşınmalıdır.

KAYNAKLAR

A/RES/60/1 nolu GK kararı, <http://www.un.org/womenwatch/ods/A-RES-60-1-E.pdf>, (Erişim Tarihi 03.10.2013).

Arı, T. (2006) BOP, Orta Doğu ve ABD: Politika mı Yoksa Propaganda mı?, *Global Strateji*, Sayı 5, İlkbahar, s. 60-73.

Balcı, A. (2010) “İsrail Sorunu: Ortadoğu’nun Gordion Düğümü”, (Der)Kemal İnât, Burhanettin Duran ve Muhittin Ataman, *Dünya Çatışmaları: Çatışma Bölgeleri ve Konuları*, İstanbul, Nobel Yayınları, Cilt: 1, 3. Baskı.

Ban Ki-moon, Erdoğan’ın Sert Eleştirilerine Cevap Verdi, <http://www.aktifhaber.com/ban-ki-moon-erdoganin-sert-elestirisine-cevap-verdi-874702h.htm>, (Erişim Tarihi 11.01.2014)

Blanchfield, L (2011), United Nations Reform: U.S. Policy and International Perspectives, Congressional Research Service, RL33848, www.crs.gov, (Erişim Tarihi 20.07.2013).

Ban Ki-moon’un GK’ya sunduğu A/66/506 nolu rapor. <http://daccessddsny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N11/538/09/PDF/N1153809.pdf?OpenElement>, (Erişim Tarihi 07.10.2013).

Barack Obama warns Syria of chemical weapons 'consequences', <http://www.theguardian.com/world/2012/dec/04/barack-obama-syria-chemical-weapons-warning>, (Erişim Tarihi 26.08.2013).

Bennet, A. L. Ve Oliver, J. K. (2002) *Internatiolan Organizations*, New Jersey, Prentice Hall, 7. Edition.

Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi Adaylığımız, <http://www.mfa.gov.tr/birlesmis-milletler-guvenlik-konseyi-adayligimiz.tr.mfa>, (Erişim Tarihi 01.01.2014)

Birch, A. H. (2001) *The Concepts and Theories of Modern Democracy*, New York, Routledge, 2. Edition.

BM Genel Kurul Kararı 217 (III) A:Evrensel İnsan Hakları Beyannamesi (1948),<http://daccessddsny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/043/88/IMG/NR004388.pdf?OpenElement>, (Erişim Tarihi 12.05.2013).

BM Genel Sekreterliği, <http://www.un.org/en/mainbodies/secretariat/>, (Erişim Tarihi 13.07.2013).

BM Şartı, <http://www.un.org/en/documents/charter/index.shtml>, (Erişim Tarihi 15.05.2013).

BM Vekalet (Manda) Konseyi, <http://www.un.org/en/mainbodies/trusteeship/>, (Erişim Tarihi 13.07.2013).

BMGK 1970 nolu kararı, <http://daccessddsny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N11/245/58/PDF/N1124558.pdf?OpenElement>, (Erişim Tarihi 22.08.2013).

BMGK 1970 nolu kararı, <http://daccess-ddsny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N11/245/58/PDF/N1124558.pdf?OpenElement>, (Erişim Tarihi 22.08.2013).

BMGK 1973 nolu kararı, <http://daccess-ddsny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N11/268/39/PDF/N1126839.pdf?OpenElement>, (Erişim Tarihi 22.08.2013).

BMGK 2042 nolu kararı, <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N12/295/28/PDF/N1229528.pdf?OpenElement>, (Erişim Tarihi 26.08.2013).

BMGK 660 nolu kararı, [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/660\(1990\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/660(1990)), (Erişim Tarihi 02.08.2013).

Bourantonis, D. (2005) *The History and Politics of UN Security Council Reform*, Londra, Routledge, 2. Edition.

Bozkurt, A (1995) Türkiye'den BM'ye Reform Teklifi, *Aksiyon Dergisi*, 10 Haziran, <http://www.aksiyon.com.tr/aksiyon/haber-825-36-turkiyeden-bmye-reform-teklifi.html>, (Erişim Tarihi 01.01.2014)

Doyle, M. V. ve Sambanis, N, (2010) *Making War and Building Peace: United Nations Peace Operations*, Princeton, Princeton University Press, 1. Edition.

Erdoğan: BM Güvenlik Konseyi Felç Olmuş,
<http://www.hurriyet.com.tr/gundem/24834402.asp>, (Erişim Tarihi 11.01.2014)

Fassbender, B. (1998) *UN Security Council Reform and the Right of Veto: A Constitutional Perspective*, Lahey, Martinus Nijhoff Publishers, 1. Edition.

Finnemore, M.(Jan. 2009) Legitimacy, Hypocrisy, and the Social Structure of Unipolarity Why Being a Unipole Isn't all It's Cracked up to Be, *World Politics*, no.1. pp. 58-85.

Forsythe, D. P. (2012) The UN Security Council and Human Rights State Sovereignty and Human Dignity, *International Policy Analysis*, Friedrich Ebert Stiftung. Sf. 1. <http://library.fes.de/pdf-files/iez/09069.pdf>, (Erişim Tarihi 23.12.2013).

François I.(2011) NATO and the Arab Spring, *Transatlantic Current*, Vol. 10. Issue. 1, pp. 1-6.

General Assembly of the United Nations, Functions and Powers of the General Assembly, <http://www.un.org/en/ga/about/background.shtml>, (Erişim Tarihi 25.06.2013).

Göztepe E.(t.y.) Amerika'nın İkinci Irak Müdahalesinin Uluslararası Hukuk ve Türkiye'nin Bu Savaşa Katılımının Anayasa Hukuku Açısından Değerlendirilmesi yada "Haklı Savaşın" Haksızlığı Üzerine, *Ankara Üniversitesi SBS Dergisi*, Cilt. 59. No. 3. ss. 80-103.

Greenwood C.(2011), The Role of the ICJ in the Global Community, *University of California Journal of International Law and Policy*, Vol. 17. Issue 2. ss. 233-251.

Hasgüler, M ve Uludağ, M. B. (2012) *Devletlerarası ve Hükümetler Dışı Uluslararası Örgütler*, İstanbul, Alfa, 5. Baskı.

Hassler, S. (2012) *Reforming the UN Security Council Membership: The illusion of Representativeness*, New York, Routledge, 1. Edition.

Hinjents, H. M. (1999) Explaining the 1994 Genocide in Rwanda, *The Journal of Modern African Studies*, Vol. 2, no: 32, Cambridge University Press. pp. 241-286.

History of UN Charter, The Atlantic Charter, <http://www.un.org/en/aboutun/charter/history/atlantic.shtml>, (Erişim Tarihi 15.06.2013).

Holden, E. S. (2012) *Documentary History of Modern Iraq*, University Press of Florida, FL. 1. Edition.

How the Court Works, <http://www.icj-cij.org/court/index.php?p1=1&p2=6>, (Erişim Tarihi 09.10.2013).

Hussain, K. (2008) The Complementary Role of the United Nations General Assembly in Peace Management, *Uluslararası Hukuk ve Politika*, Vol. 4. Issue. 13. pp. 77-93.

In Larger Freedom: Towards Development, Security and Human Rights for All, http://www.un.org/en/events/pastevents/pdfs/larger_freedom_exec_summary.pdf, (Erişim Tarihi 30.09.2013).

Independent Inquiry Committee into The United Nations Oil-For Food Programme Report, <http://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/666FF73E2984E6B0852570750059D5CF-iic-irq-volume4-07sep.pdf>, (Erişim Tarihi 03.09.2013).

Investigation by the Office of Internal Oversight Services into allegations of sexual exploitation and abuse in the United Nations Organization Mission in the Democratic Republic of the Congo, <http://daccess-ddsny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N05/200/55/PDF/N0520055.pdf?OpenElement>, (Erişim Tarihi 03.09.2013).

Jens, M. (2006), The Never-ending Story of ECOSOC Reform: L27 as emerging alternative to G-8?, *World Economy and Development In Brief*, Vol. 5. Sayı. 12. pp. 1-4, <http://www.world-economy-and-development.org/downloads/4martensenfin.pdf>, (Erişim Tarihi 23.09.2013).

King, E. G. ve Wells, R. A. (2009), *Framing The Iraq War Endgame*, New York, Palgrave Macmillan, 1. Edition.

List of Cases referred to the Court since 1946 by date of introduction, <http://www.icj-cij.org/docket/index.php?p1=3&p2=2>, (Erişim Tarihi 13.10.2013).

Lu, B. (2004) Reform of the International Court of Justice – A Jurisdictional Perspective, *Perspectives*, Vol. 5, Sayı. 2, 2004. pp. 1-9.

Luard, E. (1988) *Conflict and Peace in the Modern International System: A Study of International Order*, New York, State University of New York Press.

Management Reform, <http://www.centerforunreform.org/node/22>, (Erişim Tarihi 15.10.2013).

Manhart, N. (2009) *Circling the Square: The Quest for Un Security Council Reform*, Auflage, Grin Verlag, 1. Edition.

McDonald, K. v.d. (2010) *UN Security Council Enlargement and U.S. Interests*, New York, The Council on Foreign Relations, 1. Edition.

Monthly Summary of Contributions (Police, UN Military Experts on Mission and Troops), http://www.un.org/en/peacekeeping/contributors/2013/nov13_1.pdf, (Erişim Tarihi 25.10.2013).

Moore, J. N. (2012) Jus ad Bellum Before the International Court of Justice, *Virginia Journal Of International Law*, Vol. 52, Sayı. 4. pp. 903-960.

More Coherence for Enhanced Oversight in the United Nations System, <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N98/200/70/IMG/N9820070.pdf?OpenElement>, (Erişim Tarihi 25.09.2013).

Müller, J. (2006) *Reforming the United Nations The Struggle for Legitimacy and Effectiveness*, Boston, Martinus Nijhof Publishers.

Notar, S. A. (2006) Peace Keepers as Perpetrators: Sexual Exploitation and Abuse of Women and Children in The Democratic Republic of The Congo, *Journal of Gender, Social Policy & The Law*, Vol. 14, Issue.2. pp. 413-428.

Note by the President of the General Assembly (A/63/960), <http://www.un.org/ga/president/63/news/A63960.pdf>, (Erişim Tarihi 25.12.2013).

ORSAM, Somali: Bir Ulusun Yok Oluşu ve Türkiye'nin İnsani Yardım Girişimi, Rap. No: 67, Ankara, 2011.

Overcoming Roadblocks in the Mandate Review, <http://www.centerforunreform.org/node/336>, (Erişim Tarihi 05.10.2013).

Önal, H. (2010) ABD'nin Afganistan Politikasının Açmazları: Bölgesel Bir Analiz, *Uluslararası Hukuk ve Politika*, Cilt 6, Sayı. 23. ss.43-71.

Öztürk, M. (2010) I. Körfez Savaşı'ndan (1990-91) – 11 Eylül Sürecine ABD'nin Irak Politikası ve Bunun Türk-Amerikan İlişkilerine Etkisi, *Akademik Bakış Dergisi*, sayı 19, <http://www.akademikbakis.org/19/08.pdf>, (Erişim Tarihi 02.08.2013).

Pedro Olinto v.d. The State of the Poor: Where Are The Poor, Where Is Extreme Poverty Harder to End, and What Is the Current Profile of the World's Poor?, http://www.wds.worldbank.org/external/default/WDSPContentServer/WDSP/IB/2013/10/11/000333037_20131011145101/Rendered/PDF/818010BRI0EP120Box0379844B00PUBLIC0.pdf, (Erişim Tarihi 13.09.2013).

Poverty, <http://www.un.org/cyberschoolbus/briefing/poverty/poverty.pdf>, (Erişim Tarihi 13.09.2013).

Power, S. (2010) Business as Usual at the U.N, *Foreign Policy*, 13 Temmuz, http://www.foreignpolicy.com/articles/2004/09/01/the_worlds_most_dangerous_ideas, (erişim tarih 20.10.2013).

Press Release, Secretary-General Kofi Annan, Secretary-General 'Absolutely Outraged' by Gross Misconduct by Peacekeeping Personnel in Democratic Republic of Congo, U.N. Doc. SG/SM/9605 (Nov. 19, 2004), <http://www.un.org/sg/statements/index.asp?nid=1189>, (Erişim Tarihi 08.09.2013).

Rempel, T. (1997) The Significance of Israel's Partial Annexation of East Jerusalem, *Middle East Journal*, Vol. 51, Issue. 4. pp. 520-534.

Report of the United Nations Mission to Investigate Allegations of the Use of Chemical Weapons in the Syrian Arab Republic on the alleged use of chemical weapons in the Ghouta area of Damascus on 21 August 2013,

http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/67/997, (Erişim Tarihi 26.08.2013).

Schrijver, N. J. (2006) *The Future of the Charter of the United Nations*, Max Plank *The Yearbook of The United Nations Law*, Vol. 10. pp. 1-34.

Schwartzberg, J. E. (2004) *Revitalizing the United Nations: Reform Through Weighted Voting*, Minnesota, Institute for Global Policy.

Schwartzberg, J. E. (2013) *Transforming the United Nations System: Designs for a Workable World*, New York, United Nations University Press.

Stephanie Lee v.d. The Group of Eight (G8) Industrialized Nations, <http://www.cfr.org/global-governance/group-eight-g8-industrialized-nations/p10647> (Erişim Tarihi 21.11.2013).

Steven R. Weisman, (2005) Powell Calls His U.N. Speech a Lasting Blot on His Record, http://www.nytimes.com/2005/09/09/politics/09powell.html?_r=0, (Erişim Tarihi 21.08.2013).

Teiveira, P. (2003) *The Security Council at the Dawn of the Twenty-First Century: To What Extent Is It Willing and Able to Maintain International Peace and Security?*, New York, United Nations.

The Binding Triad System for Global Decision-Making, <http://www.cwps.org/bt.html>, (Erişim Tarihi 02.10.2013).

The Change Plan, <http://www.un.org/sg/pdf/the-change-plan.pdf>, (Erişim Tarihi 03.10.2013).

The Community of Democracies, <http://www.community-democracies.org/>, (Erişim Tarihi 28.11.2013).

The Corfu Channel Case, <http://www.icj-cij.org/docket/files/1/1663.pdf>, (Erişim Tarihi 08.09.2013).

The Group of 77, <http://www.g77.org/>, (Erişim Tarihi 25.11.2013).

The History of the United Nations, San Francisco Conference, http://www.un.org/en/aboutun/history/sanfrancisco_conference.shtml, (Erişim Tarihi 20.06.2013).

The Human Cost of the War in Iraq, http://web.mit.edu/cis/pdf/Human_Cost_of_War.pdf, (Erişim Tarihi 06.08.2013).

The Judicial Watch Blog, More United Nations Corruption, <http://www.judicialwatch.org/blog/2008/10/more-united-nations-corruption/>, (Erişim Tarihi 03.09.2013).

The Never-ending Story of ECOSOC Reform: L-27 as emerging alternative to G-8?, <http://www.world-economy-anddevelopment.org/downloads/4martensenfin.pdf>, (Erişim Tarihi 07.10.2013).

The Trusteeship Council, <http://www.un.org/en/mainbodies/trusteeship/>, (Erişim Tarihi 05.10.2013).

Toro, C. E. V. (2008) UN Security Council Reform: Unrealistic Proposals and Viable Reform Options, *American Diplomacy*, http://www.unc.edu/depts/diplomat/item/2008/1012/comm/vargas_un.html, (Erişim Tarihi 15.10.2013).

Uluslararası Adalet Divanı, <http://www.icj-cij.org/court/index.php?p1=1>, (Erişim Tarihi 13.07.2013).

UN Economic and Social Council, <http://www.un.org/en/ecosoc/about/index.shtml>, (Erişim Tarihi 06.10.2013).

UN ECOSOC (BM Ekonomik ve Sosyal Konsey), <http://www.un.org/en/ecosoc/about/index.shtml>, (Erişim Tarihi 02.07.2013).

UN Security Council, What is the Security Council? <http://www.un.org/en/sc/about/>, (Erişim Tarihi 25.06.2013).

Updated Statistical Analysis of Documentation of Killings in the Syrian Arab Republic, <http://www.ohchr.org/Documents/Countries/SY/HRDAG-Updated-SY-report.pdf>, (Erişim Tarihi 01.09.2013).

Weiss, T. G. (2003) The Illusion of UN Security Council Reform, *The Washington Quarterly*, Vol. 26, Sayı. 4. pp. 147-161.

Wilson, R.R. (1952) *Birleşmiş Milletler Teşkilatı ve Amerika Devletleri Teşkilatı* (çev. İskender Taner), İstanbul, İstanbul Üniversitesi Devletler Hukuku Türk Enstitüsü Yayınları, 2. Baskı.

World Development Indicators, <http://data.worldbank.org/products/wdi>, (Erişim Tarihi 03.08.2013).

World Population Data Sheet 2012, http://www.prb.org/pdf12/2012-population-data-sheet_eng.pdf, (Erişim Tarihi 15.11.2013).

Yapıcı, M. İ. (2007) Bosna Hersek'te Gerçekleştirilen Askeri Müdahalenin Uluslararası Hukuktaki Yeri, *Uluslararası Hukuk ve Politika*, Cilt 2, Sayı. 8. ss. 1-24.

Yee, S. (2009) Notes on the International Court of Justice (Part 2): Reform Proposals Regarding the International Court of Justice—A Preliminary Report for the International Law Association Study Group on United Nations Reform, *Chinese Journal of International Law*, Oxford University Press, Vol. 8, Issue. 1. pp. 181-189.

Young, O. (1999) *Governance in World Affairs*, New York, Cornell University Press, 3. Edition.